DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA (İZMİR ÖRNEĞİ)

Candan OĞUZ

Ağustos, 2011

İZMİR

BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA (İZMİR ÖRNEĞİ)

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Şehir Planlama Bölümü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Candan OĞUZ

Ağustos, 2011

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

CANDAN OĞUZ, tarafından **DOÇ. DR. EMİNE İPEK ÖZBEK SÖNMEZ** yönetiminde hazırlanan **"BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA (İZMİR ÖRNEĞİ) "** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. E. İpek ÖZBEK SÖNMEZ

Danışman

Doç. Dr. Semahat Özdemir

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Sezai Gökçe

Jüri Üyesi

Prof.Dr. Mustafa SABUNCU

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Öncelikle sınırsız sevgi ve desteğiyle çalışmaya emek veren tez danışmanım Doç. Dr. Emine İpek ÖZBEK SÖNMEZ başta olmak üzere, çalışma sürecim boyunca en içten yardımlarını sunan, İzmir kenti özelinde yapılan araştırmalarda adı geçen dönemlere ilişkin bilgilerini benimle paylaşan Sn. Kudret YASA'ya ve sevgili aileme en içten teşekkürlerimle….

Candan OĞUZ

BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA (İZMİR ÖRNEĞİ)

ÖZ

Metropoliten alanların yönetimine ilişkin olarak 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir yasası yürürlüğe girmiştir. Aslında bu yasal düzenleme Kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinin bir parçasıdır ve metropoliten alanlarda bütünleştirici ve metropoliten yönetişim yaklaşımlarının bir sonucu olarak yürürlüğe girmiştir. Ancak yönetişim yaklaşımları açısından değerlendirdiğimizde 5216 sayılı yasal düzenlemenin çok çeşitli çelişki ve belirsizlik içerdiği görülmektedir. Bu çalışma ile söz konusu yasal düzenlemenin metropoliten yönetişim yaklaşımları açısından işlevsellik kriterine uygun olmayan sınır belirlemeleri; sınırlar, etkinlik ve İlçe Belediyelerinin gelirlerine ilişkin sorunları; görev ve yetki karmaşası; planlamada yetki paylaşımında dengesizlik; planlamada sürdürülebilirlik ilkelerine ilişkin ve katılım süreçlerine ilişkin belirsizlikler içerdiği tartışılmıştır. 5216 sayılı Büyükşehir yasasının İzmir İli özelinde Büyükşehir Belediyesi sınırlarında kalan ilçelere yönelik olarak getirdiği yenilikler incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yeniden Yapılanma, Büyükşehir Belediye Yönetimi, İzmir Büyükşehir Belediyesi

RESTRUCTURING IN METROPOLITAN MUNICIPALITY MANAGEMENT THE CASE OF İZMİR

ABSTRACT

In 2004 Metropolitan Government Law numbered 5216 has been enacted relative to the management of metropolitan areas. In fact, this legal arrangement which is part of the restructuring process in public government also has been enacted as part of the regionalism process in metropolitan areas and metropolitan governance approaches. However, from the aspect of governance approaches the law numbered 5216 carries various conflicts and uncertainties. Within this reasearch, it has been argued that the legal arrangement carries problematic frontier determinations from the aspect of funcitonality criteria; problems relative to the efficiency, frontiers and incomes of the municipalities from the aspect of metropolitan governance; assignment and authorization complexities; inbalances of authorization in planning; uncertainties relative to the sustainability principals and participation in planning. This study has evaluated the Metropolitan Municipality Government Law numbered 5216 especially from the aspect of local district municipaliteis

Keywords : Restructuring, Metropolitan Governance, Metropolitan Municipality of Izmir

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZ SONUÇ FORMU ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇERİK vi

BÖLÜM BİR – GİRİŞ 1

1.1 Amaç 2
1.2 Kapsam 2
1.2 Yöntem 3

BÖLÜM İKİ – BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR 6

2.1 Metropoliten Alan ve Büyükşehir Tanımları 6
2.2 Kamusal Alanda ve Kentin Yönetiminde Yeniden Yapılanma 7
2.2.1 Ekonomik Alanda Yeniden Yapılanma 8
2.2.2 Politik Alanda ve Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma 9
2.3 Metropoliten Alanların / Büyükşehirlerin Yönetimi ve Yönetişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar 11
2.3.1 Yönetimci Paradigma Çerçevesinde Metropoliten Alanların Yönetimi .. 12
2.3.2 Kamu Seçimi Kuramı 12
2.3.3 Bütünleştirmeci Yaklaşımlar 13
2.4 Metropoliten Alanlarda Yönetişim Sistemlerinin Geliştirilmesi 14
2.4.1 Karar Verme ve Onay Mekanizmaları 16
2.4.2 Metropoliten Yönetişimin İlkeleri 17

BÖLÜM ÜÇ – TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ 20

3.1 Türkiye'de Metropoliten Alanların Belirlenmesi ve Yönetimi 20
3.1.1 1980 Öncesi Dönem Metropoliten Alan Yönetimine İlişkin Yapılan Düzenlemeler 21
3.1.2 1980 – 1984 Sıkı Yönetim Dönemi Yapılan Düzenlemeler 24
3.1.3 1984 Sonrası Dönem Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu ve Büyükşehir Yönetimi 27
3.2 2004 Sonrası Dönem Büyükşehir Belediyesi Yönetimi Yeniden Yapılanma Süreci 29
3.2.1 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu Öncesinde Bütünleştirmeye Yönelik Düzenlemeler: 5019, 5025, 5026 Sayılı Kanunlar 30
3.2.2 5216 Sayılı Kanunla Gelen Yeni Büyükşehir Belediyesi Düzeni 31
3.2.2.1 Büyükşehir Belediyesi Sınırlarına İlişkin Yeni Düzenlemeler 34
3.2.2.2 Görev ve Hizmet Bölüşümüne İlişkin Yeni Düzenlemeler 38
3.2.2.3 Büyükşehir Belediyesi Organlarına İlişkin Yeni Düzenlemeler 40
3.2.2.4 Planlama ve İmara İlişkin Yeni Düzenlemeler 43
3.2.2.5 Mali Yapı ve İlişkiler Konusuna İlişkin Yeni Düzenlemeler 44
3.2.3 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Büyükşehir Belediyesi Yönetimine İlişkin Getirdiği Yeni Düzenlemeler 45
3.3 Büyükşehir Belediyesi Yönetiminin 3030-5216-5747 Sayılı Yasalar Çerçevesinde Değerlendirilmesi 53

BÖLÜM DÖRT – İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA 72

4.1 İzmir Belediyesinin Tarihsel Gelişim Süreci ve İzmir BüyükşehirBelediyesi72
4.1.1 Tanzimat ve Meşrutiyet Reformlarına Bağlı Olarak İzmir Belediyesinin Kuruluşu 73

4.1.2 1930 – 1980 Arası Dönem İzmir Belediyesi ve Belediye Sınırlarına İlişkin Değişiklikler 75
4.1.3 1980 – 1984 Arası Dönem İzmir Belediyesi ve İzmir' de Bulunan Diğer Belediyeler 81
4.1.4 1984 – 2004 Arası Dönem İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Bağlı Belediyeler 83
4.1.5 2004 Sonrası Dönem Belediye Sınırlarına İlişkin Değişiklikler 93
4.2 İzmir Belediyesinin Dönemlere Göre Yönetimi ve Belediye Başkanları 105
4.3 İzmir Büyükşehir Belediyesi Yönetiminin Yeniden Yapılanma Sürecine İlişkin Değerlendirme 109
4.3.1 Etkenlik Açısından Değerlendirmeler 112
4.3.2 Demokratik Süreçler ve Katılım Açısından Değerlendirmeler 116
4.3.3 Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirmeler 119
4.3.4 Tarihi Çevre Koruma Açısından Değerlendirmeler 122
4.3.5 Planlama Yetkileri ve Süreci Açısından Değerlendirmeler 123
4.3.6 İmar Uygulamaları Açısından Değerlendirmeler 126
4.3.7 Sınırlar Açısından Değerlendirmeler 128

BÖLÜM BEŞ – GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 130

5.1 İşlevsellik Kriterine Uygun Olmayan Sınır Belirlemeleri 130
5.2 Sınırlar, Etkinlik ve İlçe Belediyelerinin Gelirlerine İlişkin Sorunları 131
5.3 Görev ve Yetki Karmaşası 132
5.4 Planlamada Yetki Paylaşımında Dengesizlik 133
5.5 Planlamada Sürdürülebilirlik İlkelerine İlişkin Belirsizlikler 134
5.6 Katılım Süreçlerine İlişkin Belirsizlikler 134
5.7 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 135

KAYNAKLAR 139

EKLER 145

BÖLÜM BİR
GİRİŞ

Kent yönetimleri Osmanlı Devleti zamanında Tanzimat ve Meşrutiyet reformlarıyla hayat bulmaya başlamış, Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu yıllardan itibaren de önemini korumuştur. Nüfus ve belirli mesafeler göz önünde bulundurularak oluşturulan kentler, yönetim olarak ilk etapta köy, kasaba, ilçe ve şehir olarak kademelenmiş, daha sonra kentlerin büyümesi ve gelişmesi ile birlikte metropoliten kentler oluşmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde kent yönetimlerine ilişkin en önemli müdahale 12 Eylül 1980 tarihinde yapılan askeri müdahale ile gerçekleşmiş, ülke genelinde yer alan bazı belediyeler kapatılarak bağlı bulundukları merkez belediyelerin yönetimine geçirilmiştir. 1984 tarihinde yapılan yasal düzenlemelerle ilk defa bu kademelenmelere büyükşehir belediyesi tanımı eklenmiştir. Nüfus kriteri göz önünde bulundurularak oluşturulan Büyükşehirlerde yasanın gerektirdiği uygulamalar yapılmış, ilçe ve ilk kademe belediyeleri yasalar çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir.

2000'li yıllardan sonra gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri ile yeniden yapılanmanın etkileri daha fazla hissedilir olmuştur. Uluslar arası yapılanmalar ise kamu alanında yönetimden, yönetişime uzanan yaklaşımların benimsenmesini teşvik etmiştir. 2004 yılı Büyükşehir Belediyeleri için yeni bir döneme geçiş olmuştur. Çıkarılan yeni yasayla birlikte, Büyükşehir yönetimi konusu eskisinden daha geniş bir alanda hizmet vermeye yönlendirilmiştir.

Bu çalışma metropoliten alan yönetimine ilişkin olarak ülkemizde 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Yasasını değerlendirmeden önce kamu alanında yeniden yapılanmayı hazırlayan koşulları ve metropoliten alanların yönetimine ilişkin farklı yaklaşım biçimlerini değerlendirecektir. 5216 sayılı yasal düzenleme metropoliten alan yönetimi çerçevesinde tartışılmakta ve bu yaklaşım açısından yasanın taşıdığı çelişkiler değerlendirilmektedir. Buna göre, 5216 sayılı

yasanın işlevsellik kriterine uygun olmayan sınır belirlemeleri; sınırlar, etkinlik ve İlçe Belediyelerinin gelirlerine ilişkin sorunları; görev ve yetki karmaşası; planlamada yetki paylaşımında dengesizlik; planlamada sürdürülebilirlik ilkelerine ilişkin ve katılım süreçlerine ilişkin belirsizlikler içerdiği tartışılmış olup bu çalışmada İzmir İli özelinde incelemeler yapılmıştır.

1.1 Amaç

Bu çalışmanın amacı Büyükşehir Yönetimlerine ilişkin olarak kamusal alanda yeniden yapılanma sürecinin nasıl geliştiği ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasasının getirdiği yeniliklerin araştırılmasıdır. Yeniden yapılanmaya yönelik olarak getirilen bu düzenlemelerin sonuçları İzmir İli özelinde incelenip yasanın uygulanmasının büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında nasıl bir uyum ya da uyumsuzluk içerisinde yürütüldüğünün belirlenmesidir. Yasanın yerel düzeydeki etkilerinin tespit edilerek gelecekte yapılacak yeni düzenlemelere rehber olması amaçlanmaktadır.

1.2 Kapsam

Çalışma kapsamında ikinci bölümde Büyükşehir Belediye Yönetiminde yeniden yapılanmaya ilişkin kavramsal açıklamalar ve teorik yaklaşımlar incelenmiştir. İncelemeler; Kamusal alanda kentin yönetiminde yeniden yapılanma çıkış noktası olup, büyükşehirlerin yönetim ve yönetişimine ilişkin kuramsal yaklaşımlar incelenmiştir. Daha sonra Metropoliten alanlarda yönetişim sistemlerinin geliştirilmesi ve yeniden yapılanma süreci çeşitli kuramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye'de Metropoliten alanların belirlenmesi, yönetimi ve yasal düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan Büyükşehir Belediyelerinin kurulması ile yönetimi tarihsel süreç içerisinde incelenmiştir. Büyükşehir Belediyelerine yönelik çıkarılan yasalar incelenmiş ve bu yasaların eksiklikleri ile getirilen yenilikler tartışılmıştır. Yasalar doğrultusunda oluşturulan yeni Büyükşehir

Belediyesi düzeni; Büyükşehir Belediyelerinin sınırları, görev ve hizmet bölüşümü, organları, Planlama ve İmar uygulamaları ve Mali yapı-İlişkiler konusunda yapılan yeni düzenlemeler incelenmiştir. Çıkarılan Büyükşehir Belediye yasaları dönemlerinde Türkiye'de var olan Büyükşehir Belediye yönetimlerinde ne gibi değişiklikler yaşandığı, yaşanan bu değişikliklerin hangi alanlarda yoğunlaştığı araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde İzmir Belediyesinin tarihsel gelişim süreci ile kamu yönetiminde kırılma noktaları olan dönemlerde İzmir Belediyesinde meydana gelen değişimler incelenmiştir. 1984 yılında çıkan ilk Büyükşehir Belediye Yasasından sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi adını alması ve daha sonra çıkan yasalar ile sınırlarının değişimi, eklenen ve kapanan belediyeler İzmir İli özelinde incelenmiştir. 5216 sayılı yasanın uygulanmasından sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetiminin yeniden yapılanma sürecine ilişkin olarak büyükşehir belediyesi sınırlarında yer alan ilçeler bazında anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anketler 5216 sayılı yasa çerçevesinde; Etkenlik, Demokratik Süreçler ve Katılım, Sürdürülebilirlik, Tarihi Çevre Koruma, Planlama Yetkileri ve Süreci, İmar Uygulamaları ve Sınırlar açısından yedi kategoride incelenip alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise tez kapsamında yapılan araştırmalara ilişkin olarak genel değerlendirme yapılmış ve elde edilen bilgiler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar belirlenmiştir.

1.3 Yöntem

5216 sayılı yasaya ilişkin olarak çok sayıda eleştirel çalışma yapılmıştır. Tez çalışması kapsamında ise bu eleştirilerin İzmir Örneğinde sınaması gerçekleştirilmiştir. 5216 sayılı yasaya ilişkin olarak bu tez çalışmasından önce yapılmış araştırmalarda yasa teorik olarak incelenmiş herhangi bir Büyük Şehir sınırları içerisinde alan araştırmasının yapılmamış olduğu belirlenmiştir. Tayfun Çınar, Can Umut Çiner ve Ozan Zengin'in çalışması olan 2009 tarihli 'Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci', metropoliten alanlarda bütünleştirme sürecini incelemiş, dünya genelinde ve Türkiye'de nasıl gelişme gösterdiğini araştırmış ve

uygulamadaki örneklerini Ankara ve Mersin illeri için değerlendirmiştir. Ancak bu illerde düzenleme sonrasında Büyükşehir Belediyesi sınırlarına katılmak isteyen ve sınırdan çıkmak isteyen belediyeler ve orman köylerinin son durumu anlatılmıştır. Bu illerde düzenleme sonrasında yer alan belediyelere yönelik anket çalışması vb. gibi daha ayrıntılı bir alan çalışması yapılmamıştır. Sırma Turgut'un araştırması olan 2004 tarihli 'İstanbul'un Yönetimi Bir Kent Planlama Yönetimi Denemesi'nde ise alan araştırması İstanbul ili özelinde yapılmış ve çalışmanın yapıldığı dönemde İstanbul'da bulunan belediyelerle anket çalışması düzenlenmiştir. Ancak çalışma 3030 sayılı yasa döneminde yapılmış olduğundan 5216 sayılı yeni düzenleme dönemiyle ilgili bilgi içermemektedir. Hale Çıracı ve R. Yıldız'ın 2006 tarihli '5216 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunun Stratejik Mekânsal Planlama Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi' başlıklı araştırmalarında ve Ferruh Tuzcuoğlu'nun 2007 tarihli 'Metropoliten Yönetim Nereye?' başlıklı çalışmalarında 5216 sayılı yeni yasal düzenleme teorik olarak incelenmiş olup alan araştırması yapılmamıştır. Dolayısıyla bu tez çalışması Türkiye genelinde, 5216 sayılı yasal düzenleme sonrasında alan araştırması olarak yapılan ilk görgül çalışmadır. Araştırma İzmir İli özelinde gerçekleştirilmiştir. Tez kapsamında, öncelikle Türkiye'deki yasal düzenlemelerdeki değişiklikler incelenmiş, daha sonra İzmir İli özelinde Büyükşehir Yönetiminde çıkan yasalar doğrultusunda yapılan düzenlemeler araştırılmıştır. 5216 Sayılı Büyük Şehir Yasasına İlişkin Değerlendirmeye yönelik İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırlarında bulunan toplam 21 İlçe Belediyesi ile Kasım 2010 ve Haziran 2011 tarihleri arasında anket çalışması yapılmıştır. Yasanın ilçe belediyelerdeki etkilerini tespit edebilmek ve büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasındaki uyum ya da uyumsuzlukları anlayabilmek için büyükşehir sınırlarında bulunan ilçe belediyelerinde; Belediye Başkanları ve/veya Şehir Plancıları/İmar Müdürleri, şehir plancısı bulunmayan belediyelerde ise teknik personel ile anket görüşmesi yapılmıştır. Anket çalışması yapılan 21 adet belediyeden 12 adet belediye ile görüşmeler yüz yüze yapılmış, 5 adet belediye ile ilgili kişiler ile telefonda görüşülerek bilgi alınmış, 4 adet belediyenin imar şubesine e-posta yoluyla anket gönderilmiş olup, teknik personel tarafından cevaplandırılan anketler değerlendirilmiştir.

5216 sayılı yasa çerçevesinde hazırlanan anket soruları;

- Etkenlik
- Demokratik Süreçler ve Katılım
- Sürdürülebilirlik
- Tarihi Çevre Koruma
- Planlama Yetkileri ve Süreci
- İmar Uygulamaları
- Sınırlar

olmak üzere toplam yedi kategoride hazırlanmıştır. İlçe Belediyeleri ile yapılan ankette alınan cevaplar doğrultusunda yasanın etkileri olumlu ve olumsuz yönleriyle irdelenerek açıklanmıştır. Açıklamalar tablolaştırılarak her soru için ankete katılan kişilerin katılıp katılmadıkları ve kararsız kaldıkları şeklinde ortalama değerler üzerinden yorumlamalar yapılmıştır. Yapılan anket çalışmaları aktörlerin algılarına dayalı olarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM İKİ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

2.1 Metropoliten Alan ve Büyükşehir Tanımları

Bu tez kapsamında Büyükşehir Belediye yönetimi/yönetişimi tartışılmaktadır. Oysaki yabancı literatürde Büyükşehir Kavramı'nın karşılığı Metropoliten Alan olarak kullanılmaktadır. Günümüz literatüründe ise tartışmalar kentsel bölge kavramı üzerinden yürütülmektedir. Aslında ülkemizde de "metropoliten" kavramı oldukça yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Bugün Büyükşehir olarak tarif edilen alanlar 1965-1980 arasındaki dönemde yaklaşık olarak Metropoliten Alan olarak tarif edilmişlerdir. Daha sonra 3030 sayılı yasa ile Büyükşehir kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle bu bölümde öncelikle yabancı literatürde yer aldığı biçimiyle *Metropoliten Alan* kavramı daha sonra yasalarımızda yer aldığı biçimiyle *Büyükşehir* kavramları tartışılacaktır.

Metropoliten genellikle kent ve çevresi için kullanılan bir kavramdır. 20.yy. da "metropoliten" kavramı artan kentsel nüfusa vurgu yapmak amacıyla kullanılmıştır. Özetle kavram, *metro:* kentsel yaşamın modern ve kozmopolitan yönlerine vurgu yapmak için kullanılmıştır. (Hutchison, 2010, s.504)

Metropoliten terimi 20.yy başlarında çoğunlukla göç gibi nedenler ile nüfusu artan, çevrelerine doğru yayılan ve çevreleri ile ilişki içerisinde olan Amerikan kentleri için kullanılmıştır. Çevrelerindeki kentler ile kurulan ilişkiler yeni sosyal ve politik güçlerin oluşmasına neden olmuştur. 1910'da Amerikan istatistik bürosu kentsel büyüme dinamiklerine bağlı olarak nüfusu 200.000 den büyük, merkez kentin ise 100.000 olduğu kentsel alanlar için *metropoliten bölge* kavramını kullanmıştır. 1949'da ise sayıları 140'ı bulan metropoliten yerleşmeler için "*Standart Metropoliten Alan*" tanımı kullanılmıştır. (Hutchison, 2010, s.504)

Metropoliten alanlar diğer ülkelerde de kentsel nüfus yığılmalarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Metropoliten alan standartları ülkeden ülkeye farklılık taşımaktadır. Örneğin Kanada'da metropoliten kent nüfusunun en az 100.000 olması beklenirken Hindistan da bir kentin metropoliten kent olarak tanımlanması için nüfusunun en az 4 milyon olması beklenmektedir. (Hutchison,2010,s.505) Türkiye'de ise Büyükşehir tanımı çerçevesinde ana kentin nüfusunun 5216 sayılı yasaya göre en az 750.000 olması beklenmektedir.

Pek çok örnekte görüldüğü üzere metropoliten terimi büyük kentsel bölgelere hizmet eden kurumsal yapılanmalar ve kültürel ilişkiler için kullanılmakta ve geniş kentsel alanlardaki hizmet gereksiniminden doğmuş alanlardır.

3030 sayılı yasaya göre Büyükşehir kavramı 'Belediye bünyesinde birden fazla ilçe bulunduran' kentleri kapsamaktayken, 5216 sayılı yasa Büyükşehir kurulabilmesi için belli koşullar getirmiştir. Bir yerin büyükşehir olabilmesi için öncelikle o yerin il belediyesi olması ve belediye sınırları içerisinde ve bu sınırlara en fazla 10 km uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusunun 750.000'den fazla olması, fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin elverişli olması gibi koşulları gerektirmektedir. (Demiral, 2007, s. 90)

2.2 Kamusal Alanda ve Kentin Yönetiminde Yeniden Yapılanma

Küresel ekonomik ve politik süreçler 1980'lı yıllardan bu yana kamu alanında yeniden yapılanma ile sonuçlanmıştır. Türkiye'de kamu alanında yeniden yapılanmanın etkileri 2000'li yıllardan sonra gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri ile daha fazla hissedilir olmuştur. Uluslar arası yapılanmalar ise kamu alanında yönetimden, yönetişime uzanan yaklaşımların benimsenmesini teşvik etmiştir.

Bu bölümde kamu yönetiminde yeniden yapılanma koşullarını yaratan ekonomik, sosyal ve politik alandaki yeniden yapılanma süreçleri değerlendirildikten sonra kamu yönetimi alanındaki yansımaları tartışılacaktır.

2.2.1 Ekonomik Alanda Yeniden Yapılanma

19.yy. sonu ve 20 yy. başlarında ulus devletlerin kurulduğu dönem içerisinde gelişmiş olan yerel yönetim anlayışı, ulus devleti koruyan ve güçlendiren merkeziyetçi bir yapı içerisinde olmuştur. Ancak liberal ekonomik sistemin krize girmesiyle ekonomist Schumpeter tarafından ortaya konulan Neo-Liberal ekonomik sistem girişim, yenilik, teknolojik değişim ve yaratıcı yıkım üzerine kurulmuştur. Ekonomik alanda dayandığı ilkeler serbest yarışın teşviki (liberalizasyon), devletin ve hukukun rolünün azaltılması (deregülasyon), özelleştirme, kamu sektörünün pazarlaştırılması, serbest iç ve dış akımlar ile tüketici tercihlerinin arttırılmasına yönelik olarak vergilendirmelerin azaltılmasıdır (Jessop, 2002).

Böylelikle 20.yy. son çeyreğinden itibaren küresel ekonomik sistem çerçevesinde gelişen Neo-Liberal politikaların etkisi ile birlikte kamu yönetimi anlayışı değişime uğramıştır. Değişim kapitalist üretim süreci içerisinde yer alan tüm ülkelerde hissedilmiştir. Yönetim anlayışlarındaki değişimler siyasi, sosyal ve ekonomik süreçlerde yaşanan değişimlerle paralellik taşımaktadır. İçinde bulunulan yapısal reformların ilk önemli dalgası 80'lerden 1991'e kadar sürdürülen ekonomik alanın liberalleşmesi olarak tespit edilebilir. Bu müdahaleyi IMF ile 1998 ve 1999'da imzalanan anlaşmalarla güçlü ekonomiye geçiş ve acil eylem programlarıyla başlayan ikinci dönem izler ve idari-hukuki düzenlemeleri içermektedir.

Ana vurgu;

- Devletin ekonomide üretici olmaktan uzaklaşması;
- Sosyal yaşam müdahalelerinden uzaklaşması,
- Verimli etkin nitelikleri içinde piyasa adına düzenleyici olma vasfını kazanmasıdır.

Bu amaçla güvenlik, savunma, adalet ve dış ilişkiler işleriyle sınırlandırılmaya çalışılan merkezi yönetim örgütlenmesindeki klasik bakanlıklar yapısı aşılarak ekonomik sektörlere yönelik düzenleme yetkisi, yönetimci yapılar içindeki yeni üst kurullara verilmiştir. Bir diğer önemli değişim merkez-yerel yönetimler arası işbölümü ve yetki paylaşımında "yerellik" ve yerelin ağırlığı olarak ortaya çıkmaktadır. (Alada, 2006)

2.2.2 Politik Alanda ve Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma

20.yy.ın son çeyreğinde ekonomik ve politik alanda yaşanan değişimler özellikle kamu yönetiminde yeniden yapılanma ile sonuçlanmıştır. Kentlerin ve metropoliten alanların yönetimi ise tüm yönetim süreçlerinde izlenen yeniden yapılanma biçimlerinin en önemli uygulama alanlarından olmuştur.

Neo-Liberal ekonomik politikaların benimsenmesi ile birlikte başlayan yeniden yapılanma deneyimlerinin siyasi felsefesinin özgürlük üzerine kurulduğu belirtilmektedir. Serbest pazarın ise bireysel rasyoneller sonucu oluşması nedeniyle özgürlükleri kısıtlamayacağı düşünülür. Böylece süreç içerisinde bireylerin kendilerini geliştirme şansına sahip olacağı varsayılır. Neo-Liberal kuram tüm hareketlerin yasalar çerçevesinde yapıldığını öngörür. (Jessop, 2002)

Yeniden yapılanma süreci ile modern yaklaşımların anti demokratik, bürokratik ve hantal yapılarından kopuşu ile esnek, özgürlükçü yapılara geçişin yaşanması ile modernist paradigmanın ötesine geçildiği savunulmaktadır. Ancak Güler'in (2006) de belirttiği üzere, süreç, 20. yüzyılın son çeyreğine kadar yaşanan modernist yaklaşımlardan bir kopuş değildir çünkü modernizmin hiçbir kurucu unsuru aşılmamıştır. Yürüyen sistem kapitalizmdir. Bu nedenle Güler (2006) yaşanan değişimin Neo-Modern olarak tanımlanabileceğini ifade eder.

Politik alanda ise ulus devleti sorgulayan ve küresel ekonomik ilişkiler çerçevesinde yerelliklerin ön plana çıkarıldığı yeniden yapılanma süreci tüm kapitalist dünyada yaşanmaktadır. Keynesci dönemde hâkim olan sosyal refah politikalarının yerini çalışma ve öğrenme inisiyatiflerinin geliştirilmesine ve yeni iş alanları yaratmaya dayanan politikalar almıştır. Kamu yönetimi alanında artık "yönetim" kavramı yaşanan ekonomik ve politik işleyişi açıklamakta yetersiz kaldığı için özel sektör ve kamu sektörü ortaklıklarını tanımlayan yönetişim kavramı kullanılır hale gelmiştir. Yurttaşın müşteri olarak algılandığı bu sistem çerçevesinde "Kamu Yönetimi" ya da "İdaresi" ise "Kamu İşletmesi" olarak anılmaya

başlanmıştır. Söz konusu kamu yapılanma biçimi esnek ve yatay örgütlenmeyi öngörmektedir. Bu sistem içerisinde kamu bütçeleri kesintiye uğramakta, değişken ve esnek bütçeler ile yapı sürdürülmektedir. Önceki dönemlerde sosyal amaçlar çerçevesinde kullanılan devletin kaynakları bu dönemde ekonomiyi hareketlendirmek amacıyla kullanılmaya başlamıştır. Devlet rehberliğinde kamu, özel sektör ortaklıkları çerçevesinde kurulan yönetişim sistemi içerisinde devlet yarışma ortamında düzenleyici rolünü üstlenmiştir. Kamu sektörünün güçsüzleşmesi karşısında toplumsal yeniden üretim süreçlerinde ailenin, komşuluk ilişkileri, ya da dayanışmacı ilişkilerin kamunun sağlayamadığı olanakları karşılaması beklenmektedir. (Jessop,2002; Alada, 2004; Güler,2006; Şengül, 2001) Ayrıca önceki dönemlerden farklı olarak devleti eleştiren direnişçi sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra Pazar mekanizmasının yetersizliklerini telafi etmeye çalışan nitelikteki sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarından söz etmek mümkündür.

Yukarıda da özetlendiği üzere "yeniden yapılanma" ekonomik, politik, sosyal ve yönetim alanlarının tümünde benimsenmiş ve 1980'lerden sonra uygulamaya geçirilmiştir. Kentin ve metropoliten alanların yönetimine ilişkin olarak ise artık yönetişimin benimsenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Halkın sorunlarını yönetim kademeleri ile birlikte çözdüğü "yönetişim" özellikle 2000'li yıllardan sonra hükümetlerce tercih edilmeye başlanmıştır.

Kamu alanında yeniden yapılanma politikaları ve uygulamaları günümüzde pek çok açından eleştirilmektedir. Neo-Liberal politikaların bir sonucu olarak gelişen bu durum en çok ekonomik alanda eleştirilmektedir. Süreç yoksulluğun artışı, farklı gelir grupları arasındaki ayrımların 1980 sonrasında uçurumlara dönüşmesi, artan işsizlik, sosyal güvence haklarının giderek azalması, özelleştirmeler sonucunda ortaya çıkan işsizlik sorunları, özel sektör, kamu sektörü ortaklıkları sonucunda sosyal refah politikalarından uzaklaşma, sermaye lehine eğilimlerin artışı ile sonuçlanmıştır. Ayrıca sosyal refah politikalarının giderek zayıfladığı ortamlarda dayanışmacı ilişkiler çerçevesinde yürütülen stratejiler doğrultusunda toplumsal kutuplaşmanın artışı olarak belirteceğimiz sonuçlar kamu alanında yeniden yapılanma sürecinin yarattığı sorunların bir kısmıdır. Dolayısıyla, bireyin özgürlüğü

üzerine kurulmuş olan kamu alanında yeniden yapılanma bireyi özgürleştirirken, serbest piyasa ortamında aynı zamanda pek çok toplumsal eşitsizlik ortamının oluşmasına neden olmuştur.

2.3 Metropoliten Alanların / Büyükşehirlerin Yönetimi ve Yönetişimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Metropoliten Alanların yönetimine ilişkin yaklaşımlar büyük kentlerin var olması ile birlikte gündeme gelmiş, hem planlama, hem de yönetim alanında arayışlar söz konusu olmuştur. Kamu alanında yeniden yapılanma ise kent ve kentsel bölge alanında kentin yönetiminden yönetişime geçiş sürecini hazırlamıştır. "Bu çerçevede, kentlerin ya da günümüzdeki popüler ifadesi ile yerel birimlerin, diğer yerel birimlerle birlikte kendilerini ulus devletin oluşturucu bir parçası olarak gördükleri bir anlayıştan, küresel ölçekte gezinen sermayeyi kendi birimlerine çekmek için popüler projeler geliştiren bir yerellik anlayışına geçişin ipuçları ortaya çıkmaya başlamıştır." (Şengül, 2001, s.52) Yeni yerellik anlayışında 3 sektörlü bir modelden söz edilmektedir. Yerel devlet, sermaye grupları ve sivil toplum kuruluşları yeni yapılanmayı oluşturmuştur. Yerel seviyedeki bu yeni yönetim anlayışı "yönetişim" olarak ifade edilmektedir.

Kentin yönetiminden yönetişime geçiş süreci ile birlikte yeniden yapılanma sürecini açıklamaya çalışan paradigmaların alanları diğer paradigmaların alanlarına girmeye başlamıştır. Bunun sonucunda kuramlar daha eklektik bir nitelik kazanmıştır. 'Refah devleti döneminde **yönetimci paradigmanın** yerel yönetimlere bakışı sola yatkınken, refah devleti sonrasında bu kuram sağın kullandığı bazı kavramlar çerçevesinde yerel yönetimleri tartışmaya başlamış ve yeni sağ anlayış çerçevesinde yönetimci paradigmanın yerini **kamu seçimi kuramı** (public choice theory) almıştır.' (Şengül,2001, s.54)

2.3.1 Yönetimci Paradigma Çerçevesinde Metropoliten Alanların Yönetimi

Metropoliten alanın yönetimi refah devleti döneminde yönetimci paradigma çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kapsamda kurumsal yapıların, Belediye'lerin ya da özerk metropoliten alan yönetimini gerçekleştiren kurumların metropoliten alanların sorunlarını çözecek araçları geliştirmeleri beklenmiştir. Belediyelerin birleştirilmesi yoluyla daha büyük ölçekli bir yapılanma ile metropoliten alanın yönetiminde gerekli kurumsal yapıyı oluşturacağı düşünülmüştür. Seçimle gelen aklın temsilcileri ile bürokratların birlikte çalışması beklenir. Kurumlar eşitsizlik, etkinlik, demokrasi süreçlerinde sorunları çözmekle yükümlüdür.

Örneğin Toronto'da, Toronto Metropoliten Belediyesi 1953 'de kurulmuştu ve amacı hızla banliyöleşen metropoliten alanın sorunları çözmek için gerekli kurumsal kapasiteyi oluşturmaktı. Bu sınırsal reform geniş anlamda rasyonel ve kapsamlı planlamanın kabulü ile çözülebiliyordu. Güçlü ve büyük bir yönetim yapısı ile daha etkin alt yapı sistemlerinin oluşturulabileceği, otoyollar ve banliyö konutları inşa edilebileceği düşünülüyordu. (Boudreau, 2010, s.507)

Bu yaklaşım çerçevesinde bürokratik planlamaya, bireyin tercihlerinden daha fazla önem verilmiştir. Planlama etkin hizmet alımı ve demokratik çözüm için en önemli araç olarak görülmüştür. Vergilerin metropoliten bölge içerisinde paylaşılması ise daha tekil ve eşitlikçi yönetime olanak vermesi beklenmiştir. (Boudreau, 2010, s.505

2.3.2 Kamu Seçimi Kuramı

Metropoliten alan yönetimi tartışmalarında ön plana çıkan Kamu Seçimi Kuramının en önemli temsilcileri arasında Ostrom, Tiebout ve Warren yer almaktadır. 2. Dünya savaşı sonrasında ortaya çıkan bu tartışmalarda **kamu tercihi kuramı** teorisyenleri politik parçalanma yerine özgürlük, etkenlik ve demokrasi için gerekli ortamları önermişlerdir. (Çınar, Çiner, Zengin, 2009; Boudreau,2010, s.505)

Kamu Seçimi Okulu temsilcilerince metropoliten alanın genişletilmesine ve kentsel hizmetlerin sunumuna ilişkin sorunlar piyasacı bir mantıkla ele alınmaktadır.

(Çınar, ve diğer, 2009) Söz konusu kurama göre yerleşmeler farklı hizmet ve sunum paketleri sunarlar. Yerel halkın ise farklı sunumlar arasında yaptığı seçimler sonucunda Metropol içindeki kentsel ve kırsal yerleşmeler arasında bir denge durumuna ulaşılır. Denge kamu hizmetlerinin en etkin biçimde sağlandığı durumdur. (Mollenkopf, 1992) **Kamu seçimi kuramı** çok sayıda ve seçenekte birbiriyle yarışan yerel birimlere işaret eder. Yerel halk bu yarışmada kendine en uygun yerleşimi seçecektir. Dolayısıyla, yeni sağın politikasında en önemli parçalardan birisi yarışan kentlerdir. (Şengül,2001,s.54) Bu yaklaşım metropoliten alanda var olan çok sayıdaki yerel birime işaret etmektedir. Kamu tercihi okulu kuramcıları metropoliten düzeyde bütünleştirme yerine parçalı bir yönetim yapısının hizmetlerde etkinliği yükselteceğine vurgu yapmaktadır. (Çınar ve diğer., 2009) Kişiler kendi konut yer seçim tercihlerinde bulunabilmeli, demokrasi, etkenlik, ya da vergiler kişisel tercihler ile sağlanabilmelidir.(Boudreau, 2010,s.505)

2.3.3 Bütünleştirmeci Yaklaşımlar

Metropoliten Alanların yönetimine ilişkin olarak küresel ekonomik ve kurumsal yapılanmalar sonucunda yeni yaklaşım biçimlerinin geliştirildiği görülmektedir. Bunlar Bütünleştirmeci Yaklaşımlar olarak adlandırılmaktadır. Bütünleştirmeci yaklaşımlar çerçevesinde ise **Yeni Bölgeci** ve **Kent Bölgeleri** yaklaşımları tartışılmaktadır.

Yeni Bölgeci yaklaşımı "yerel yönetimlerin yeniden yapılanması; yerel yönetimler içinde yeni bir kademe olarak bölge yönetimlerinin oluşturulması; ulus devletin zayıflatılması ve egemenlik yetkisinin ulus-üstü örgütlerle paylaşılması ile yerelde yeni bir elit ve kimlik inşası gibi konulara odaklanmaktadır. (Cole, Palmer,2008 aktaran:Çınar, ve diğer.,2009)

"**Yeni bölgeci**" anlayış çerçevesinde etkin bir metropoliten yönetişim için güçlü belediye yönetimi zorunlu değildir; devlet reformlarından yeni yönetişim reformlarına geçiş söz konusudur. Kentsel bölgeler, küresel Pazar ile ulusal ve uluslar arası ilişkilerde daha fazla önem kazanmaktadır. Bu aynı zamanda neoliberalizmin etkisi ile değişen siyasi süreçlere işaret etmektedir. Bir başka

anlatımla, hükümet programlarının desantrilizasyonu söz konusudur. (Boudreau, 2010, s.505)

Yeni bölgeci yaklaşım çerçevesinde mal, hizmet ve sermaye piyasalarının genişlemesi gereklidir. Bunun içinde mekânsal ölçeğin büyütülmesi gerekmektedir. Metropoliten alanda hizmet sunumunun sağlanmasında yerel yönetimlerin birleştirilerek "ölçek ekonomilerinden" en yüksek fayda sağlanacağı varsayılır. (Çınar ve diğer., 2009, s.21)

Bütünleşmeci yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilebilecek bir başka yaklaşım ise **Kent-Bölgeleri** yaklaşımıdır. Metropoliten yönetimlerin sınırlarını genişletme yetkisi verilerek, daha iyi planlama ile kentin büyüme sorunlarına müdahale edebilecekleri, daha aktif ve modern bir yapıya kavuşarak, küresel sermayeyi daha kolay çekecekleri savunulur. (Çınar ve diğer.,,2009, s. 22)

Kentsel bölge küresel pazarda ve uluslar arası hükümet ilişkilerinde kolektif aktör olarak görülmektedir. Kentsel bölgeyi kolektif bir aktör olarak görmek ilgi grupları ve aktörlerin kapasitelerinin koordinasyonu yoluyla kenti dış dünyaya tanıtmada içsel çatışmalar yerine ortak amaçları gerektirir. Bu politize olmayan bir bölgenin imajını verebilir ancak bu uzlaşma ortamı kar temelli strateji deneyimleri arasındaki politik çatışmaların bir ürünüdür. (Boudreau, 2010, s.507)

2.4 Metropoliten Alanlarda Yönetişim Sistemlerinin Geliştirilmesi

20.yy'ın son yirmi yıllık döneminde tüm kapitalist ülkelerde metropoliten alanlarda yönetişim süreçlerini hazırlayan koşullar benimsenmeye başlamıştır. Tüm Batı ülkelerinde ekonomik gelişme stratejilerinin odağı olarak yerel politikalar önem kazanmıştır. Bunun nedeni sermayenin artan hareketliliği ile üretimin teknolojik ve sosyal organizasyonundaki değişimlerdir. Bu durumun yerel seviyedeki en büyük etkilerinden birisi üretimin yeniden organizasyonunun ya da koordinasyonunun artık merkezi hükümetlerce yapılamayacağıdır. Fordist dönemden farklı olarak artık küresel sermayenin üretim ve yeniden üretiminin yerel durumları merkezi hükümetler tarafından kontrol edilemeyecektir. (Mayer,1994)

Metropoliten yönetişim kentsel siyasal süreçlerde açık ve akışkan kentsel siyasanın mekânı üzerinde yer almakta ve proje tabanlı karar verme süreçlerinde ve ağlarına odaklanmaktadır. Rasyonel ve kapsamlı planlamaya uygun değildir. Devlet ve sivil aktörlerin ortaklıkları söz konusudur. Bu koşullarda büyüyen ve genişleyen metropoliten alanlarda farklı ilgi gruplarının çıkarlarının olduğu koşullarda kaos ortamı oluşmaktadır. Sorunların çözümü için ise metropoliten yönetimlerden fayda umut edilmektedir. (Boudreau,2010, s.507)

Başta AB ülkeleri ile OECD ülkelerine ilişkin kurumsal yapılanmalar çerçevesinde yönetişimin uygulanma süreçlerine ilişkin olarak çeşitli parametreler ve rehberler belirlenmiş ve söz konusu yaklaşımlar küresel ekonomik sistemin bir parçası olarak yaygınlaştırılması için çaba harcanmıştır. Ülkemizde de benzer hedefler doğrultusunda kamu yönetiminde yeniden yapılanma benimsenmiş ve yasalar çerçevesinde uygulamaya geçirilmiştir. Kent Yönetimine ilişkin olarak yasal mevzuata yansıyan en önemli değişiklikler 2005 Yılında yürürlüğe giren İl Özel İdaresi yasası, 2004 yılında yürürlüğe giren Belediye Yasası ve 2004 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir Yönetimi yasalarıdır. Her üç yasal düzenleme de kentin yönetiminden yönetişime geçiş sürecinin hazırlıkları ve uygulamaya geçirilişidir.

Metropoliten alanlarda OECD ülkelerinin yönetişim sistemlerinin geliştirilmesi amacıyla hazırladıkları **Cities for Citizens: Improving Governance in Metropolitan Areas (2000)** adlı raporun analiz ve önermelerine göre küreselleşme sürecinde, kentsel bölgeler dünya ekonomisinin ana oyuncuları olarak ortaya çıkmaktadırlar. Kentsel bölgeler arasındaki yarış içinde yer alma ise yerel ve ulusal politikaların ana amacı olmuştur ancak küreselleşme ve teknolojik değişim materyal gelişmeyi sağlarken aynı zamanda bölgeler arasında sosyo-ekonomik eşitsizliklere neden olabilmekte, toplumsal dışlanma risklerini arttırabilmektedir. Bu durum metropoliten bölgelerde toplumsal uyum açısından risk oluşturmaktadır. Dolayısıyla, yarışma ve yaşanabilirlik karşıtlık olarak ortaya çıkmakta, kent yöneticileri için çelişki yaratmaktadır çünkü yöneticiler yerel seçmenlerin hedef ve gereksinimi ile kentin uluslar arası konumu arasında ki dengeyi sağlama durumundadır. (OECD, 2000)

OECD (2000) raporuna göre metropoliten alanlarda yönetişim kapasitesinin geliştirilmesi ile kentsel saçaklanma (sprawl), yoğunluk, yeniden geliştirme, çevresel kirlilik, yaşam kalitesi ve bölgenin ekonomik gelişmişliği gibi konular çözümlenebilecektir. Rapora göre iyi yönetişim karşısındaki 3 ana engel **yetkinin parçalanması** (böylelikle yönetimsel ve işlevsel alanlarda eşgüdüm zayıflamaktadır); **metropoliten alandaki yerel yönetimlerin mali yetersizlikleri** ve **şeffaf katılımcı karar verme süreçlerinin yetersizliğidir.** Ancak metropoliten yönetişime ilişkin tek bir model yoktur. Her büyük kent kendi özel durumuna ve ulusal özelliklerine göre kendi yapısını oluşturmalıdır. Amaçlanan belirli kentsel bölge için doğru yönetişim yapısını oluşturmaktır. Oluşturulacak olan yapının ise hızla değişen ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlayabilecek esneklikte olması beklenir.

2.4.1 Karar Verme ve Onay Mekanizmaları

Metropoliten yönetişim yaklaşımı temsili seçim sistemlerine ya da kapsamlı planlamaya dayanmayan karar verme mekanizmaları oluşturmak anlamını taşıyor. Kamu ve özel sektör yöneticileri ve kentliler metropoliten alanın geleceğine ilişkin karar vermeye çağrılıyorlar. Karar verme süreçleri çoğunlukla kamu ve özel sektör ortaklığında tartışma ve pazarlık ortamı ile sürdürülüyor, çoğunlukla da kentsel gelişmeler kamu ve özel sektör ortaklıkları ile sonuçlanıyor. Metropoliten alanın yönetişiminde ağ ve proje temelli koordinasyon ve yasalaştırma geleneksel temsili demokrasiden daha fazla ilgi görüyor. Bu noktada meşruiyeti sağlayan demokratik seçimlerden çok çeşitli kaynaklar oluyor. Bu nedenle birden çok metropoliten yönetişim mekanizmasından söz etmek mümkün olabiliyor. Yönetişim düzenlemeleri güç dinamiklerine ve yerelliklerin özel kültürlerine göre değişiklik gösterebiliyor. Örneğin; Montreal de hükümet yeni uygulamaları içeren yeni metropoliten kurumlar oluşturmaya karar verdi. Aksine, Toronto ise metropoliten siyasi alan oluşturmada 2008 Olimpiyat oyunlarında olduğu gibi ekonomik ve sivil toplum liderlerini takip etmiştir. Bu farklı yaklaşımlar farklı aktörlerin katılımı ve farklı kültürler ile açıklanabilir. (Boudreau,2010, s.507)

Metropoliten yönetişim süreçlerine karşı geliştirilen yaklaşımlar ise sadece bireysel girişimler ve sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle artık metropoliten alanlarda karar verme süreçlerini etkileyebilmek için çok çeşitli toplumsal hareket geliştirilmekte, toplumsal adalet için gerçekleştirilen gösteriler metropoliten alanın olağan deneyimleri haline gelmektedir.

2.4.2 Metropoliten Yönetişimin İlkeleri

Metropoliten alanda yönetişim için kurumsal ve mali yapının değiştirilmesinin yanı sıra katılımcı yönetişim modelleri ile geleneksel sistemlerin de değiştirilmesi öngörülmektedir. Metropoliten alanda yönetişimin temel ilkeleri kısaca şöyle öngörülmektedir.

- Yönetişim süreçlerine toplumsal ve kültürel olarak çok çeşitli nüfus gruplarından katılım olmalıdır.
- Yönetişimde iş dünyası ve her seviyede kamu yönetimi kentsel alan ile ilgili ortak paydada buluşmalıdır.
- Karar verme süreçlerinde şeffaflık ve ölçülebilirliğin sağlanması önemlidir.
- Yöneticilerin ise gelişme ve yeniden dağıtım ile toplumsal uyum ve uluslar arası çıkarlar arasında dengeyi kurması beklenmektedir çünkü Pazar kuvvetlerinin tek başına çevresel, sosyal ve ekonomik endişeler arasında bir uzlaşma sağlayamayacağı vurgulanır.
- Yönetişimi güçlendirmek için "girişimci kent" (entrepreneurial city) yapılarının önemi vurgulanır. Girişimci kentlerin başarı performansı ölçütleri ise:
    - Üretim ve hizmetler sektörlerinde ekonomik çeşitlilik, özellikle ihracat ile ithal ikameci sektörlerde yüksek katma değer elde etme.
    - Vasıflı işgücünün varlığı, bilgi ve iletişim teknolojilerinde çalışabilen işgücü
    - Vasıflı işgücünü çekmek için ekonomik, kültürel, çevresel ve sosyal ortamlarının uygun olması. Bunun için fiziki mekân kalitesinin yükseltilmesi.
    - Güçlü erişim kanallarının varlığı: yollar, havaalanları, demiryolları

  - Metropoliten ölçekte uluslar arası politikaların geliştirilmesi.
- Metropoliten alanların yarışmasına ve yaşanabilirliğine ise şu faktörlerin katkı sağlayacağı öngörülür;
  - Güçlü ve geniş metropoliten alan yönetimlerinin geliştirilmesi
  - Metropoliten alanlarda sektörel politikalarda artan koordinasyon ve entegrasyon
  - Alan temelli ortaklıklar
  - Senaryolar, göstergeler, izleme ve değerlendirme
- Kümelenme ve gelişmeyi desteklemek için yönetişim ve stratejik planlama
- Yeni teknolojilerin kullanımı / bilgi kenti
- Merkezi hükümetlerin metropoliten alanlardaki olanaklarını arttırmak için finansal ve yönetimsel konulara ilişkin insiyatif geliştirmeleri.
  - Metropoliten alanların desantrilizasyon politikalarına uyum sağlayabilmeleri için yerel yönetimler güçlenirken, metropoliten alandaki mali farklılıkların azaltılması.
  - Yerel yönetimlerin yatırım sermayesine erişimlerinin olanaklı hale gelmesi; özel sektörün yatırımcı ve hizmet sağlayıcı olarak devreye girmesi.
  - Metropoliten yönetimlerin kendi kaynaklarını güçlendirilmesi.
  - Merkezi hükümetten kaynak transferi ve kredi gibi bağımlılıkların zayıflatılması. (OECD, 2000)
- Metropoliten yönetişim için gerekli kurumsal reformlar ise şöyle belirtilmiştir;
  - Metropoliten alandaki yönetimsel yapıların kentsel ve bölgesel seviyede güçlendirilmesi için metropoliten yapıların güçlendirmesi.
  - Farklı yönetim seviyelerindeki yeni kurumsal yapılara uyum sağlayacak kentsel kamusal mali yapı oluşturulması.
  - Metropoliten bölgedeki hizmetlerin kalitesinin ve seviyesinin geliştirilmesi için yerel yönetimlerin modernleştirilmesi.
- Etkin kamusal yönetişim için hiyerarşik yapılanmaların yerini yatay yapılanmalar alması, ekonomik gelişme stratejilerinin belirlenmesinde özel sektör ortaklıklarının geliştirilmesi.

- Karar verme süreçlerinde daha fazla şeffaflığın sağlanması
- Kamusal bilgiye ve hizmetlere erişimin geliştirilmesi.
- Daha fazla "birey merkezli" stratejik politika ve hizmet performansı değerlendirmeleri. (OECD, 2000)

Metropoliten bölge ölçeğinde mekânsal planlama ve stratejik gelişme konularında bilgi alışverişinde bulunmak ve Avrupa ölçeğinde planlamanın metropoliten boyutuna katkı sağlamak üzere, 1996'da Avrupa Komisyonunun desteği ile METREX-Network of European Metropolitan Regions and Areas, kurulmuştur. Bu kuruluş, Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi (ESDP) hedeflerine ulaşılmasını sağlamak üzere, metropoliten bölge ölçeğinde stratejik mekânsal planlama sürecinin değerlendirilmesine ilişkin kriterler geliştirmektedir. Bu kriterler, metropoliten bölge ölçeğinde yetki, planlama sürecine katılım ve uygulama konularını içermektedir. Avrupa metropoliten bölgeleri için geliştirilen değerlendirme kriterleri (METREX, 2003 aktaran: Yıldız, Çıracı, 2006) ve Avrupa'da stratejik mekânsal planlama konusundaki yeni yaklaşımlar göz önüne alınmaktadır. Bu gelişmeler, yönetimin yeniden organizasyonu ve etkinliğinin artırılması yönünde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi konularını kapsamaktadır. (Yıldız, Çıracı, 2006)

BÖLÜM ÜÇ
TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ

1950'li yılların başlarında anakentlerde yoğunlaşmış bulunan endüstri; iletici etmenler (ulaşım ve iletişim) alanındaki gelişmeler, anakent merkezlerinde endüstri yatırım alanlarının kısıtlanması ve yatırım özendiricilerinin kaldırılması sonucunda anakentsel alanların dışına doğru kaymıştır. Aynı dönemde göç hareketi ile gelen kitlelerde ya endüstri merkezlerinin çevresinde ya da belediye denetiminden kaçabilmek için belediye sınırlarının dışına yerleşerek anakentsel yayılmanın ikinci nedenini oluşturmuşlardır. (Güler, 1987 s.117) Anakentsel alanların sorunlarının çözümü için gerekli olan planlama, koordinasyon, yönetme ve denetim işlevlerinin yerine getirilebilmesi için anakentsel bir örgütlenme zorunluluğu doğmuştur. Anakentsel yönetim alanındaki oluşumlar 1960'larda Metropoliten Alan Nazım Plan Bürolarının kuruluşu ile başlayıp daha baskın olarak 1970'lerden sonra görülmeye başlanmıştır. Bu dönemin ilk yarısı Türkiye'de kentleşme ve onun ortaya çıkardığı sorunlarla ilgili çalışmalarla geçmiş, kentsel sorunlar sadece planlama sorunu olarak ele alınmıştır. (Demiral, 2007, s. 82)

Büyükşehir kavramı ise 1984 yılında çıkarılan yasa ile karşılaştığımız bir kavramdır. Bu bölümde Türkiye'de metropoliten alanların belirlenmesinin nasıl gelişme gösterdiği ve dönemlere göre çıkarılan yasal düzenlemelerle nasıl bir yapılanma içine girdiği incelenecektir. Özellikle Büyükşehir alanı ve yönetimi konusunda çıkarılmış olan yasalar çerçevesinde değerlendirmeler yapılacaktır.

3.1 Türkiye'de Metropoliten Alanların Belirlenmesi ve Yönetimi

Kent Yönetimi konusu Tanzimat reformlarından günümüze uzanan geniş bir süreci kapsamaktadır. 'Osmanlı devletinde ilk belediye teşkilatı olan İstanbul Şehremaneti Tanzimat'ın ardından 1855 yılında kurulmuştur. Daha sonra Fransa'dan model alınan 1857 yılında çıkarılan bir nizamname ile İstanbul ondört belediye dairesine ayrılmıştır. Bu düzenleme, Osmanlı Devleti'nde iki kademeli metropoliten yönetimin ilk örneği olarak değerlendirilmektedir. (Keleş,1985,s.73) 1877'de Kanuni Esasi'nin

112. maddesine dayandırılarak çıkarılan Vilayet ve Dersaadet Belediye yasaları ile İstanbul'un yönetiminde yeni bir döneme geçilmiş, İstanbul Kenti tek bir belediye kabul edilerek dokuz belediye şubesine bölünmüştür. (Turgut, 2004, s. 99) Şubelerin ayrı tüzel kişilikleri olmadığı için bu geçiş metropoliten yönetimin tek kademeli bir modele dönüşmesi olarak yorumlanmıştır. (Çiner ve diğer.,2009,s.39) Aynı şekilde, 1924 yılında 417 Sayılı yasayla oluşturulan Ankara Şehremaneti de tek kademeli metropoliten yönetim denemesi örneklerindendir. Ankara'da 1928 yılında kurulan Ankara Şehri İmar Müdürlüğü; Ankara'nın imarı ile görevli olup Şehremanetine değil İçişleri Bankalığına bağlanmış olmasıyla farklı bir yönetsel deneme örneğidir. (Göymen,. 1997,s. 30)

3.1.1 1980 Öncesi Dönem Metropoliten Alan Yönetimine İlişkin Yapılan Düzenlemeler

Farklı büyüklükteki kentlerin yönetimine ilişkin ayrı yasal düzenlemelerin olması gerekliliği Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren üzerinde durulan bir konudur. Bu konu ile ilgili çeşitli kanunlarda ve Anayasalarda hükümler bulunmaktadır. İlk olarak; '1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanununun gerekçesinde, kentlerin büyüklüğüne göre üçlü bir belediye kademelenmesini öngören yasaların çıkartılmasının düşünüldüğü dile getirilmiş olup gerekçeye göre kasabalar, normal kentler ve büyükşehirler için ayrı ayrı belediye yasaları çıkartılacağı belirtilmiştir. Ancak, bu yapı hayata geçirilememiştir. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanununun, Köy Kanununda belirtilen kent büyüklüklerine göre belirlenen kademelenmeden farklı olarak sadece nüfusu 2000 den büyük olan yerleri belediye olarak düzenlemiştir.' (Keleş, 1992, s.102)

1961 Anayasasında anakent yönetimine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamakta yalnızca, yerel yönetimlerin kendi aralarında birlikler kurmalarını sağlayan hukuki zemin yer almaktadır. Planlı kalkınma anlayışının başat olduğu bu dönemde metropoliten alan yönetimi kentleşme süreci içinde imar planlaması sonucu olarak ele alınmış, Kalkınma Planları incelendiğinde ilk üç Kalkınma Planı döneminde herhangi bir yönetsel düzenleme görülmediği ancak 4. Kalkınma Planında ilk defa

metropoliten alana ilişkin yeni bir yönetim modeline ihtiyaç olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda;
1963-1967 tarihli Birinci Beş yıllık kalkınma planında, 'Büyükşehir Bölgeleri (Metropoliten Bölge)' başlığı altında bölge politikasının bir parçası olan büyük kentlerin geniş çekim merkezleri etrafında oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. (Çiner ve diğer, 2009, s. 41)

1968-1972 tarihli İkinci Beş yıllık planda 'Bölgesel gelişime, şehirleşme ve yerleşme sorunu' başlığı altında bölgeler arası dengeli gelişme politikası ile birlikte Büyükşehirlerin gelişmesinin desteklenmesi öngörülmüştür. Planlama konusunda merkezin yetkileri arttırılarak 6785 sayılı imar kanununda değişiklik yapan 1972 tarihli 1605 sayılı yasayla İmar ve İskân Bakanlığının birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten alan imar planlarının tamamını veya bir kısmını yapmaya yetkili kılındığı görülmektedir. Nazım plan büroları ve imar yasası değişikliği planlama konusunu, merkezi yönetimin bir görevi haline getirmiş ayrıca; altyapı yatırımlarının planlanmasının yerel yönetimlerin görevi olmaktan çıkarmıştır. 1968 yılında İç İşleri Bakanlığının onayıyla İstanbul ve İzmir Metropoliten İdareleri konulu bir ön araştırma yapma yetkisi Bakanlığın Tetkik Kuruluna verilmiş olup araştırmada öncelikle dünyada metropoliten yönetim örnekleri üzerinde durulmuştur. Teknik danışmanlar ekibi 1968-1969 yıllarında İstanbul ve İzmir Belediyeleri ve bunlara yakın köylere ilişkin kapsamlı araştırmalar yapmıştır.

1973-1977 tarihli Üçüncü Beş yıllık kalkınma planında Anakent alanlarına ve nüfusu 100.000'den fazla olan kentlere yapılacak yatırımların işlev, zaman ve yer bakımından projelendirilmesi öngörülmüştür. Bunun yanında anakentlerde ekonomik nitelikli planların yapılması, diğer kentlerde ise, fiziki yönü ağır basan imar planlarının yapılması böylelikle de anakent ile diğer kentler arasında plan farklılaşmasına gidilmesi uygun görülmüştür. (Keleş, 2002, s.79)

1979-1983 tarihli Dördüncü Beş yıllık kalkınma planında ise 'Kentleşme' alt başlığı altında 1930' lu yıllarda ortaya konmuş belediye modelinin artık işlevlerini yerine getiremediği ve metropoliten alanlara ilişkin yeni bir yönetim modeli ve

altyapı örgütlenmesi ihtiyacının olduğu ortaya konmuştur. (Çiner, ve diğer, 2009,s.43)

Büyük kentlerin yönetimi süreç içerisinde imar planları kapsamına alınmış, yönetim ve planlama ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalara başlangıç olması açısından, 1965 tarih ve 6/4970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile İstanbul ve İzmir'in Nazım Planlarını hazırlamak üzere Nazım Plan Büroları kurulmuş, 1969 yılında Ankara'da söz konusu uygulama alanına dâhil edilmiştir. Bir diğer düzenleme ise 1966' da çıkarılan 710 sayılı yasa ile gelmiş olup yasaya göre İmar ve İskân Bakanlığı Belediye ile Bağımsız İmar Müdürlüklerinin yönetici ve teknik personelini atamakla; yerel yönetimlerin her türlü imar işlerini tetkik, teftiş, tahkik ve denetlemekle yetkilendirilmiştir. (Çiner, ve diğer, 2009, s.41)

Büyük kent sorunlarına çözüm bulmak için Nazım Plan Büroları dışında da çeşitli oluşumların olduğu görülmüştür. Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren düzenlenen bu oluşumlar; anakent sorunlarına çözüm bulmak için oluşturulan kurullar ve hizmet birlikleridir.

Kurullar incelendiğinde ilk oluşturulan kurul; 1972 tarih 7/4345 sayılı BKK ile üyeleri; İmar ve İskân Bankalığının başkanlığında İçişleri, Bayındırlık, Sağlık, Ulaştırma, Sanayi, Enerji ve Turizm Bakanları'ndan oluşan Bakanlıklar arası İmar Koordinasyon Kuruludur. Kurulun amacı, imar konularında bütünlük sağlamak ve Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer Büyük kentlerin sorunlarını metropoliten kuruluşlar aracılığıyla çözmek olarak tanımlanmıştır. İkincisi ise; bölge düzeyinde faaliyet göstermek üzere 1979 tarih 7/17368 sayılı BKK ile üyeleri; İmar ve İskân Bakanlığı bölge kuruluşu temsilcisinin başkanlığında Bayındırlık, Ulaştırma, Tarım, Sanayi, Enerji, Turizm Köy işleri, Orman ve Yerel yönetim bakanlıklarının bölge kuruluşu temsilcileri ile Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) uzmanlarından oluşan Planlama ve Uygulama Eşgüdüm Kuruludur. Kurulun görevleri bölge ölçeğinde yapımına başlanan fiziki planlama çalışmalarının uygulanmasında bütünlük gözeterek, bölgelerde planlama, yatırım, karar ve önlemlere ilişkin eşgüdümü sağlamak olarak belirlenmiştir. Güler' e göre Planlama ve uygulama eşgüdüm kurulları, işlevleri

bakımından ilerde valilerin başkanlık ettikleri İl Koordinasyon Kurulunun benzeridir. (Güler, 1987, s 123)

Türkiye'de hizmet birliklerinin yasalaşma sürecine ilişkin; 1972 yılında Metropoliten Hizmet Birliği Kanun Tasarısı, 1975 yılında İstanbul Metropoliten Hizmet Birliği Tasarısı, 1976 yılında Şerif Tüten tarafından Metropoliten Alanlar Hizmet Birliği Kanun Önerisi ile 1980 yılında hazırlanan Büyük Kent Birliği Kanun Tasarısı gibi düzenlemeler önemli girişimlerdir. İkinci tür anakent yönetimi oluşturma girişimi olarak kabul edilen özel amaçlı hizmet birliklerinin oluşturulması kapsamında; 1975 yılında İstanbul Bölgesel Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun tasarısı ile 1976 yılında ise Büyük İstanbul Bölgesel Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun tasarısı hazırlanmıştır. (Çiner, ve diğer, 2009,s.44)

3.1.2 1980-1984 Sıkıyönetim Dönemi Yapılan Düzenlemeler

1960-1980 döneminde, büyük kentlerin sorunlarına karşı sınırlı sayıda çözüm üretilmiş, arayışlar kent birlikleri ve özel amaçlı metropoliten kuruluşlar üzerinde yoğunlaşmıştır. 1980 yılındaki askeri müdahaleden sonra büyük kentlerin sorunları öne çıkarılarak yeni yönetim modelleri arayışı devam etmiştir.

Sıkıyönetim zamanında, büyük kentlerde ayrı, özel bir yönetim sisteminin kurulmasına yönelik Milli Güvenlik Konseyi Sekreterliği içinde yerel yönetimlere ilişkin kurulan uzmanlık komisyonunca çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Büyük kentlerde özel bir yönetim sisteminin kurulması için ilk girişim, büyükşehirlerdeki küçük yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasıdır. Milli Güvenlik Konseyi'nin 1980 tarih 17187 sayılı Resmi Gazete'de (RG) yayımlanan 34 numaralı kararıyla büyük kentlerde ana belediyenin çevresinde oluşmuş olan küçük belediyeler, sıkıyönetim komutanlıkları tarafından ana belediyeye bağlanmıştır. Bu düzenlemenin dayandığı düşünce sözü edilen kararda şu şekilde ifade edilmektedir: '*Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı ve köyden kente göçün sonucu olarak büyük kentlerimizin yakınlarında teşekkül etmiş olan belediyeler, aydınlatma, su, kanalizasyon ve ulaştırma gibi hizmetlerin yeterli şekilde halka götürülememesine ve*

kontrolün aksamasına neden olmaktadır. Büyük kentlerin çevresinde teşekkül etmiş olan bu durumdaki belediyelerin, Sıkıyönetim Komutanlıkları'nın koordinasyonu altında ve onların emredecekleri şekilde ana belediyelere bağlanması bir plan dâhilinde ve en kısa zamanda sağlanacaktır.' (Turgut, 2004,s.118) Bu kararın uygulanması sonrasında, belediyelerin sayısı 1980 yılında 1700'den, 1981 yılında 1580'e düşmüştür; aynı zamanda 150 kadar köyün de tüzel kişilikleri kaldırılmıştır.

'Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından 11 Aralık 1980 ile 8 Aralık 1981 tarihleri arasında Adana, Adıyaman, Antalya, Bolu, Bursa, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sakarya, Samsun ve Trabzon illerinde 147 belediye ve 176 köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Bunlar, 52 il ve ilçe belediyesine, belediye şubesi ya da mahalle olarak bağlanmışlardır. Sonraki süreçte 93 belediye ve 99 köyün tüzel kişiliklerinin geri verildiği görülmüştür.' (Çiner, ve diğer, 2009,s.45-46)

34 numaralı karar, askeri otoritelerce farklı biçimlerde uygulandığından 1981 yılının sonunda '2561 sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun başlıklı birleştirme yasası çıkarılmıştır. Bu yasanın amacı 1. maddede 'Enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbiriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak.' Olarak belirlenmiştir. Yasanın amacı, hizmet etkinliğinin sağlanması olarak ortaya konmasına rağmen Keleş' e göre askeri yönetimce yapılan bu düzenlemede anakentlerde etkin bir yönetim sağlamak yanında, iç güvenlik gibi etmenler de rol oynamış bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan işlem siyasi açıdan demokratik bir gelenek olan yerel özerklik ilkesinden bir uzaklaşma anlamına gelmektedir. 34 numaralı karar ve 2561 sayılı yasa ile belediye sayılarının azaltılması, belediyelerin kapatılarak köye veya ana belediyeye bağlanarak mahalleye dönüştürülmesi, daha sonra incelenecek olan 5747 sayılı yasanın benzeri bir uygulama olarak değerlendirilebilir' (Çiner, ve diğer, 2009,s.46,47) .

2561 sayılı yasa, hangi belediyelerin ana belediyeye bağlanacağına, ilgili belediye meclisi ve sıkıyönetim komutanlıklarının görüşü alınarak valilikler tarafından karar verileceğini ve İç İşleri Bakanlığına bu kararın önerileceğini öngörmüştür. Daha sonra İç İşleri Bankalığı, bu öneri dosyasını İmar ve İskân Bakanlığının görüşünü alarak Bakanlar Kuruluna göndermektedir. Birleştirmede son yetki Bakanlar Kurulu'na bırakılmıştır. Birleştirme yasasına dayalı olarak, nüfusu 300.000'i geçen belediyelerin çevresindeki belediye ve köyler yakınındaki ana belediyeye bağlanmıştır. Yasadan etkilenen iller İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Eskişehir'dir. Birleştirmeden sonra tüzel kişiliği kaldırılacak olan belediyelerin belediye şubesi veya mahalle olması benimsenmiş, belirli köylerde mahalleye dönüştürülmüştür. Ancak, bir grup köye nüfuslarına, yerleşme biçimlerine ve uzaklıklarına bağlı olarak, Büyükşehre belediye şubesi olarak katılabilmesi yolu açık tutulmuştur (Çiner, ve diğer, 2009,s. 47).

Sıkıyönetim zamanında büyük kentlerin çevresindeki sınır düzenlemelerinin yanı sıra Özel ana kent yönetim modeli kapsamında bazı uygulamalar da olmuştur. Bu doğrultuda 34 numaralı kararın ardından, 1981 tarih ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yayımlanmıştır. İSKİ, İstanbul'un Su ve Kanalizasyon hizmetlerini yürütmek amacıyla İstanbul Belediyesinden bağımsız, özerk bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulmuştur. İSKİ, 1 Haziran 1984 tarihinde çıkarılan 3009 sayılı yasayla İstanbul Büyükşehir Belediyesi' ne bağlanana kadar özel anakent yönetim biçimi uygulaması olarak kalmıştır. Bu yasaya daha sonra 1986 tarih, 3305 sayılı yasa ile İSKİ kuruluş yasasının diğer Büyükşehir belediyelerine de uygulanacağı hükmü eklenmiştir. Böylelikle İSKİ yasası diğer büyükşehir belediyelerindeki su ve kanalizasyon yönetimlerinin kurulmasına temel teşkil etmesi açısından önemlidir. (Demiral, 2007,s.84)

Büyük kentlere ilişkin yönetim arayışları, 1982 Anayasasında bu kentlere ilişkin özel bir hüküm konmasının yolunu açmıştır. Sıkıyönetim zamanında hazırlanan 1982 Anayasası'nın 127. maddesiyle büyük kent merkezlerinde Büyükşehir yönetimlerinin kurulmasının yolu açılmıştır. 'Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez anayasaya,

‘büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir’ şeklinde bir hüküm konmuştur. Bu anayasal düzenleme, büyükşehir belediyelerine yönelik yasal bir düzenlemeye zemin hazırlamıştır.’ (Demiral, 2007, s.85)

Anayasadaki bu hüküm doğrultusunda yeni hükümetin kurulmasından sonra 1983 yılında yerel seçimlerle ilgili 2972 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasa, merkezdeki belediyelerin sınırları içinde birden çok ilçe bulunan illerde, birer büyükşehir meclisi ve ilçelerde de birer ilçe belediye meclisi oluşturulmasını öngörmüştür. Anılan yasa, hem büyükşehir hem de ilçe belediyeleri için ayrı ayrı belediye başkanları seçilmesi ilkesini getirmiştir. Bu yasaya göre sınırları içinde birden çok ilçe bulunan her kent, büyükşehir belediyesi olacaktır.

Bu konuda ilk girişim 1984 yılında 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun çıkarılması ile gündeme gelmiştir. Bu yasanın 4. maddesinde büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerin belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri seçimlerinde her bir ilçenin bir seçim çevresi olduğu hükme bağlanmıştır. (Toprak, 2004, s.204) 2972 sayılı yasanın geçici 5. maddesi, anakent yönetiminin esaslarını düzenleme yetkisini 25 Mart 1984 yerel seçimlerinden önce bir kanun hükmünde kararname (KHK) ile hükümete vermiştir (Çiner, ve diğer, 2009, s.49)

3.1.3 1984 Sonrası Dönem Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu ve Büyükşehir Yönetimi

23 Mart 1984 tarihinde çıkarılan 195 sayılı KHK ile 3 büyük kentte iki kademeli Büyükşehir yönetim modeli kurulmuştur. Kararname daha sonra, 27 Haziran 1984 tarihinde kabul edilen 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin yönetimi hakkında kanun yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla Türkiye’de ilk kez büyükşehirler için ayrı bir yönetim modeli öngörülmüş olup ‘Büyükşehir’ sözcüğü hukuki olarak kabul görmüştür.

3030 sayılı bu özel yasa doğrultusunda İstanbul, Ankara ve İzmir’deki iki kademeli bir belediye yönetim yapısı kurulmuş, büyükşehir belediyelerini ilçe belediyeleri üzerinden tanımlamıştır. Yasaya göre; büyükşehir belediye yönetiminin

kurulabilmesi için belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması öngörülmüştür. Bu yasanın 3. maddesiyle, belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler, büyükşehir olarak; büyükşehirler içerisinde yer alan ilçelerde kurulan belediyeler de ilçe belediyeleri olarak adlandırılmıştır.

Yasa ile 1984 yılında kurulan ilk 3 büyükşehir belediyesinden sonra, 1986 yılında 3306 sayılı yasayla Adana Büyükşehir Belediyesi, 1987 yılında sırasıyla 3391, 3398 ve 3399 sayılı yasalarla kurulan Bursa, Gaziantep ve Konya Büyükşehir Belediyeleri, 1988 yılında 3508 sayılı yasa ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kurulmuştur. 3030 sayılı yasanın uygulamasını açıklayan yönetmeliğe göre merkez ilçelerde büyükşehir belediyesi yasasında geçen ilçe kavramı değerlendirilmiş, Büyükşehir belediyesi statüsünü kazanan ve birden fazla ilçe teşkilatı bulunmayan kentlerde, merkez belediyesi sınırları içinde yeni ilçeler kurulmuştur.

Sonraki dönemlerde ekonomik nedenler göz önünde bulundurularak, ilçe belediyeleri temelinde ve yasayla büyükşehir belediyesi kurulması usulünden vazgeçilip KHK'ler aracılığıyla belediyeler büyükşehir belediyeleri haline getirilmeye başlanmıştır. (Çiner, ve diğer, 2009,s.52) 1993 yılında 504 sayılı KHK ile Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum illerinde Büyükşehir Belediyesi yapılmıştır.

Bu KHK'yle da büyükşehir belediyelerinin oluşumu için merkez belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunması koşulundan vazgeçilerek, alt kademe denilen bir belediye yapılanması üretilmiştir. Bu tarihte kurulan büyükşehir belediyeleri içerisinde ilçeler oluşturulmayıp, alt kademe belediyeleri adı verilen belediyeler kurularak büyükşehir yapılanması yeniden kurgulanmıştır.

2000 yılında ise bu uygulamalara bir yenisi eklenmiş, 593 sayılı KHK ile Sakarya ilinde Adapazarı Büyükşehir Belediyesi kurulurken anılan büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde hem büyükşehir ilçe belediyelerinin hem de alt kademe belediyelerinin bulunması öngörülmüştür. Böylece hem ilçe belediyeli hem de alt kademe belediyeli bir büyükşehir modeli oluşturulmuştur. Adapazarı Büyükşehir

Belediyesinin kurulmasıyla birlikte Türkiye'de 16 adet büyükşehir belediyesi kurulmuştur (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Türkiye' de Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu
Kaynak: (Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci, 2009)

İLLER	KURULMA TARİHİ	KURULUŞ DAYANAĞI
Ankara	1984	3030 Sayılı Yasa
İstanbul	1984	3030 Sayılı Yasa
İzmir	1984	3030 Sayılı Yasa
Adana	1986	3306 Sayılı Yasa
Bursa	1987	3391 Sayılı Yasa
Gaziantep	1987	3398 Sayılı Yasa
Konya	1987	3399 Sayılı Yasa
Kayseri	1988	3508 Sayılı Yasa
Antalya	1993	504 Sayılı KHK
Diyarbakır	1993	504 Sayılı KHK
Erzurum	1993	504 Sayılı KHK
Eskişehir	1993	504 Sayılı KHK
İzmit	1993	504 Sayılı KHK
Mersin	1993	504 Sayılı KHK
Samsun	1993	504 Sayılı KHK
Adapazarı	2000	593 Sayılı KHK

3.2 2004 Sonrası Dönem Büyükşehir Belediyesi Yönetimi ve Yeniden Yapılanma

2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası'na kadar büyükşehirler 3030 sayılı yasa çerçevesinde yönetilmiştir. 5216 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle 3030 sayılı yasa ek ve değişiklikleriyle yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye'de ilk olarak 3030 sayılı yasayla kurulan büyükşehir belediye yönetim modeli, 5216 sayılı yasa ile reforma tabi tutulmuş, eski yasadan farklı olan en önemli özelliği, büyükşehir belediyesi sınırlarına yönelik getirdiği yeni ölçek düzenlemeleridir. 2008 tarihinde onaylanan 5747 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediye sınırlarına yeni eklenen ilçe ve ilk kademe belediyelerine yönelik düzenlemeleri içerdiğinden, Büyükşehir Belediyesi Yönetiminin yeniden yapılanması konusunda oluşturulan bir diğer önemli yasa olmaktadır.

3.2.1 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu Öncesinde Bütünleştirmeye Yönelik Düzenlemeler: 5019, 5025, 5026 Sayılı Kanunlar

5216 sayılı yasanın sınır geliştirmesine yönelik boyutu, ilk olarak 2003 Aralık ayında 5019 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla büyükşehir belediyesi sınırlarının, belli ölçütler etrafında genişletilmesi şeklinde öngörülmüştür. Ancak Cumhurbaşkanı, yasayı, TBMM'ye bir kez daha görüşülmesi için göndermiş ve yasa, Meclis tarafından ısrar edilmediği için yürürlüğe girememiştir.

Büyükşehir belediyelerinin sınırlarının genişletilmesi, sınır içerisine daha fazla belediye ve köyün katılmasını düzenleyen 5216 sayılı yeni büyükşehir belediyesi yasası Temmuz 2004'te Cumhurbaşkanı tarafından meclise geri gönderilmeyerek yürürlüğe girmiştir.

Hem 5019, hem de 5216 sayılı yasanın hazırlanma sürecinde ve sonrasında TBMM'de ve kamuoyunda tartışmalar yapılmış, yasa yürürlüğe girdikten sonra uygulama sürecinde özellikle sınır genişletilmesini/katmaları/bütünleştirmeyi konu alan geçici 2. maddenin uygulamasında sorunlarla karşılaşılmıştır. Belirtilen sınırlar içerisinde kalan ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyeleri, beldelerin büyükşehir ilk kademe belediyeleri olarak anılacağı; köylerin ise tüzel kişiliklerinin kaldırılarak mahalleye dönüşecekleri belirtilmiştir. Yasaya göre köyler ilgili ilçe ve ilk kademe belediyelerine bağlanacaktır. Fakat orman köyleri için ayrı bir düzenleme getirmiştir. Yasa, orman köylerinin tüzel kişiliklerini koruyacağını ama bu köy alanlarının imar bakımından büyükşehir belediyesi mücavir alanı sayılacağını ve su kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkilerinin ilgili büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon idaresine ait olacağını hükme bağlamıştır. Belirtilen mesafeler içerisinde, büyükşehir belediyesi kapsamına alınan ilçelerin mülki sınırları ve ilk kademe belediyelerinin mücavir alan sınırları içerisinde kalan köylerin, bu mesafeler dışına taşsalar bile büyükşehir belediyesi sınırları içerisine

alınacağı düzenlenmiştir. Tüzel kişiliği kalkarak mahalleye dönüşen köylerin mal varlıkları, hak, alacak ve borçları da katılacak belediyeye devredilecektir.

Köylerin devri haricinde büyükşehre dâhil edilen belediyelerin devri de bu yasada kurala bağlanmıştır. Yasanın geçici 1. maddesine göre, sınır genişletilmesi sonrasında büyük şehir belediyelerine katılan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin, 3030 sayılı yasayla büyükşehir belediyelerine verilen gayrimenkul, tesis ve araçları (su depoları, arıtma tesisleri, itfaiye vb.), yasanın yürürlüğe girmesinden sonra 3 ay içerisinde ilgili büyükşehir belediyesine devredilecektir. Bu devir işlemlerinin de vali başkanlığında kurulacak olan dağıtım komisyonlarınca yapılacağı öngörülmüştür.

Yerel yönetimlere ilişkin olarak Hükümet, 5019 sayılı yasa haricinde 5025 ve 5026 sayılı yasaları da TBMM'den geçirmiş, Cumhurbaşkanı yasaları geri göndermiş, TBMM'de ısrar edilmediği için yasalar yürürlüğe girememiştir. Bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleri ile sınırlarının değiştirilmesine yönelik olan yasalardan; 5025 sayılı yasayla nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin köye dönüştürülmesi, 5026 sayılı yasada ise Denizli Belediyesinin sınırlarının genişletilmesi söz konusudur. Bu yasa bazı belediye ve köylerin mahalle olarak Denizli Belediyesine katılarak belediyenin yetki alanının genişlemesini düzenlemektedir. 5019 sayılı yasadan farklı olarak 5025 ve 5026 sayılı yasalar, doğrudan büyükşehir belediyesinin sınırlarını genişlemesiyle ilgili değillerdir. Ancak, bu iki yasa, yerel yönetim reformu sürecinde bütünleştirme ve dolaylı olarak da büyükşehir belediyelerini içeren genişleme sürecinde önemli girişimlerdir (Çiner, ve diğer, 2009,s.65-67).

3.2.2 5216 Sayılı Kanunla Gelen Yeni Büyükşehir Belediyesi Düzeni

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi yasası 10 Temmuz 2004 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş diğer yerel yönetim yasalarından farklı olarak Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilmediği için 23 Temmuz 2004 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni Büyükşehir Belediye yasası; anakent yönetimi oluşturabilmesi için ABD'de metropoliten alanların sınırlandırılmasında kullanılan kriterlere benzer nüfus ve mesafe kriterleri getirmiş olması bakımından daha önce çıkan yasalardan farklıdır.(Tuzcuoğlu, 2003, s.119-123)

Yasanın genel gerekçesinde nüfusun kentlerde yoğunlaştığı ve bunun sonucu olarak da hizmet talebinin ve maliyetlerin arttığı, bu artışın hizmet kalitesinde düşmelere, zaman ve kaynak kaybına sebep olduğu ve kent sorunlarının ulusal düzeyde etkiler doğurduğu varsayımından hareketle çözümünün sadece kent ölçeği çerçevesinde değil ulusal düzeyde ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

5216 sayılı Yasa bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için:

- En az üç ilçe veya alt kademe belediyesinin bulunması,
- Belediye sınırları içinde ve bu sınırlara en fazla 10 km. mesafede olan il merkezi belediyelerini de kapsayabilecek şekilde Nüfusun en az 750.000 olması,
- Fiziki yerleşim ve ekonomik gelişmişliğin büyükşehir belediyesi kurulmasını gerektirmesi gibi koşullarını gerektirmektedir.

3030 sayılı yasadan sonra, büyükşehir belediyesi sistemine ilişkin ikinci yasal düzenleme olan 5216 sayılı yasada büyükşehir belediyesi, en az üç ilçe veya ilçe olmayıp belediye sınırları içinde yer alan ilk kademe belediyelerinden oluşan yapılanma olarak tanımlanmıştır. Hem 5216 sayılı yeni düzenlemede, hem de 3030 sayılı eski düzenleme kapsamında, yerel düzeyde iki kademeli federatif bir büyükşehir belediyesi örgütlenme sistemi söz konusudur. Bu açıdan üst kademeyi büyükşehir belediyesi oluştururken, ikinci kademeyi, uygulama içerisinde değişik adlar verilen büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan diğer belediyeler oluşturmaktadır.

3030 sayılı yasanın uygulanması sürecinde karşılaşılan bir takım zorlukları aşmak amacıyla oluşturulmuş bulunan 'alt kademe belediyeleri', 5216 sayılı yasayla birlikte

‘ilk kademe belediyelerine dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra 5216 sayılı yasayla birlikte geçici 2. madde uyarınca yapılan genişletmeyle, büyükşehir belediyesi sınırlarına giren belediyeler ‘ilk kademe belediyesi’ adını; ilçe belediyeleri ise, ‘büyükşehir ilçe belediyesi’ adını almıştır. 5747 sayılı yasayla büyükşehir belediyesi - ilçe belediyesi - ilk kademe belediyesi şeklindeki kademelenmeden, 3030 sayılı yasanın ilk halinde var olan büyükşehir belediyesi - ilçe belediyesi şeklindeki kademelenmeye dönüş yapılmıştır.

3030 sayılı yasaya göre, büyükşehir ilçe belediyesi, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalan ilçelerde kurulan belediyelerdir. 5216 sayılı yasada ise mülki idare yapılanmasını göz önünde bulundurmadan ‘büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesi’ şeklinde ifade edilmiştir. İlçe belediyesinin sınırlarının ne olacağı tartışmalı bir konudur çünkü, İlçe kavramı, mülki idari yapılanma içerisinde bir düzeyi, Belediye kavramı ise yerel yönetim birimleri içerisinde en fazla ön plana çıkan bir yerel yönetim birimini ifade etmektedir. Hem mülki idareden hem de yerel yönetimlerden beslenen bir idari birim olan ilçe belediyesi; bu tanım itibarıyla mülki idare ile yerel yönetimler arasında kamu hizmetlerinde kimin yetkili olacağı, yerel seçim çevresinin sınırlarının belirlenmesi vb. hususlarda tartışmalar yaşanmıştır.

Uygulamada genellikle büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyelerinin sınırları o ilçenin mülki idare sınırlarıyla uyuşmamakta, ilçe belediyesi sınırı, ilçe sınırında yer alan daha küçük bir alana denk gelmektedir. Hem 3030 hem 5216 sayılı yasanın sınırlara ilişkin 5. maddelerine bakıldığı zaman, ilçe sınırlarıyla, ilçe belediye sınırlarının birbiriyle uyuşmadığı söylenebilir. Her iki yasanın 5. maddelerine göre ‘*ilçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır’*. Buradan da anlaşılacağı gibi her iki idari birimin sınırları uyuşmamaktadır. Ancak, ilçe mülki sınırlarıyla ilçe belediye sınırları denk düşürülmeye çalışılmaktadır. (Torlak, Sezer, 2005, s. 93)

5216 sayılı yasa, büyükşehir belediyesi olmak için en az üç ilçe ve ilk kademe belediyesinden oluşma haricinde başka şartlar da aramaktadır. Yasaya göre fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik durumlarının uygun olması halinde

toplam nüfusu en az 750.000 olan il belediyeleri yasayla büyükşehir belediyesi yapılabilecektir.

3.2.2.1 Büyükşehir Belediyesi Sınırlarına İlişkin Yeni Düzenlemeler

'Kamuoyu tarafından 'pergel düzenlemesi' olarak da bilinen geçici 2. madde, farklı bir usulle sınırları genişleten düzenlemedir. (Çiner ve diğer, 2009,s.80) 5216 sayılı Yasa hükümlerine göre mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırları konusunda Mülki Sınır Ölçütü ile Nüfus ve Çap Ölçütü olarak iki ölçüt getirilmiştir.

Mülki Sınır Ölçütü: Sınır genişletilmesini getiren geçici 2. maddeyle: İstanbul ve Kocaeli için il mülki sınırı aynı zamanda büyükşehir belediye sınırıdır. Böylelikle, iki il sınırındaki yerel (kentsel, kırsal) hizmetlerden büyükşehir belediyesi sorumlu tutulmuştur.' (Tuzcuoğlu, 2007, s.53)

Nüfus ve Çap Ölçütü: Mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırı içinde kalmak şartıyla,
Nüfusu 1.000.000.'a kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı 20 km.,
Nüfusu 1.000.000.- 2.000.000.'a kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı 30 km.,
Nüfusu 2.000.000.'dan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı 50 km. olan dairenin sınırı Büyükşehir belediyesinin sınırıdır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2 5216 Sayılı Yasaya göre Büyükşehir Belediyelerinin Sınırları

Kaynak: (Tuzcuoğlu, Ferruh (2007) Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme" Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – II Uygulama (der:Özgür, H., Kösecik, M.))

İLLER	**20 km Yarıçaplı Büyükşehir Belediyeleri**	**30 km Yarıçaplı Büyükşehir Belediyeleri**	**50 km Yarıçaplı Büyükşehir Belediyeleri**	**Tüm İl Sınırlarını Kapsayan Büyükşehir Belediyeleri**
ADANA		X		
ADAPAZARI	X			
ANKARA			X	
ANTALYA		X		
BURSA	X			
DİYARBAKIR	X			
ERZURUM	X			
ESKİŞEHİR	X			
GAZİANTEP	X			
İSTANBUL				X
İZMİR			X	
KAYSERİ	X			
KOCAELİ				X
KONYA	X			
MERSİN	X			
SAMSUN	X			

5216 sayılı yasayla getirilen yeni düzenlemenin en önemli özelliği, 16 büyükşehir belediyesinin sınırlarının genişletilmesidir. Bu kapsamda yasanın 6. ve özellikle de geçici 2. maddesiyle büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanı büyümektedir. '6. maddeye göre büyükşehir belediyesinin sınırları çerçevesinde ve aynı il sınırları içerisinde bulunan belediye ve köyler, katılma konusundaki belediye yasası hükümleri uygulanarak büyükşehir belediyesine katılabileceklerdir. Bu duruma ilişkin katılma kararı, ilgili ilçe veya ilk kademe belediye meclisinin talebi üzerine, büyükşehir belediye meclisi tarafından alınacaktır.' (Çiner ve diğer, 2009,s.79)

Yine, 5216 sayılı yasanın aynı maddesinin 4. fıkrasında, hizmet bütünlüğünün bozulmaması için ilçe merkezi, belirtilen sınırlar içine girmesine rağmen bu ilçelerin büyükşehir belediyesi sınırları dışında kalan belediye ve köylerinin büyükşehir belediye sınırları içine alınmasına olanak tanımaktadır. Buna göre, bu belediye ve

köyler, yasanın yayım tarihinden itibaren 6 ay içinde belediye meclisi veya köy ihtiyar heyetinin talebi üzerine büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile başka bir işleme gerek kalmaksızın büyükşehir belediye sınırları içine alınabilecektir. Ancak, yasada belirtilen 6 aylık süre dolduktan sonra, başvuru yapılmadığından kimi belediye ve köylerin eskisi gibi büyükşehir dışında kalmalarının belediyelerin hizmet bütünlüğünü olumsuz etkileyeceği gerekçesiyle 02.07.2005 tarih ve 5390 sayılı yasa çıkartılarak olumsuzluk giderilmeye çalışılmıştır.

'5390 sayılı yasa, büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyelerini büyükşehir ilçe belediyesine, diğer belediyelerin ise ilk kademe belediyesine dönüşeceğini, köylerin tüzel kişiliğinin kalkacağını ve bunların mahalle olarak katılacağı belediyelerin, Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceğini hükme bağlamıştır. Aynı yasa, 5216 sayılı yasanın geçici 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince büyükşehir belediyesi kapsamına alınan ilçelerin mülki sınırları içinde kalan ancak aynı fıkrada belirtilen sınırlar dışında olan belediye ve köylerin, yasanın yayım tarihinden itibaren 2 yıl içinde belediye meclisi veya köy ihtiyar heyetinin talebi üzerine büyükşehir belediye meclisinin kararı ve içişleri bakanlığının onayı ile başka bir işleme gerek kalmaksızın büyükşehir belediye sınırları içine alınabilmesine imkân sağlamıştır. 5216 sayılı yasanın geçici 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince merkezleri büyükşehir belediye sınırı dışında kalan ilçelerin, büyükşehir belediye sınırları içine giren belediye ve köylere, yasanın yayımı tarihinden itibaren 2 yıl içinde belediye meclisi veya mahalle ihtiyar heyetinin kararı ve büyükşehir belediye meclisinin görüşü üzerine İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile başka bir işleme gerek kalmaksızın eski statüleriyle, büyükşehir belediye sınırları dışına çıkarılabilmelerine imkân tanımıştır.' (Tuzcuoğlu, 2007,s.54)

Büyükşehir sınırları içinde kalan Orman Köyleri konusunda yasa bunların imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücavir alanı sayılmak şartıyla tüzel kişiliklerinin devam etmesi, bu köylerde su ve kanalizasyon hizmetlerinin büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilmesini hükme bağlamıştır. 5216 sayılı yasanın geçici 2. maddesinde belirttiği 'yarıçap' hükmüne göre İçişleri Bakanlığının

04.08.2004 tarihinde yayınladığı genelgesine göre sınır tespit işlemleriyle ilgili valilikler görevlendirilmiştir.

3030 sayılı yasa döneminde büyükşehir belediye mücavir alanı içinde ve büyükşehir etkileşiminde olan çok sayıda belde belediyesinin, 3194 sayılı imar yasasına ve 1580 sayılı belediye yasasından aldıkları yetki ile birbirlerinden habersiz ve koordinasyonsuz çok farklı kararlar üreterek metropoliten uyumu ve estetiği bozduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu açıdan; 5216 sayılı yeni yasanın nüfus ve sınırlarla ilgili getirdiği yeni ölçütler olumlu bir gelişme olduğu, bu madde ile getirilen sınır genişletme hükümleri, büyükşehirlerin parçalı ve dağınık yapısının düzenlenmesinin sağlanması açısından önemli olduğu iddia edilmektedir.

Ancak 5216 sayılı yasayla getirilen yeni düzenlemelere ilişkin hem Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa birliği konusunda kabul edilen bazı şartların gereğince hem de orman köyleri konusunda bazı çelişkileri içermektedir.

5216 sayılı yasanın büyükşehir belediyelerine katılmayı düzenleyen 6. maddesine göre, büyükşehir belediyeye katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000'in üzerinde olan belediyeler büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşmekte diğer belediye ve (orman köyleri hariç) köylerin (geçici 2. md.) tüzel kişiliği kalkmaktadır.

'Oysa, 1988 yılında Türkiye'nin imzaladığı 'Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Türkiye tarafından benimsenen 5. maddesi 'Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz' hükmünü getirmektedir.' (Tuzcuoğlu,2007,s.59). Bunun yanında, gerek 'Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı' gerekse 'Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar'ın kabulüne ilişkin 23.06.2003 tarihli Bakanlar Kurulu Kararında '…yerel yönetimlerin ülkemizin de imzalayarak taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına uygun olarak yeniden yapılandırılması öngörülmektedir' ifadesi yer almaktadır. Fakat 5216 sayılı yasanın

6.maddesi, tüzel kişilikleri sona erdirip ilgili belediyeye katılması söz konusu toplulukların yani belediye ile köy halkının, katılma konusunda kendilerine referandum yoluyla danışılmasını öngörmediğinden usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan söz konusu uluslar arası anlaşmaya aykırılık oluşturmakta ve iç hukukumuz bakımından çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bir diğer çelişki ise orman köylerinin statüsü konusunda gözlemlenmektedir. Bir belediye sınırları içerisinde başka bir yerel yönetim biriminin oluşturulduğu bu düzenleme yine bir ilke imza atmaktadır. Düzenlemeye göre orman köyleri tüzel kişiliklerini korumak suretiyle su ve kanalizasyon hizmetlerini büyükşehir belediyesinden alacaklar, imar bakımından büyükşehrin mücavir alanı sayılacaklar ve büyükşehir belediye seçimlerinde de oy kullanacaklardır. (Geçici md. 2)

3.2.2.2 Görev ve Hizmet Bölüşümüne İlişkin Yeni Düzenlemeler

Yasayla, büyükşehir belediyelerinin hizmetlerin yürütülmesi konusunda anakent çapında planlama ve koordinasyon yetkisine sahip olması istenmektedir. Bu yasaya göre büyükşehir belediyeleri, ilçe ve ilk kademe belediyelerini kapsamak üzere yönlendirici karar alabilecektir. Hizmetlerin anakent çapında tespit edilen plan ve politikalara uygunluğunu sağlamak için anakent kapsamındaki bütün belediyelerin meclislerince alınan kararlar büyükşehir belediye başkanına gönderilecek, başkan bunlardan uygun görmediklerinin yeniden görüşülmesini isteyebilecektir.

Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen '7. maddesinde; ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik planını hazırlamak, 775 sayılı gecekondu yasasında belediyelere verilen yetkileri kullanmak, büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak, ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak, il düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak görevleri arasında yer almıştır. Büyükşehir belediyeleri görevlerden uygun gördüklerini belediye meclis kararıyla ilçe ve ilk kademe belediyelerine devredebilmekte veya birlikte yapma yolunu tercih edebilmektedir.' (Tuzcuoğlu, 2007, s.55)

5216 sayılı yasaya ekleme yapan 6 Mart 2007 tarihli 5594 sayılı yasayla, büyükşehir belediyelerinin sınırlarına giren belediyelerden hangi hizmetleri devralacağı tek tek belirtilmiştir. Bu yasayla, 5216 sayılı yasaya getirilen ek madde 2'ye göre su, kanalizasyon, katı atık, ulaşım her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetleri, büyükşehir belediyelerinin sorumluluğundadır. Bu hizmetlere ilişkin olmak üzere belediyelerin, bina, tesis, araç, gereç, taşınır-taşınmaz malları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik yatırım, alacak ve borçları da büyükşehir belediyesine veya ilgili bağlı kuruluşuna devredilecektir. 5594 sayılı yasa hizmet devirlerine, söz konusu belediyelerin temsiline imkân verecek şekilde valiliklerce kurulacak komisyonlarca karar verileceğini hükme bağlamıştır. Yasaya göre devir işlemleri, yayım tarihinden itibaren 6 ay içerisinde tamamlanacaktır. Personel devri konusunda ise yasada belirtilen hizmet alanlarında kadroyla çalışmakta olanlar kadrolarıyla birlikte, sözleşmeli personel statüsünde çalışmakta olanlar ise bu şekilde çalışmalarına esas teşkil eden kadrolar ile birlikte büyükşehir belediyesine veya ilgili bağlı kuruluşa devredilecektir. İhdası ya da vizesi yapılmış sürekli işçi kadrolarında veya geçici iş pozisyonlarında çalışmakta olanlar ise mevcut kadro ve pozisyonları ile birlikte büyükşehir belediyesine veya ilgili bağlı kuruluşa devredilecektir. Personel devri ve özellikle de kadro konusunda 5594 sayılı yasa, İç İşleri Bakanlığı'nı yetkili kılmıştır.

2008 Mart ayında çıkarılan 5747 sayılı yasada da devire ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bazı belediye ve köylerin tüzel kişiliklerini kaldırarak köy ve mahalleye dönüştürmeyi öngören 5747 sayılı yasanın geçici 2. maddesinin dördüncü ve sekizinci fıkraları uyarınca devir işlemleri düzenlenmiştir. Bu fıkralara göre, köy ve mahalleye dönüştürülme sürecinde, söz konusu belediyelerin ve köylerin mal varlıkları, borçları, hakları ve alacakları, yetki ve sorumlulukları bağlandıkları büyükşehir belediyesine devredilecektir. Vali veya valinin görevlendirdiği vali yardımcısı başkanlığında ilgili idarelerin katılımıyla paylaşım, devir ve tasfiye işlemlerini, 29 Mart 2009 yerel seçimlerine kadar bitirmesi öngörülmüştür. Hukuki bir sorun çıkması halinde de açılacak davalarda davalının, katılınan büyükşehir ilçe belediyesi olacağı düzenlenmiştir. Böylelikle, 5216'ya ilişkin devirler sonrasında, ikinci bir devir süreci de 5747 sayılı yasayla hükme bağlanmıştır.

3.2.2.3 Büyükşehir Belediyesi Organlarına İlişkin Yeni Düzenlemeler

Büyükşehir Belediyesi organları; Belediye meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı'ndan oluşmaktadır.

Belediye meclisine ilişkin:

3030 sayılı yasada ön görülen ilçe belediye meclisleri üye tam sayısının beşte biri oranında üyenin büyükşehir belediye meclisini oluşturması şeklindeki sistemin, yasanın TBMM'de görüşüldüğü esnada alt komisyonlarda en fazla tartışılan konulardan biri olduğu görüşme tutanaklarından anlaşılmaktadır. Gerek hükümetin gönderdiği yasa metninde, gerekse komisyonların kabul etmiş olduğu metinlerde dolaylı seçim yönetiminden vazgeçilerek, 'büyükşehir belediye meclisine, büyükşehir belediye sınırları içinde kalan seçim çevreleri için belirlenen belediye meclisleri üye sayısının beşte biri oranında üye doğrudan seçilir' ilkesi önerilmesine rağmen, bunun genel kurulda kabul görmediğini ve önceki sistemin aynen devam ettiğini belirtmek gerekir. 3030 sayılı yasada öngörülen ve yılda 3 defa yapılan olağan ve belirli şartların gerçekleşmesiyle yapılacak olağanüstü toplantı sisteminden vazgeçilerek, meclisin her ay olağan olarak toplanması öngörülmektedir. Yapılan değişiklik ile meclis denetiminin daha etkin şekilde yapılması amaçlandığı anlaşılmaktadır.(md. 13) Büyükşehir belediye meclisinde imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık, plan ve bütçe, eğitim, kültür, gençlik ve spor ile ulaşım ihtisas komisyonlarının kurulmasını zorunlu hale getirmiş olup; özellikle imar sorunlarının ilgili kişi ve kuruluşların da görüşleri alınmak suretiyle karara bağlanması için, imar komisyonunun havale edilen işleri on gün içinde sonuçlandırması zorunluluğu getirilerek, imar bürokrasisi hızlandırılmak istenmiştir. (md 15/2). Ayrıca, katılımı arttırmak maksadıyla gündemdeki konularla ilgili kişi veya kurum temsilcileriyle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerini, sendikalar ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin, oy hakkı olmaksızın meclis toplantılarına katılması ve görüş bildirmesi yolu açılmıştır. (md 15/3) 3030 sayılı yasada ihtilafları çözme konusunda büyükşehir belediye encümenine verilen yetki, encümenden alınarak büyükşehir belediye meclisine verilerek meclise önemli bir vurgu daha yapılmaktadır. (md 27/1)

5216 sayılı yasanın, kırsal alanlar da dâhil büyükşehir belediyesine yeni katılan yerleşim birimlerinin büyükşehir belediye meclisi içerisindeki temsili durumu önemlidir. Büyükşehir belediye meclisinin oluşumu açısından 3030 ve 5216 sayılı yasalarda büyükşehir belediye meclisi üyelerinin, doğrudan halk tarafından seçilerek değil de, belli oran dâhilinde ilçe belediye ve alt/ilk kademe belediye meclislerinden temsilci üyeler seçilerek belirleneceği düzenlenmiştir.

'Oysa, 3 Mart 2004 tarihli büyükşehir belediyesi yasa tasarısında, büyükşehir belediye meclisinin oluşumuna ilişkin yeni bir model önerisi bulunmaktaydı. Tasarıda, kendinden önceki yapılanmadan farklı olarak, büyükşehir belediye meclisinin doğrudan seçilmiş üyelerden oluşması öngörülmekteydi. Tasarıda böyle bir değişiklik öngörülmesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Tasarının gerekçesine göre, ilçe ve ilk kademe belediyelerinden gelen üyelerle oluşan meclis yapısında, bu belediyelerden gelen üyeler, blok halinde hareket etmekte; siyasi sebeplerle meclisi çalıştırmamakta; kendi ilçelerinin sorunlarını büyükşehir meclisine taşımakta; büyükşehrin genelini ilgilendiren sorunların çözümünde duyarsız davranmakta; kendi meclislerinde alınan imara ilişkin kararların büyükşehir belediye meclisinde görüşülmesi sırasında objektiflikten uzak hareket etmektedirler.' (Çiner, ve diğer, 2009,s. 81)

5216 sayılı yasanın ilk halinde, ilçe belediyeleri ile ilk kademe belediyelerinin, büyükşehir belediye meclisinde temsil oranları farklı düzenlenmiştir. Yasanın ilk haline göre ilçe belediyeleri beşte bir, ilk kademe belediyeleri onda bir oranında meclis üyelerini büyükşehir belediye meclisine göndermekteydiler. '5216 sayılı yasayı değiştiren Nisan 2005 tarihli 5335 sayılı yasayla her iki belediye türü de beşte bir oranında büyükşehir belediye meclisinde temsil edilir olmuşlardır. 2008 Mart'ında çıkarılan 5747 sayılı yasayla ise 5335 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır.' (Çiner, ve diğer, 2009,s. 82)

3030 sayılı yasa ve yürürlükte olan 5216 sayılı yasaya göre, büyükşehir belediye meclisi, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin meclis üye sayılarının 1/5 oranında temsilci üye göndermesiyle oluşmaktadır.

Büyükşehir belediye meclisinin oluşum usulü açısından her iki düzen arasında fark olmasa da üye kompozisyonu bakımından farklılık gözlenmektedir. Büyükşehir belediyesi sınırlarının genişletilmesiyle bazı yarı kentsel özellik gösteren yerel yönetim birimleri, büyükşehir belediye meclisinde temsil edilir olmuşlardır.

Büyükşehir belediye encümeninin oluşumuna ilişkin:

'Eski yasada büyükşehir belediye encümeni, belediyenin üst düzey atanmış bürokratlarından oluşmakta iken, yeni düzenlemeyle encümen idari bir organ olarak düzenlenip, uzmanlık niteliği güçlendirilerek yürütmeye ilişkin daha dinamik bir karar alma mekanizması olarak tasarlanmıştır. Buna ek olarak, büyükşehir belediye meclisi tarafından seçilecek beş üyenin de encümene katılması sağlanarak katılım ilkesine bu organda da yer verilmeye çalışılmıştır. (md 16/1)' (Tuzcuoğlu,2007,s.57)

Büyükşehir belediye başkanına ilişkin:

5216 sayılı yasada büyükşehir belediye başkanının gücünün meclis lehine zayıflatıldığı görülmektedir. 3030 sayılı yasaya göre meclisin aldığı tüm kararlar büyükşehir belediye başkanının onayına sunulup, başkanın iade ettiği kararlar meclisin ancak 2/3 ünün ısrarıyla kesinlik kazanmakta iken, 5216 sayılı yasaya göre meclisin salt çoğunluğuyla ısrar ettiği kararlar kesinleşmektedir. (md 14/2).

Büyükşehir belediye başkanlarının profesyonel spor kulüplerinde başkanlık veya yöneticilik yapması engellenerek, belediye kaynaklarının esas gayesi dışında, genelde başkanların popülerliğini arttırmak amaçlı kullanılmasının önüne geçilmeye çalışıldığı izlenmektedir. (md 17/3)

Büyükşehir belediye başkan vekilinin belediye yasasındaki usule göre belirlenmesi, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi olan ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarının büyükşehir belediye başkan vekili olamayacakları hükme bağlanarak büyükşehir belediye başkanlığı ile ilçe veya ilk kademe belediye başkanlığının bir şahsın uhdesinde birleşmesinin yolu da kapatılmıştır. (md 17/2)

3.2.2.4 Planlama ve İmara İlişkin Yeni Düzenlemeler

5216 sayılı yasada büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasındaki imar yetkileri biraz daha netleştirilmiştir. Yeni yasa ile büyükşehir belediyesine kaçak yapılaşma ile mücadele konusunda daha etkin, uygulanabilir ve kendiliğinden harekete geçerek gerekli tedbirleri alma gibi önemli denetim yetkileri verilmektedir. 'Örneğin, bundan yola çıkılarak, büyükşehir belediyesi tarafından yapılan denetimlerde tespit edilen imar yasasına muhalif uygulamaların giderilmesi için, ilgili belediyeye üç ayı geçmemek üzere süre verilecek, verilen süre içinde aykırılıklar giderilmediği takdirde, büyükşehir belediyesi bizzat harekete geçerek imar yasasının belediyelere tanıdığı her türlü yetkiyi kullanmak suretiyle aykırılıkları ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerde bulunabilecektir.(md 7-11)' (Tuzcuoğlu, 2007, s.56)

Yasanın 7. md.'si uyarınca çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla 1/5.000 ile 1/25.000 ölçekli her türlü nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek de büyükşehir yetkisindedir. Büyükşehir belediyesi nazım imar planı yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak ve yaptırmakla yetkilendirilmiştir.

Yasanın geçici 1. maddesi ile de; büyükşehir belediyeleri, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde büyükşehrin 1/25.000 ölçekli nazım imar planlarını yapmak veya yaptırmak zorundadır. Yasalarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekte imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmakta büyükşehir belediyesinin görevleri arasında sayılmıştır. Belediye meclisleri tarafından alınan imara ilişkin kararlar, 3 ay içinde büyükşehir belediye meclisi tarafından nazım imar planına uygunluğu

yönünde incelenmekte, aynen veya değiştirilerek kabul edilmekte ve büyükşehir belediye başkanına gönderilmektedir.

3.2.2.5 Mali Yapı ve İlişkiler Konusuna İlişkin Yeni Düzenlemeler

3030 sayılı yasada, büyükşehir ve ona bağlı belediye bütçelerinin kesinleşmesindeki en önemli vesayet uygulamalarından biri olan bütçelerin vali tarafından onaylanması sistemine, 5216 sayılı yasa ile son verilerek, büyükşehir belediye meclisinde kabul edilen bütçelerin yürürlüğe girmesi kuralı getirilmiştir. (md 25/1-2)

'Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin birbirlerinden icra yoluyla alacak tahsil etme uygulamalarından kamuoyuna yansıyan olumsuz görüntüleri ortadan kaldırılmak amacıyla, 5216 sayılı yasada 3030 sayılı yasadaki düzenlemeden farklı olarak büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin topladıkları vergilerden birbirlerine ödemeleri gereken payları zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediyenin talebi üzerine, söz konusu miktarın, iller bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılması yolu, getirilen yeniliklerden biri olarak görülebilir. (md 23).'(Tuzcuoğlu, 2007,s.58)

Büyükşehir belediyelerine kaynak konusunda yardımcı olmak amacıyla sermaye ortaklığı kurmasına izin verilmekte; diğer taraftan kurulacak ortaklığın belediyenin görev alanıyla ilgili olması şartı getirilerek şirket kuruluşunun disiplin altına alınması ve belediyelerin haksız rekabete yol açmamalarının önüne geçilmesi çalışıldığı gözlenmektedir. (md 26)

5216 sayılı yasanın büyükşehir belediyesinin mali kaynak yapısını ve bunun sürekliliğini ortaya koyacak bir biçimde hazırlanması gerekirken bu özellikleri nispeten ihmal etmesinin belediye gelirlerini düzenleyen başta '2464 sayılı Belediye Gelirleri Yasası' olmak üzere mevzuatın içinde yer alan maktu tutarların yıllarca aynı kalmasından kaynaklanabilmektedir.

Büyükşehir belediye gelirlerini düzenleyen 23. madde, genel bütçe vergi tahsilâtı üzerinden büyükşehir belediyesine %5'lik pay öngörmekte ve Bakanlar Kuruluna da bu payı iki katına kadar arttırma imkânı vermektedir. Ancak, genel bütçe gelirleri tahsilâtından büyükşehir belediyesine ayrılan pay, ilgili büyükşehir belediyesinin sınırları içinde yapılan genel bütçe tahsilâtı toplamından gerçekleştirilmektedir. Özellikle genel merkezleri ile fabrikaları farklı yerlerde olan şirketler, üretimlerini bir büyükşehir sınırları içerisinde gerçekleştirip, negatif dışsallıklarını üretim yaptığı bölgeye bıraktıktan sonra, vergilerini şirketin genel merkezinin bulunduğu başka büyükşehir belediye sınırları içinde ödemektedirler. Dolayısıyla, tahsilât farklı yerde üretim farklı yerde yapıldığından söz konusu geliri aslında hak etmeyen büyükşehir belediyesinin genel bütçe vergi gelirlerinden pay alması söz konusu olmaktadır. Bu adaletsizliğin giderilmesi için üretim yerini de hesaba katan bir düzenlemenin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin sorunu aslında görev-yetki sorunundan ziyade bunların yerine getirilmesi için gerekli olan kaynakların yetersizliği sorunu olduğundan, belediye gelirlerinin gelişmiş ülke gelirleri seviyesine yükseltilmesi gerekmektedir. 'Yerel yönetimlerin toplam kamu harcamalarının payı İngiltere, Almanya, Fransa, Belçika, Japonya ve Hollanda gibi ülkelerde %50 ile %80 arasında değişmektedir. Bu oran gelişmekte olan ülkelerde %30, Türkiye'de ise %15'tir. Bu oran gelişmiş ülkeler seviyesine ulaştırılmadan yasalar ile verilen görevlerin tam anlamıyla yerine getirilemeyeceği ortadadır.'(Tuzcuoğlu, 2007,s.60)

3.2.3 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Büyükşehir Belediyesi Yönetimine İlişkin Getirdiği Yeni Düzenlemeler

5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun 6 Mart 2008 tarihinde yasalaşmış, 29 Mart 2009 yerel seçimleriyle beraber uygulamaya konulmuştur. 5 madde ve 3 geçici maddeden oluşmakta olan yasayla yerel yönetimlerin bütünleştirilmesi için önemli düzenlemeler getirilmiştir. Yasa, esas olarak büyükşehir belediyesi kapsamında ilk kademe belediyesi uygulamasına son vermekte;

büyükşehir belediyesi sistemini yalnızca ilçe belediyelerine dayandırmakta; bu doğrultuda yeni ilçeler kurmakta ve nüfusu 2.000'den aşağı olan belediyeleri köye dönüştürmeyi öngörmektedir.

Yasayla 862 belde belediyesinin, köye dönüştürülmesi öngörülmüş; 283 ilk kademe belediyesinin 240'ı mahalleye dönüştürülmüş, 34'ü ilçe yapılmış, 8'i tüzel kişiliğini koruyarak büyükşehir belediyesi dışına çıkarılmış, 1'i ise köye dönüştürülmüştür. Ankara'da 1, Adana, Erzurum, Eskişehir ve İzmir'de 2, Samsun'da 3, Diyarbakır, Mersin ve Sakarya'da 4, Antalya'da 5, Kocaeli'de 6, İstanbul'da 8 olmak üzere ülke genelinde 12 ilde toplam 43 adet yeni ilçe kurulmuştur (Tablo 3.3). (Çiner, ve diğer, 2009,s.114)

Tablo 3.3 5747 Sayılı Yasayla 12 İlde Oluşturulan 43 Adet Yeni İlçe
Kaynak: (5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunundan Derlenmiştir)

İLLER	**5747 İLE OLUŞTURULAN YENİ İLÇELER**
ADANA	Sarıçam Çukurova
ANKARA	Pursaklar
ANTALYA	Aksu Döşemealtı Kepez Konyaaltı Muratpaşa
DİYARBAKIR	Bağlar Kayapınar Sur Yenişehir
ERZURUM	Palandöken Yakutiye
ESKİŞEHİR	Odunpazarı Tepebaşı

Tablo 3.3 ün Devamı

İSTANBUL	Arnavutköy Ataşehir Başakşehir Beylikdüzü Çekmeköy Esenyurt Sancaktepe Sultangazi
İZMİR	**Bayraklı** **Karabağlar**
KOCAELİ	Başiskele Çayırova Darıca Dilovası İzmit Kartepe
MERSİN	Akdeniz Mezitli Toroslar Yenişehir
SAKARYA	Adapazarı Arifiye Erenler Serdivan
SAMSUN	Atakum Canik İlkadım

İstanbul İl'inde Eminönü İlçesi, tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleleriyle birlikte Fatih Belediyesi' ne bağlanmıştır. Ayrıca, İstanbul ve büyükşehir belediyesi olan bazı illerde ilçe ve ilk kademe belediyelerine bağlı yerler, diğer ilçe belediyelerine katılmıştır.(5747 sayılı yasa, 2.md. 3.,4.,5.,6. fıkralarıyla) Eskişehir'de Sakarıılıca Belediyesi köye dönüştürülerek, Bursa'da Zeytinbağı, Göynükbelen, Karıncalı Belediyeleri, İzmir'de Mordoğan Belediyesi, Samsun'da Çınarlık Belediyesi, Mersin'de Gözene ve Soğucak Belediyesi Toroslar İlçesine bağlanarak, Değirmençay Belediyesi Yenişehir İlçesine bağlanarak bulundukları ilin büyükşehir belediyesi sınırları dışına çıkarılmıştır (5747 sayılı yasa 2. md. 7. fıkrasıyla) (Tablo 3.4)

Tablo 3.4 5747 Sayılı Yasanın 2.maddesinin 7. fıkrası ile Büyükşehir Belediyesi Dışına Çıkarılan Yerler

Kaynak: (5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunundan Derlenmiştir)

İLLER	**5747 SAYILI YASANIN 2.MADDESİNİN 7. FIKRASI İLE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DIŞINA ÇIKARILAN YERLER**
ESKİŞEHİR	Sakarıılıca Belediyesi - (Köye dönüştürülerek) –
BURSA	Zeytinbağı Belediyesi Göynükbelen Belediyesi Karıncalı Belediyesi
İZMİR	Mordoğan Belediyesi
SAMSUN	Çınarlık Belediyesi
MERSİN	Gözne Belediyesi ve Soğucak Belediyesi - (Toroslar İlçesi'ne bağlanarak) - Değirmençay Belediyesi - (Yenişehir İlçesi'ne bağlanarak) –

Kanunla getirilen yeni düzenlemeler kapsamında;

- 'İki büyükşehir belediyesinin isimleri değiştirilmiştir. 593 Sayılı Sakarya İlinde 593 sayılı Sakarya İlinde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen Adapazarı Büyükşehir Belediyesi'nin adı Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve 504 sayılı Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin adı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiştir.

- Türkiye Cumhuriyeti idari yapılanmasında eskiden beri yer alan bucak ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır. Kaldırılan bucak merkezleri ve bağlı köyleri bu yasada belirtilen il ve ilçelere bağlanmıştır.

- 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanunun 4. maddesi değiştirilmiştir. Bu değişiklikle büyükşehir belediye başkanının seçim çevresi, orman köylerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

- Mahalle ve köye dönüştürülen yerlerde hizmetlerin nasıl yürütüleceği, hangi kurumların sorumluluk üstleneceği 5393 sayılı Belediye Kanunun 11. maddesine bir fıkra eklenerek belirlenmiştir' (Çiner, ve diğer, 2009,s. 122).

5747 sayılı yasayla, 5216 sayının yerel yönetimlerde bütünleştirme konusuyla doğrudan ilişkili olan bazı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır;

- '5216 sayılı yasanın 6. maddesinin 2. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Bu düzenlemeyle katmaya ilişkin usulde değişiklik yapılmıştır.

- 5216 sayılı yasada yer alan büyükşehir belediye meclisinin oluşumuna belediyelerin temsilci gönderme oranlarına ilişkin düzenlemeler kaldırılmıştır.

- Mülki idare amirlerinin idari yargıya gitmede zaman kısıtı kaldırılmıştır. Mülki idare amirinin hukuka aykırı gördüğü büyükşehir ve ilçe belediyesi meclis kararları aleyhine idari yargı mercilerine başvurmaya 5216 sayılı yasanın 14. maddesi 5. fıkrası değiştirilmiştir. Böylelikle mülki idari amirlerinin 10 günlük bir süre gibi bir kısıta bağlı olmaksızın yargıya başvurabilmelerine olanak tanımıştır.

- 2380 sayılı belediyelere ve İl Özel İdarelerine genel bütçe vergilerinden pay verilmesi Hakkında Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrası değiştirilmiş ve 4.

fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yeni düzenlemeyle genel bütçe vergi gelirlerinden belediye ve İl Özel İdarelerine ayrılan payların dağıtımına esas belediye ve il nüfuslarının, her yıl sonu itibarıyla İç İşleri Bakanlığınca iller bankası ve maliye bakanlığına bildirilmesi ve ocak ayının 1. gününden itibaren yeni nüfuslarına göre hesaplama esası getirilmek suretiyle payların genel nüfus sayımı sonuçlarına göre dağıtılması uygulamasından vazgeçilmiştir. Bundan sonra iller bankası payının her yıl belirlenen ve bildirilen nüfusa göre dağıtılması kuralı geçerli olacaktır.' (Çiner, ve diğer, 2009,s.123-124)

5747 sayılı yasayla; 5393 sayılı yasanın 11. maddesinde belirtilen usule başvurmadan nüfusu 2.000'in altına düşen, tüzel kişilikleri kaldırılacak belediyelere ilişkin düzenlemeleri;

- . Bu yerleşim yerleri için 2380 sayılı yasa uyarınca verilen payların, tüzel kişilikleri kalktığı yıl için İçişleri Bakanlığınca bildirilen nüfus esas alınmak suretiyle on yıl süreyle il özel idarelerine gönderileceği düzenlenmiş, belediye yasasınca yapılandırılan borçları ile kamu kurumlarına ve iller bankasına olan borçları, tüzel kişiliklerinin fiilen sona erdiği tarihi takip eden yıldan itibaren, genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden belediyelere ayrılan toplam paydan bir yıl içerisinde iller bankasınca kesilecek ve oniki eşit taksit halinde alacaklı idarelere ödenecektir. 'Bu şekilde tüzel kişiliğinin kaldırılması düşünülen belediyelerin borçlarının, bir yıl içerisinde giderilmesi öngörülmüştür.' (Çiner, ve diğer, 2009,s.125)

- Bulundukları il ve ilçe belediyesine mahalle olarak bağlanma imkânı verilmiştir. Bu belediyeler, 5747 sayılı yasanın yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde belediye yasasının 8. maddesindeki usule bağlı olmaksızın belediye meclisinin kararı ile bağlı olduğu il veya ilçe belediyesine mahalle olarak katılma talebinde bulunabilecektir. Katılma süreci, katılınacak belediye meclisinin olumlu kararı ile sonlandırılacaktır. Ancak; katılma işleminin gerçekleşmesi için katılacak belediye ile katılınacak olan il veya ilçe

belediyesinin sınırları arasında başka bir belediye veya köy bulunmaması şartı ile bu belediyeler ve katılacakları il veya ilçe belediyeleri arasında meskûn sahadan meskûn sahaya olan uzaklığın 10 km'den fazla olamayacağı belirtilmiştir.

- Mahalle veya köye dönüştürülmesi öngörülen, il veya ilçe belediyesine katılan belediyelerin tüzel kişiliğinin, organlarının ve bunların hak, yetki ve görevlerinin ilk genel mahalli idareler seçimine kadar devam etmesi uygun bulunmuştur. Teşkilatlanıncaya kadar, yeni kurulan bu belediyelerin hizmetlerinin, bu yerleşim yerlerinin halen bağlı oldukları belediyeler tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. Valilere de bu hususta ilgili belediyeler arasında koordinasyonu sağlama ve gerekli tedbirleri alma görevi yüklenmiştir.

- Yeni kurulan belediyelere İller Bankası'ndan pay ayrılması konusu da yasada düzenlenmiş, genel bütçe vergi gelirlerinden 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren bu belediyelere pay ayrılacak, ayrılacak paylar, İller Bankası'nca bu belediyeler adına açılacak hesapta toplanacaktır.

- Köye veya mahalleye dönüşen belediyelerin personel ve mal varlıkları ile alacaklarının devir ve tasfiye işlemlerinin yürütülmesi için illerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, ilgili idareleri de kapsayacak şekilde vali tarafından belirleneceği devir ve tasfiye komisyonunun kurulacağı kurula bağlanmıştır. İhtiyaç halinde, vali tarafından bu komisyonlara yardımcı olmak üzere alt komisyonlar kurulabilecektir. Paylaşım, devir ve tasfiye işlemlerinin 5747 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak olan ilk genel mahalli idareler seçimlerine kadar sonuçlandırılması mecburiyeti getirilmiştir.

- İlgili belediyeler, mevcut personelini, taşınır ve taşınmazlarını, iş makineleri ve diğer taşıtları ile kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarını katılacakları belediyeye, büyükşehir belediyesine veya ilgili il özel idaresine, bu yasanın

yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde bildirecektir. Bir belediyeden ayrılmak suretiyle yeni kurulan belediyeler ile ayrıldıkları belediyeler arasındaki taşınır ve taşınmazlar ile alacak ve borçların paylaşımının, nüfus oranları dikkate alınarak yapılacağı yasada ayrıca düzenlenmiştir.

- Yasada, tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerden il özel idaresine veya belediyelere devredilmesi gereken personelin, ihtiyaç duyulması halinde kazanılmış hak aylık dereceleri dikkate alınmak kaydıyla diğer belediyelere veya vali tarafından merkezi idari kuruluşların taşra teşkilatının boş kadrolarına atanabileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre bu personelin atandıkları yeni kadroların aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer mali hakları toplamı net tutarından az olması halinde, aradaki fark atandıkları kadrolarda kaldıkları sürece hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın tazminat olarak ödenecektir.

- İlgili belediyeler yeni nazım ve imar planları da yapamayacaklardır. Mevcut planlarda yapılması gereken zorunlu değişikliklerin ve yapı ruhsatı hariç her türlü imar uygulamasının, büyükşehir belediyesi sınırlarında büyükşehir belediyesinin, diğer yerlerde il özel idaresinin onayı ile yapılacağı belirtilmiştir.

Bu yasayla, tüzel kişiliği ilk mahalli idareler seçimlerine kadar devam edecek olan belediyelerin bazı işlemleri vesayet altına alınmıştır. Bu doğrultuda, tüzel kişiliği ilk genel mahalli idareler seçimlerine kadar devam edecek belediyelerin her türlü yeni personel istihdamının, yapacakları toplu iş sözleşmesinin, taşınır ve taşınmazları, iş makineleri ve diğer taşıtların satışı ile borçlanmasının katıldığı belediyenin; ilk kademe belediyelerinin ya da mahalle veya mahalle kısımlarının birleştirilmesi suretiyle yeni bir isim altında kurulan ilçelerdeki belediyeler büyükşehir belediyesinin; köye dönüşen yerlerde il özel idaresinin onayına tabi olacağı düzenlenmiştir. (Çiner, ve diğer, 2009,s.125-128)

3.3 Büyükşehir Belediyesi Yönetiminin 3030-5216-5747 Sayılı Yasalar Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Türkiye'de metropoliten yönetim sistemine ilişkin yapılan düzenlemelerden ilki olan 3030 sayılı yasanın uygulama döneminde yasaya ilişkin olarak;

- Görev ve yetkilerin paylaşılmasında nesnel kriterler bulunmadığı,
- Yönetim kademeleri arasında işbirliği kurma mekanizmalarının yeterli olmadığı,
- Büyükşehir yönetiminin mutlak bir egemenliğinin bulunduğu,
- Büyükşehir çapında planlama ve koordinasyon yapılamadığı,
- Belediye büyüklüklerinin çok farklı olduğu, gibi konularda bazı eksikliklerin olduğu dolayısıyla bu konuların sorun oluşturduğu zamanla tespit edilmiştir.

5216 sayılı yasa önceki yasa döneminde görülen eksiklik ve olumsuzlukların giderilmesi amacıyla çıkarılmıştır. Yasayla büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin kurulması, organları, görev ve yetkileri, gelirleri, örgütlenmeleri ve belediyeler arasındaki ilişkiler düzenlenmeye çalışılmıştır.

Büyükşehir belediyesi kamu tüzel kişiliği olduğu için, 1982 Anayasasının 123. maddesi gereği yasayla ya da yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabilecektir. Bununla birlikte, '5216 sayılı yasa her ne kadar bir yerde büyükşehir belediye kurulması için gerekli nüfus ve uzaklık kriterlerini tespit etmiş ise de 4. maddesinde '…il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir', demek suretiyle büyükşehir belediye kurulması için son kararı yine siyasal organlara bırakmaktadır. Bu durumda, mesafeye bağlı belli nüfus kriterlerini yakalayan kentler siyasi irade istemediği müddetçe büyükşehir belediye statüsüne kavuşamayacaklardır.' denilmektedir. (Tuzcuoğlu, 2007,sy 59) Bu da şimdiki 16 büyükşehir belediyesinde olduğu gibi nüfusları arasında sayısal yakınlık olmayan büyükşehir belediyelerinin ortaya çıkmasına yardımcı olabilecektir. 'Md.4'teki 'dönüştürülebilir' ibaresinin 'dönüştürülür' biçiminde olması objektif yönetim anlayışı açısından daha tutarlı görünmektedir.' (Tuzcuoğlu, 2007,sy 59)

Tablo 3.5 3030 Sayılı Yasa Dönemi ve 5216 Sayılı Büyük Şehir Belediye Yasası İle Getirilen Yeni Düzenlemeler

3030 SAYILI YASA DÖNEMİ	**5216 SAYILI YASA İLE GETİRİLEN YENİ DÜZENLEMELER**	
1) Büyükşehir belediye mücavir alanı içinde ve büyükşehir etkileşiminde olan çok sayıda belde belediyesinin, 3194 sayılı imar yasasına ve 1580 sayılı belediye yasasından aldıkları yetki ile birbirlerinden habersiz ve koordinasyonsuz çok farklı kararlar üreterek metropoliten uyumu ve estetiği bozmaktadır.	1) Yasanın nüfus ve sınırlarla ilgili getirdiği yeni ölçütler, sınır genişletme hükümleri, büyükşehirlerin parçalı ve dağınık yapısının düzenlenmesinin sağlanması açısından olumlu bir gelişmedir.	**BÜYÜKLÜK**
2) Yasanın uygulanması sürecinde karşılaşılan bir takım zorlukları aşmak amacıyla 'alt kademe belediyeleri' oluşturulmuştur.	2) 3030 sayılı yasada 'alt kademe belediyesi' tanımı yeni yasayla birlikte 'ilk kademe belediyelerine dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra 5216 sayılı yasanın geçici 2. madde uyarınca yapılan genişletmeyle, büyükşehir belediyesi sınırlarına giren belediyeler 'ilk kademe belediyesi' adını; ilçe belediyeleri ise, 'büyükşehir ilçe belediyesi' adını almıştır. 5747 sayılı yasayla büyükşehir belediyesi - ilçe belediyesi - ilk kademe belediyesi şeklindeki kademelenmeden, 3030 sayılı yasanın ilk halinde var olan büyükşehir belediyesi - ilçe belediyesi şeklindeki kademelenmeye dönüş yapılmıştır.	**KADEMELENME**

Tablo 3.5 in devamı

3) 3030 sayılı yasaya göre, büyükşehir ilçe belediyesi, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalan ilçelerde kurulan belediyelerdir.	3) 5216 sayılı yasada ise mülki idare yapılanmasını göz önünde bulundurmadan 'büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesi' şeklinde ifade edilmiştir. (Hem 3030 hem 5216 sayılı yasanın sınırlara ilişkin 5. maddelerine bakıldığı zaman, ilçe sınırlarıyla, ilçe belediye sınırlarının birbiriyle uyuşmadığı söylenebilir. Her iki yasanın 5. maddelerine göre '*ilçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır'*. Buradan da anlaşılacağı gibi her iki idari birimin sınırları uyuşmamaktadır. Ancak, ilçe mülki sınırlarıyla ilçe belediye sınırları denk düşürülmeye çalışılmaktadır.	**SINIRLAR**
4) Büyükşehir belediyesi olmak için sınırları içinde ilçe ve ilk kademe belediyesi bulunması gerekmektedir.	4) 5216 sayılı yasa, büyükşehir belediyesi olmak için en az üç ilçe ve ilk kademe belediyesinden oluşma haricinde başka şartlar da aramaktadır. Yasaya göre fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik durumlarının uygun olması halinde toplam nüfusu en az 750.000 olan il belediyeleri yasayla büyükşehir belediyesi yapılabilecektir. Yasa hükümlerine göre mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırları konusunda Mülki Sınır Ölçütü ile Nüfus ve Çap Ölçütü olarak iki ölçüt getirilmiştir. 5216 sayılı yasayla getirilen yeni düzenlemenin en önemli özelliği, 16 büyükşehir belediyesinin sınırlarının genişletilmesidir. Bu kapsamda yasanın 6. ve özellikle de geçici 2. maddesiyle büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanı büyümektedir.	**SINIRLAR**

Tablo 3.5 in devamı

5) 3030 sayılı yasada ön görülen ilçe belediye meclisleri üye tam sayısının beşte biri oranında üyenin büyükşehir belediye meclisini oluşturmaktadır.	5) Belediye Meclisi oluşum sayısı aynı kalmakta eski yasadaki gibidir.	**MECLİS**
6) 3030 sayılı yasada Belediye Meclisi toplantısı için, yılda 3 defa yapılan olağan ve belirli şartların gerçekleşmesiyle yapılacak olağanüstü toplantı sistemi yer almaktadır.	6) Belediye Meclisi her ay olağan olarak toplanması öngörülmektedir. Yapılan değişiklik ile meclis denetiminin daha etkin şekilde yapılması amaçlandığı anlaşılmaktadır.(md. 13)	**MECLİS**
7) 3030 sayılı yasada ihtilafları çözme konusunda büyükşehir belediye encümenine yetki verilmiştir.	7) İhtilafları çözme konusunda büyükşehir belediye encümenine verilen yetki, 5216 sayılı yasada encümenden alınarak büyükşehir belediye meclisine verilerek meclise önemli bir vurgu daha yapılmaktadır. (md 27/1)	**ENCÜMEN**
3030 ve 5216 sayılı yasalarda büyükşehir belediye meclisi üyelerinin, doğrudan halk tarafından seçilerek değil de, belli oran dâhilinde ilçe belediye ve alt/ilk kademe belediye meclislerinden temsilci üyeler seçilerek belirleneceği düzenlenmiştir. Büyükşehir belediye meclisinin oluşum usulü açısından her iki düzen arasında fark olmasa da üye kompozisyonu bakımından farklılık gözlenmektedir. Büyükşehir belediyesi sınırlarının genişletilmesiyle bazı yarı kentsel özellik gösteren yerel yönetim birimleri, büyükşehir belediye meclisinde temsil edilir olmuşlardır.		**MECLİS**
8) 3030 sayılı yasada büyükşehir belediye encümeni, belediyenin üst düzey atanmış bürokratlarından oluşmaktaydı.	8) 5216 sayılı yasada encümen idari bir organ olarak düzenlenip, uzmanlık niteliği güçlendirilerek yürütmeye ilişkin daha dinamik bir karar alma mekanizması olarak tasarlanmıştır. Buna ek olarak, büyükşehir belediye meclisi tarafından seçilecek beş üyenin de encümene katılması sağlanarak katılım ilkesine bu organda da yer verilmeye çalışılmıştır. (md 16/1)	**ENCÜMEN**

Tablo 3.5 in devamı

9) 3030 sayılı yasaya göre meclisin aldığı tüm kararlar büyükşehir belediye başkanının onayına sunulup, başkanın iade ettiği kararlar meclisin ancak 2/3 ünün ısrarıyla kesinlik kazanmaktaydı.	9) 5216 sayılı yasada büyükşehir belediye başkanının gücünün meclis lehine zayıflatıldığı görülmektedir. Yasaya göre meclisin salt çoğunluğuyla ısrar ettiği kararlar kesinleşmektedir. (md 14/2)	**BAŞKAN**
10) 3030 sayılı yasada, büyükşehir ve ona bağlı belediye bütçelerinin kesinleşmesindeki en önemli vesayet uygulamalarından biri olan bütçelerin vali tarafından onaylanması sistemi bulunmaktaydı.	10) 5216 sayılı yasa ile vesayet sistemine son verilerek, büyükşehir belediye meclisinde kabul edilen bütçelerin yürürlüğe girmesi kuralı getirilmiştir. (md 25/1-2)	**BÜTÇE**
	11) Büyükşehir sınırları içinde kalan Orman Köyleri konusunda yasa, imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücavir alanı sayılmak şartıyla tüzel kişiliklerinin devam etmesi, bu köylerde su ve kanalizasyon hizmetlerinin büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilmesini hükme bağlamıştır.	**ORMAN KÖYLERİ**

Tablo 3.5 in devamı

	12) 5216 sayılı yasanın büyükşehir belediyelerine katılmayı düzenleyen 6. maddesine göre, büyükşehir belediyeye katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000'in üzerinde olan belediyeler büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesine dönüşmekte diğer belediye ve (orman köyleri hariç) köylerin (geçici 2.md.) tüzel kişiliği kalkmaktadır. Türkiye'nin imzaladığı 'Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Türkiye tarafından benimsenen 5. maddesi 'Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz' hükmünü bulunurken 5216 sayılı yasanın 6.maddesi, tüzel kişilikleri sona erdirip ilgili belediyeye katılması söz konusu toplulukların yani belediye ile köy halkının, katılma konusunda kendilerine referandum yoluyla danışılmasını öngörmediğinden usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan söz konusu uluslar arası anlaşmaya aykırılık oluşturmakta ve iç hukukumuz bakımından çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır.	**ORMAN KÖYLERİ**
	13) Bir diğer çelişki ise orman köylerinin statüsü konusunda gözlemlenmektedir. Bir belediye sınırları içerisinde başka bir yerel yönetim biriminin oluşturulduğu bu düzenleme yine bir ilke imza atmaktadır. Düzenlemeye göre orman köyleri tüzel kişiliklerini korumak suretiyle su ve kanalizasyon hizmetlerini büyükşehir belediyesinden alacaklar, imar bakımından büyükşehrin mücavir alanı sayılacaklar ve büyükşehir belediye seçimlerinde de oy kullanacaklardır. (Geçici md. 2)	**ORMAN KÖYLERİ**

Tablo 3.5 in devamı

	14) Mecliste imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık, plan ve bütçe, eğitim, kültür, gençlik ve spor ile ulaşım ihtisas komisyonlarının kurulmasını zorunlu hale getirmiş; özellikle imar sorunlarının ilgili kişi ve kuruluşların da görüşleri alınmak suretiyle karara bağlanması için, imar komisyonunun havale edilen işleri on gün içinde sonuçlandırması zorunluluğu getirilerek, imar bürokrasisi hızlandırılmak istenmiştir. (md 15/2)	**İMAR**
	15) Katılımı arttırmak için gündemdeki konularla ilgili kişi veya kurum temsilcileriyle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerini, sendika ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin, oy hakkı olmaksızın meclis toplantılarına katılması ve görüş bildirmesi yolu açılmıştır.(md15/3)	**KATILIM**
	16) Büyükşehir belediye başkanlarının profesyonel spor kulüplerinde başkanlık veya yöneticilik yapması engellenerek, belediye kaynaklarının esas gayesi dışında, genelde başkanların popülerliğini arttırmak amaçlı kullanılmasının önüne geçilmeye çalışıldığı izlenmektedir. (md 17/3)	**BAŞKAN**
	17) Büyükşehir belediye başkan vekilinin belediye yasasındaki usule göre belirlenmesi, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi olan ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarının büyükşehir belediye başkan vekili olamayacakları hükme bağlanarak büyükşehir belediye başkanlığı ile ilçe veya ilk kademe belediye başkanlığının bir şahsın uhdesinde birleşmesinin yolu da kapatılmıştır. (md 17/2)	**BAŞKAN**

Tablo 3.5 in devamı

	18) 5216 sayılı yasada büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasındaki imar yetkileri biraz daha netleştirilmiştir. Yeni yasa ile büyükşehir belediyesine kaçak yapılaşma ile mücadele konusunda daha etkin, uygulanabilir ve kendiliğinden harekete geçerek gerekli tedbirleri alma gibi önemli denetim yetkileri verilmektedir. Yasanın 7. md.'si uyarınca çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla 1/5.000 ile 1/25.000 ölçekli her türlü nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek de büyükşehir yetkisindedir. Büyükşehir belediyesi nazım imar planı yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak ve yaptırmakla yetkilendirilmiştir.	**İMAR YETKİLERİ**
	19) Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin birbirlerinden icra yoluyla alacak tahsil etme uygulamalarından kamuoyuna yansıyan olumsuz görüntüleri ortadan kaldırılmak amacıyla, 5216 sayılı yasada 3030 sayılı yasadaki düzenlemeden farklı olarak büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin topladıkları vergilerden birbirlerine ödemeleri gereken payları zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediyenin talebi üzerine, söz konusu miktarın, iller bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılması yolu, getirilen yeniliklerden biri olarak görülebilir. (md 23)	**VERGİLENDİRME**

Ayrıca yeni yasa ile; Tuzcuoğlu'na göre; 'Yöntem olarak, il belediyelerinin yasanın 4. maddesindeki mesafeye bağlı nüfus kriterini sağlayıp sağlamadıkları TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) gibi tarafsız kuruluşlarca tespit edildikten sonra (ki bunu metropoliten yönetimlerin en yaygın olduğu ABD'de Federal Nüfus Bürosu – Census Bureau yapmaktadır), kriterleri sağlayan il belediyelerine kendiliğinden büyükşehir belediye statüsü kazandıracak bir modelin geliştirilmesi düşünülebilir. Böyle bir modelin geliştirilmesi için Anayasasının kamu tüzel kişiliğini düzenleyen 125. maddesinin de yeniden düzenlenmesi gerekebilecektir.' Siyasi irade isterse belirtilen nüfus sınırlarının altında kalan yerlerde de büyükşehir belediye kurulabilme gücüne sahiptir. Büyükşehir belediyesinin ayrıntılı tanımının yasada yer almasının ve bu konuda hangi sosyal ve ekonomik kriterlere göre karar verileceğinin belirsiz olmasının bazı tutarsızlık ve çelişkileri içerebilmektedir. (Tuzcuoğlu, 2007,sy 59)

Katılımcılık ilkesinin güçlendirilmesi gerektiği, hemşerilik hukukunun tek boyutlu olarak düzenlendiği, hemşerilerin karar alma süreçlerinde etkin rol alacağı, mekanizmaların öngörülmediği görülmektedir. Yerel yönetimlere yönelik düzenlemelerde en temel vurgu '**yerellik**' olarak ön plana çıkmakta ancak, bu tanım ve kavramın temel gereklerinin yerine getirilmesi yerine, il ve büyükşehir ölçeğine indirgenmiş bir kent ve kamu yönetimi sistemi tanımlanmaktadır. Oysa kamu ve kent yönetimi süreçlerinin, aktif kentli-yurttaş katılımına olanak sağlayan yenilik, açılım ve mekanizmaları tanımlaması yerellik adına daha olumlu bir adım olabilirdi. Ayrıca böylesi katılım süreçlerinin en yoğun biçimde tanımlanabileceği büyükşehir yönetimlerinde de, belediye meclislerine gereğinde kamu kurumu niteliğinde meslek odalarının katılımı öngörülmekle olumlu bir açılım getirilmekte, ancak gerekli ve yeterli katılım süreçleri araştırılmamaktadır. Buna ilaveten, en yerel birimler olan apartman, mahalle, semt, belde ilçe ölçeklerinin yerellik unsuru olarak yönetim süreçlerine en etkin katılabileceği büyükşehir yönetim süreçlerinin tanımlanması gerekirdi. Ancak, 5216 sayılı yasa; 3030 sayılı yasanın ''yetki kavgası''na dayanan sorunlarını 'Büyükşehir' bakış açısıyla yetkileri tek elde toplayarak çözmeye çalışan bir yapı ortaya koymaktadır. (Şehir Plancıları Odası, (2005). www.spo.org.tr)

Dünyadaki yönetim ve planlama yaklaşımları içerisinde en temel vurgular olan yerellik, katılım, aktif-müzakereci kent ve süreç yönetimi yaklaşımlarının ise, hak ettiği ölçüde 5216 sayılı yasada yer bulabildiği tartışmalıdır. Üstelik yerellik vurgusuyla, merkezi yönetim yetkilerinin önemli bir bölümünün büyükşehir belediyelerine devredildiği bu süreçte büyükşehir belediyelerine yönelik denetim mekanizmaları tanımlamayan bu yasa, aynı yerellik vurgusu ve yetkilerin ilçe-semt-mahalle ölçeğinde dağıtılıp katılımın ve yerelliğin güçlendirilmesi konularında da çok katı ve merkezci bir yaklaşım göstermektedir. Sonuçta, yeni yasa, yetkiyi merkezden almış büyükşehir belediyesi seviyesine indirmiş ama alt kademelere devretmeyip orada bırakmış görüntüsü vermektedir.

Tablo 3.6 Türkiye'de Büyükkent Yönetimine İlişkin Yasal - Kurumsal Düzenleme

Kaynak: (Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci (2009) Kitabı Bölümlerinden Edinilen Bilgiler Doğrultusunda Derlenmiştir)

AÇIKLAMA		TARİH	YASAL/KURUMSAL DÜZENLEME	İÇERİK
		1924	**442 Sayılı Köy Kanunu**	Kentlerin büyüklüğüne göre belediye kademelenmesini öngören belediye yasaları çıkartılacağı belirtilmiştir.
		1930	**1580 Sayılı Belediye Kanunu**	Nüfusu 2000 den büyük olan yerleri belediye olarak düzenlemiştir.
		1961	**1961 Anayasası**	Yerel yönetimlerin kendi aralarında birlikler kurmalarını sağlayan hukuki zemin bulunmaktadır.
		1963 / 1967	**1. 5 Yıllık Kalkınma Planı**	'Metropoliten Bölge' başlığı altında büyük kentlerin geniş çekim merkezleri etrafında oluşturulması gerektiği vurgulanmış, herhangi bir yönetsel düzenleme öngörülmemiştir.
		1965	**6/4970 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK)**	İstanbul ve İzmir'in Nazım Planlarını hazırlamak üzere Nazım Plan Büroları kurulmuştur.
		1966	**710 Sayılı Yasa**	İmar ve İskân Bakanlığı; yerel yönetimlerin her türlü imar işlerini tetkik, teftiş, tahkik ve denetlemekle yetkilendirilmiştir.
		1968 / 1972	**2. 5 Yıllık Kalkınma Planı**	'Bölgesel gelişme, şehirleşme ve yerleşme sorunu' başlığı altında bölgeler arası dengeli gelişme politikası ile birlikte Büyükşehirlerin gelişmesinin desteklenmesi öngörülmüş, ancak 1. plandakine benzer olarak büyük kentlere ilişkin herhangi bir yönetsel düzenleme öngörülmemiştir
		1972	**6785 Sayılı İmar Kanununda değişiklik yapan 1605 sayılı Yasa**	İmar ve İskân Bakanlığı metropoliten alan imar planlarını yapmaya yetkili kılınmıştır.

Tablo 3.6 nın devamı

		Tablo 3.6 nın devamı **1973 / 1977**	**3. 5 Yıllık Kalkınma Planı**	Anakentlerde ekonomik nitelikli planların yapılması, diğer kentlerde ise, fiziki yönü ağır basan imar planlarının yapılması böylelikle anakent ile diğer kentler arasında plan farklılaşmasına gidilmesi uygun görülmüştür.
		1979 / 1983	**4. 5 Yıllık Kalkınma Planı**	Kalkınma planları düzeyinde ilk defa metropoliten alana ilişkin ihtiyaç açıkça belirtilmiştir.
Büyük kent sorunlarına çözüm bulmak üzere Nazım İmar Büroları dışında iki kurul oluşturulmuştur	**Metropoliten kuruluşlar aracılığıyla çözmek üzere**	**1972**	**7/4345 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK)**	Bakanlıklar arası İmar Koordinasyon Kurulu; İmar ve İskân Bankalığının başkanlığında İçişleri, Bayındırlık, Sağlık, Ulaştırma, Sanayi, Enerji ve Turizm Bakanlarından oluşan ve Büyük kentlerin sorunlarını metropoliten kuruluşlar aracılığıyla çözen kuruldur.
	Bölge düzeyinde faaliyet göstermek üzere	**1979**	**7/17368 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK)**	Planlama ve Uygulama Eşgüdüm Kurulu; İmar ve İskân Bakanlığı bölge kuruluşu temsilcisinin başkanlığında Bayındırlık, Ulaştırma, Tarım, Sanayi, Enerji, Turizm Köy işleri, Orman ve Yerel yönetim bakanlıklarının bölge kuruluşu temsilcileri ile Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) uzmanlarından oluşan ve bölgelerde planlama, yatırım, karar ve önlemlere ilişkin eşgüdümü sağlamak olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.6 nın devamı

Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren iki çeşit anakent yönetimi oluşturma girişimi bulunmaktadır	**Hizmet Birlikleri**	**1970 / 1976**	**Metropoliten Hizmet Birliği Kanun Tasarısı**	1972 yılında Metropoliten Hizmet Birliği Kanun Tasarısı, 1975 yılında İstanbul Metropoliten Hizmet Birliği Tasarısı, 1976 yılında Şerif Tüten tarafından Metropoliten Alanlar Hizmet Birliği Kanun Önerisi ile 1980 yılında hazırlanan Büyük Kent Birliği Kanun Tasarısı gibi düzenlemeler Türkiye'de hizmet birliklerinin yasalaşma sürecine ilişkin önemli girişimlerdir.
	Özel Amaçlı Birimler Kurulması	**1975 / 1976**	**Büyük İstanbul Bölgesel Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı**	Özel amaçlı Birimler Kurulması konusunda atılan ilk adımdır.
		1980	**Milli Güvenlik Konseyi'nin 17187 sayılı Resmi Gazete'de (RG) yayımlanan 34 Numaralı Kararı**	Büyük kentlerde özel bir yönetim sisteminin kurulması için ilk girişim, büyükşehirlerdeki küçük yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasıdır. Ana belediyenin çevresinde oluşmuş olan küçük belediyeler, sıkıyönetim komutanlıkları tarafından ana belediyeye bağlanmıştır. Bu kararda, ülkedeki hızlı nüfus artışı ve köyden kente göçün sonucu olarak büyük kentlerin yakınlarında kurulmuş olan belediyelerin aydınlatma, su, kanalizasyon ve ulaştırma gibi hizmetlerin yeterli şekilde halka götürülememesine ve kontrolün aksamasına sebep olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3.6 nın devamı

		1981	**2561 Sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun**	Temel belediye hizmetlerinin birbiriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yerine getirilmesini sağlamak.
		1981	**2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun**	1 Haziran 1984 tarihinde çıkarılan 3009 sayılı yasayla İstanbul Büyükşehir Belediyesi' ne bağlanana kadar özel anakent yönetim biçimi uygulaması olmuştur.
		1986	**3305 Sayılı Yasa ile İSKİ Kuruluş Yasasının Diğer Büyükşehir Belediyelerine de Uygulanacağı Hükmü eklenmiştir**	İSKİ yasası diğer büyükşehir belediyelerindeki su ve kanalizasyon yönetimlerinin kurulmasına temel teşkil etmiştir.
		1982	**1982 Anayasası**	127. maddesiyle ilk kez anayasaya, 'büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir' şeklinde bir hüküm konmuştur.

Tablo 3.6 nın devamı

		1984	**2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun**	Yasanın 4. maddesinde büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerin belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri seçimlerinde her bir ilçenin bir seçim çevresi olduğu hükme bağlanmıştır. Geçici 5. maddesi, anakent yönetiminin esaslarını düzenleme yetkisini 25 Mart 1984 yerel seçimlerinden önce bir kanun hükmünde kararname (KHK) ile hükümete vermiştir.
		1984	**195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)**	3 büyük kentte iki kademeli Büyükşehir yönetim modeli kurulmuştur.
		1984	**3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun**	İstanbul, Ankara ve İzmir'deki iki kademeli bir belediye yönetim yapısı kurulmuştur. Büyükşehir belediye yönetiminin kurulabilmesi için belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması öngörülmüştür.
		1986	**3306 Sayılı Yasa**	Adana Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur.
		1987	**3391, 3398 ve 3399 Sayılı Yasalar**	Bursa, Gaziantep ve Konya Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur.
		1988	**3508 Sayılı Yasa**	Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kurulmuştur.

Tablo 3.6 nın devamı

		1993	**504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)**	Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum olmak üzere toplam 7 şehir büyükşehir belediyesi yapılmıştır. Bu KHK'yle büyükşehir belediyelerinin oluşumu için merkez belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunması koşulundan vazgeçilerek, alt kademe denilen belediye yapılanması üretilmiştir.
		2000	**593 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)**	Sakarya ilinde Adapazarı Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur. Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde; ilçe belediyelerinin ve alt kademe belediyelerinin bulunması öngörülerek yeni bir büyükşehir modeli oluşturulmuştur.
		2003	**5019 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun**	Büyükşehir belediyesi sınırlarının, belli ölçütler etrafında genişletilmesi öngörülmüştür. Ancak Cumhurbaşkanı, yasayı, TBMM'ye bir kez daha görüşülmesi için göndermiştir. Meclis tarafından ısrar edilmediği için de 5019 sayılı yasa yürürlüğe girememiştir.

Tablo 3.6 nın devamı

		2003	**5025 Sayılı Yasa**	Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin köye dönüştürülmesi söz konusudur. Cumhurbaşkanı, yasayı, TBMM'ye bir kez daha görüşülmesi için göndermiştir. Meclis tarafından ısrar edilmediği için de 5025 sayılı yasa yürürlüğe girememiştir.
		2003	**5026 Sayılı Yasa**	Denizli Belediyesinin sınırlarının genişletilmesine yöneliktir. Cumhurbaşkanı, yasayı, TBMM'ye bir kez daha görüşülmesi için göndermiştir. Meclis tarafından ısrar edilmediği için de 5026 sayılı yasa yürürlüğe girememiştir.
		2004	**5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu**	Yasa yürürlüğe girdikten sonra uygulama sürecinde de bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle sınır genişletilmesini/katmaları/bütünleştirmeyi konu alan geçici 2. maddenin uygulamasında sorunlarla karşılaşılmıştır
		2005	**5390 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası: Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine, diğer belediyeler ilk kademe belediyesine dönüşür. Köylerin tüzel kişiliği kalkar ve bunların mahalle olarak katılacağı belediyeler, Bakanlar Kurulu kararında belirtilir şeklinde değiştirilmiştir.

Tablo 3.6 nın devamı

		2005	**5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrası: "ilçe ve ilk kademe belediyesi olarak büyükşehir belediye sınırları içine katılan belediyeler, mevcut belediyelerin temsil edildiği şekilde büyükşehir belediye meclisinde temsil edilirler."
		2005	**Anayasa Mahkemesi Kararı**	5216 sayılı yasanın 18. maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinin ve 24. maddesinin (n) bendinin anayasaya aykırı olduğuna kanaat getirerek söz konusu bentleri iptal etmiştir.
		2008	**5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**	Büyükşehir belediyesi kapsamında ilk kademe belediyesi uygulamasına son vermekte; büyükşehir belediyesi sistemini yalnızca ilçe belediyelerine dayandırmakta; bu doğrultuda yeni ilçeler kurmakta ve nüfusu 2.000'den aşağı olan belediyeleri köye dönüştürmeyi öngörmektedir. Yasayla 862 belde belediyesinin, köye dönüştürülmesi öngörülmüş; 283 ilk kademe belediyesinin 240'ı mahalleye dönüştürülmüş, 34'ü ilçe yapılmış, 8'i tüzel kişiliğini koruyarak büyükşehir belediyesi dışına çıkarılmış, 1'i ise köye dönüştürülmüş; 43 tane de yeni ilçe kurulmuştur.

Tablo 3.6 nın devamı

5747 Sayılı Yasal Düzenleme Kapsamında yapılan Değişiklikler	**Bu düzenleme, 29 Mart 2009 yerel seçimleriyle beraber uygulamaya konulmuştur**	**2009**	**593 Sayılı Sakarya İlinde 593 sayılı Sakarya İlinde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen**	Adapazarı Büyükşehir Belediyesi'nin adı Sakarya Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiştir.
			504 sayılı Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen	İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin adı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiştir.
				Türkiye Cumhuriyeti idari yapılanmasında yer alan bucak ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır. Kaldırılan bucak merkezleri ve bağlı köyleri bu yasada belirtilen il ve ilçelere bağlanmıştır.
			2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanunun 4. maddesi değiştirilmiştir	Bu değişiklikle büyükşehir belediye başkanının seçim çevresi, orman köylerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
			5393 sayılı Belediye Kanunun 11. maddesine bir fıkra eklenmiştir.	Mahalle ve köye dönüştürülen yerlerde hizmetlerin nasıl yürütüleceği, hangi kurumların sorumluluk üstleneceği belirtilmiştir
			2380 Sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergilerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrası değiştirilmiş ve 4. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır	Bu yeni düzenlemeyle genel bütçe vergi gelirlerinden belediye ve İl Özel İdarelerine ayrılan payların dağıtımına esas belediye ve il nüfuslarının, her yıl sonu itibarıyla İç İşleri Bakanlığınca iller bankası ve maliye bakanlığına bildirilmesi ve ocak ayının 1. gününden itibaren yeni nüfuslarına göre hesaplama esası getirilmek suretiyle payların genel nüfus sayımı sonuçlarına göre dağıtılması uygulamasından vazgeçilmiş, iller bankası payının her yıl belirlenen ve bildirilen nüfusa göre dağıtılması geçerli olacaktır.
				5393 sayılı yasanın 11. maddesinde belirtilen usule başvurmadan nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması amaçlanmıştır. Bunlar için 2380 sayılı yasa uyarınca verilen payların, tüzel kişilikleri kalktığı yıl için İçişleri Bakanlığınca bildirilen nüfus esas alınarak on yıl süreyle il özel idarelerine gönderileceği düzenlenmiştir. Köye dönüştürülmesi öngörülen belediyelerin, yasaca yapılandırılan borçları ile kamu kurumlarına olan borçları, tüzel kişiliklerinin fiilen sona erdiği tarihi takip eden yıldan itibaren, genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden belediyelere ayrılan toplam paydan bir yıl içerisinde iller bankasınca kesilecek ve oniki eşit taksit halinde alacaklı idarelere ödenecektir.

BÖLÜM DÖRT
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA

4.1 İzmir Belediyesi' nin Tarihsel Gelişim Süreci ve İzmir Büyükşehir Belediyesi

İzmir Belediyesi'nin kuruluş aşamaları Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerine kadar uzanmaktadır. İzmir Büyük Şehir Belediyesi ise 3030 sayılı Büyükşehir Belediye yasasının yürürlüğe girmesi ile birlikte 1984 yılında kurulmuştur. İzmir ve İzmir Büyükşehir Belediyelerinin tarihsel gelişim sürecinin irdelendiği bu bölümde tarihsel süreç içerisinde dönemler itibarıyla İzmir Belediye sınırlarının nasıl değişiklik gösterdiği incelenecektir. Belediye sınırlarının, belediyenin kuruluş amacına göre ve çeşitli dönemlerde çıkarılan yasalar ile nasıl değişim gösterdiği değerlendirilecektir. Yapılan bu değerlendirmeler İzmir'e belediyenin kurulduğu ilk tarih olan 1868 yılından başlanıp, 1930-1980 arası dönemdeki sınırların nereleri kapsadığı, 1980 de askeri darbe ile kapanan belediyelerin incelenmesi, 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu ile İzmir Belediyesinin İzmir Büyükşehir Belediyesine dönüşmesi, 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Büyükşehir alanı içerisinde kalan belediyeler ile sınır dışında bulunan belediyelerin incelenmesi ve son olarak 2009 seçimleri ile birlikte 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde eklenen yeni belediyeler ile kapanan belediyeler incelenmiştir.

4.1.1 Tanzimat ve Meşrutiyet Reformlarına Bağlı Olarak İzmir Belediyesinin Kuruluşu

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat ve Meşrutiyet reformlarıyla birlikte, 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra yerel yönetim sistemleri oluşturulmaya başlanmıştır. Reformlar Osmanlı imparatorluğunda modernleşmeye öncülük etmişlerdir. Modernleşme süreci ile birlikte ticari ve sosyal yaşamda değişimler gerçekleşmiştir. Değişimin en fazla yaşandığı yerler liman kentleri olmuştur. Özellikle liman kentlerinde yoğun ticari faaliyetler için gerekli düzenlemeleri ve alt yapı hizmetlerini gerçekleştirmek amacıyla yerel seviyede güçlü örgütlenmelere gereksinim duyulmuş, böylelikle, modernleşme projesinin yereldeki en önemli adımlarından birisi olarak belediye örgütlenmeleri oluşturulmuştur. Bir liman kenti olan İzmir, söz konusu ticari faaliyetlerden önemli bir biçimde etkilenmiştir. Ticaretin yoğun olarak yaşanması ve nüfus artışından kaynaklanan bazı sorunlar, ulaşım, altyapı, sağlık, imar ve iskân işlerine ilişkin gereksinmeleri gündeme getirmiş ve bir belediye kurulması talebini ortaya çıkarmıştır.

İzmir'de ilk olarak 1866 yılında kentte yaşayan yabancı tüccarlar tarafından belediyenin kurulması için girişimlerde bulunulmuş, daha sonra Osmanlı Hükümeti; kentin büyüklüğü ve ticari önemini değerlendirmiş ve kentin sokak ve çarşılarının bakımsızlığını göz önünde bulundurarak, bir belediye örgütünün ve meclisinin kurulmasını kararlaştırmıştır. Bu girişimlerin ardından İzmir'de ilk belediye 1868 yılında kurulmuştur. (Serçe, 1996, sy35)

1868 yılında kurulmuş olan belediye 1879 yılında din ve etnik kökenlere göre farklılık gösteren iki farklı belediye dairesine ayrılmıştır. (Serçe,1996,sy35) Her bölge için oluşturulan belediye dairelerine ayrı reis ve ayrı meclis atanmıştır.

Erkan Serçe'nin 1996 tarihli tezinde yer alan betimlemeye göre, iki belediye dairesinin görev alanları Birinci kordon, Saman İskelesi, Balık Pazarı Hamamı, Marpuçcular, Parmakkapı, Peştelacılarbaşı, Haliliye Caddesi, Basmahane istasyonu ve Kemer Caddesini takip eden hat ile sınırlandırılmıştır. Bugünkü Fevzipaşa

Bulvarına denk düşen bu hattın batısı Birinci Dairenin, doğusu İkinci Dairenin yetki alanlarını oluşturmaktaydı.

Birinci Daire-i Belediye' nin sorumluluk alanı; Kadifekale eteklerinden başlayan ve Eşrefpaşa, İkiçeşmelik, Mezarlıkbaşı ve Çorakkapıya kadar olan kısım Türk ve kısmen Yahudi yerleşim alanların ile yine bu tarihlerde gelişmeye başlayan Karataş – Göztepe sahil şeridi, 93 harbi sonrası göçmenlerin iskânına açılan Değirmentepe sırtlarından oluşmaktaydı. Dolayısıyla Birinci Daire-i Belediyenin sınırları; Müslüman ve Yahudi mahallelerini kapsamaktaydı. (Serçe,1996,s.36)

İkinci Daire-i Belediye' nin sorumluluk alanı; özellikle Birinci Kordondan Puntaya uzanan liman bölgesi, konsoloshaneler, eğlence yerleri ve büyük mağazalar ile dikkat çekmekteydi. Kıyı hattının hemen arkasında yer alan ve o dönemlerde kentin kalbi olduğu vurgulanan Frenk Caddesi ve mahallesi yabancı ve Levantenlerin yerleşim bölgesiydi. Merkezi iş mıntıkasının yayılması sonucu kentin daha kuzey kısımlarına itilmiş, bugünkü Alsancak'ın tüm sınırlarını kapsayan Rum yerleşimi ile bugünkü Fuar alanı ve Kültür park sınırlarına denk gelen Ermeni yerleşim bölgesi ise ikinci dairenin sorumluluk alanını oluşturmaktaydı. İkinci Daire-i Belediyenin sınırları; Ecnebi, Levanten, Rum ve Ermeni yerleşim bölgelerini kapsamaktaydı. (Serçe,1996,sy36)

Şehirde yapılan bu bölünme, sadece etnik ayrımı değil belediyenin bütçelerinde ve hizmet anlayışında da farklılıkların doğmasına yol açmıştır. İzmir Belediyesi'nde görülen bu ikilik, 1890 yılında Birinci Daire feshedilerek şehrin tüm belediye birimleri tek elde toplandığı, zamana kadar devam etmiştir. (Serçe,1996,sy35; İBŞB stratejik plan(2006-2017),sy17) Bu tarihten sonra oluşturulan tek belediye döneminde ise Belediyenin sınırları tüm yerleşim mahallelerini kapsamaktadır.

Belediye'nin kurumsallaşması yolunda önemli sayılacak ilk düzenlemeler 1900'lü yılların başında Belediye Reisi Eşref Paşa döneminde yapılmıştır. Bu dönemde İzmir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği görev ve hizmetler şöyledir;

- Belediyenin örgütsel olarak düzenlenmesi,
- Bütçeye yönelik olarak çeşitli gelir kalemlerinin sağlanması,
- Ulaşıma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi,
- Esnafın düzenli olarak denetimi,
- Kent sağlığı ve temizliği gibi konularda gelişmeler sağlanmasıdır.

Kurtuluş Savaşı sonrasında İzmir Belediyesi, kentteki yangınla birlikte imar, ekonomik sorunlar, çevre, civar yörelerden göçler ve altyapı hizmetleri konularında önemli boyutlardaki sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında sınırlı imkânlarla mevcut sorunları belirli oranda çözen İzmir Belediyesi, 26 Şubat 1924 tarihli "Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu" ile belediyenin mali olarak güçlenmesi; 16 Nisan 1924 tarihli "Umur-ı Belediye'ye Müteallik Ahkâm-ı Cezaiye Kanunu" ile belediyelerin yargı hakkına sahip olması ile daha dirayetli bir Kurum yapısına kavuşmuştur. 1925 yılında Ebniye Kanunu'nda belediye lehine yapılan bir düzenleme ile yangın yerlerinin imarında da önemli derecede imkânlara sahip olunmuştur.(İBŞB stratejik plan(2006-2017),sy18)

4.1.2 1930-1980 Arası dönem İzmir Belediyesi ve Belediye Sınırlarına İlişkin Değişiklikler

1930 tarihinde çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile ülke genelinde yer alan tüm Belediyelerin görev ve yetkileri belirlenmiştir. 1930 'lu yılların sonuna kadar Karşıyaka ayrı bir belediyeye sahiptir. Bu yıllarda Karşıyaka Belediyesinin de katılımıyla İzmir Belediyesinin sınırları oldukça genişlemiştir. (Serçe,1996,sy153)

'1930-1980 arası dönemde İzmir Belediyesi sınırları Üçkuyulardan başlıyor, Arapderesi, Bozyaka, Seydiköy şosesi, Melez deresi, Kançeşme, Yedikızlar, Altındağ, Halkapınar'ın Çamdibi, Mersinli, Bornova hududundan Bayraklı ve Turan'ın üzerinden Alurca, Sancaklı, Yamanlar hududunu geçerek Ahırkuyu ve Bostanlıda denize kavuşuyordu. Bir baştan diğer başa kadar 25 km. uzunluğa sahip olan bu alan, 5763 hektardan oluşuyordu. 1937 yılında İnciraltı ile civarınında Belediye sınırlarına katılmasıyla daha da genişledi. Bu alanın 1513 hektarı meskûn

ve kalanı kente civar bahçe, tarla ve ham araziden oluşuyordu. 1513 hektardan 800 hektarı yanmamış aksamı, 175 hektarı imar planı dâhilindeki yangın yerleri, 338 hektarı Karşıyaka, 30 hektarı Bayraklı, 37 hektarı Turan, 30 hektarı Salhane, 39 hektarı Naldöken, 30 hektarı Mersinli ve 34 hektarı Bostanlı'dan ibaretti.' (Serçe,1996,s.153)

İzmir Belediyesi bu dönemde biri merkez olmak üzere toplam sekiz mıntıkadan meydana geliyordu. Bu mıntıkalardan sadece Karşıyaka tam teşkilatlı bir belediye şubesi olup, Alsancak, Basmahane, Eşrefpaşa, Güzelyalı, İkiçeşmelik, Tepecik ve merkezde bulunan mıntıkalar kendi görev alanları içerisindeki mahallelerde zabıta ve vergi tahsil işlerine bakıyorlardı (Tablo 4.1). (Serçe, 1996,s.153)

Tablo 4.1 İzmir Belediye Mıntıkaları ve Kapsadıkları Mahalleler

Kaynak: (Yurdkoru İzmir Şehri Rehberi)

	MINTIKA ADI	MINTIKANIN BULUNDUĞU YER	MINTIKALAR DÂHİLİNDEKİ MAHALLELER
1	**ALSANCAK**	**Atatürk Caddesi**	Alsancak Akdeniz İsmet Kaptan Kültür Kahramanlar Kuruçay Mersinli Umurbey
2	**BASMAHANE**	**Gazi Bulvarı**	Akıncı Ali Reis Ballıkuyu Çorakkapı Etiler Faikpaşa Hurşidiye İmariye Kubilay Kocakapı Mirali Oğuzlar Yenigün
3	**EŞREFPAŞA**	**Eşrefpaşa Caddesi**	Altay Atilla Bozyaka Çimentepe Dolaplıkuyu Dayıemir Duatepe Kadriye Kocatepe Selçuk Tuzcu Tınaztepe

Tablo 4.1in devamı

4	**GÜZELYALI**	**İnönü Caddesi**	Altıntaş Altıok Barbaroz Çaha Bey Çankaya Üçkuyular Göztepe Güngör Güzelyalı Karataş Kılıç Reis Kemal Reis Mitatpaşa Murat Reis Turgut Reis Yeşiltepe
5	**KARŞIYAKA**	**Karşıyaka 1719 Sokak**	Aksoy Alaybey Bahar Bayraklı Bostanlı Donanmacı Soğukkuyu Turan
6	**İKİÇEŞMELİK**	**Eşrefpaşa Caddesi**	Altınordu İstiklal Kurtuluş Pazar Yeri Sakarya Süvari Ülkü Yeni
7	**MERKEZ**	**İnönü Caddesi**	Bozkurt Erler Fevzipaşa Güneş Güzelyurt İsmet İnönü Kahraman Konak Kestelli Odunkapı Namık Kemal Salepçioğlu Sümer Tan Türkyılmaz Uğur Yıldız
8	**TEPECİK**	**Gaziler Caddesi**	Güney Halkapınar Tepecik

İzmir Belediyesi sınırları dışında mücavir alan sınırları konusu incelendiğinde ise, ‘İzmir Belediyesi Mücavir Alanları; Milli Güvenlik Kurulunun 30.06.1965 gün ve 86 sayılı kararı ve Bakanlar Kurulunun 20.07.1965 gün ve 6/4970 sayılı kararnamesine ve İmar ve İskân Bakanlığı ile yapılmış olan protokole göre kurulmuş olan Nazım Plan Genel Sekreterliğince hazırlanmış, İzmir Belediye Meclisinin 19.02.1969 tarih ve 9-320/99 sayılı, İzmir İl İdare Kurulunun 01.10.1969 gün, 3103 sayılı kararı ile kabul edilerek 02.12.1969 tarihinde İmar ve İskân Bakanlığınca onaylanmıştır.’(İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporu, 1994, sy3)

1980 yılına kadar İzmir Belediyesinin Mücavir alan sınırları içerisinde yer alan Cumaovası’ na bağlı Kısık, Görece, Gölcükler, Karşıyaka’ ya bağlı Sancaklı, Yamanlar, Bornova’ ya bağlı Çamdibi, Çiçekli, Eğridere, Gökdere, Karaçam, Kavaklıdere, Kayadibi, Uzundere, Sarnıç, Menemen’e bağlı Harmandalı, Koyundere, Ulucak köyleridir. Asarlık köyünün bir kısmı mücavir alan sınırlarında bir kısmı sınır dışında bulunmaktadır. 11.12.1980 tarih ve 17187 sayılı resmi gazetede yayınlanan Milli Güvenlik Konseyinin 34 numaralı kararı ile 11.12.1980 tarih ve 17187 sayılı Resmi gazetede sadece tapulama olarak sınırları belli olan ve yukarıda anılan köylerin dış sınırları, İzmir Belediyesi sınırlarını oluşturmuştur (Tablo 4.2). (Kaynak:24.12.1980 tarihli, ‘İzmir’in Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin İzmir Belediyesine Bağlanması Konulu Raporundan Derlenmiştir.)

Tablo 4.2 1980 Yılına Kadar İzmir Belediyesi Mücavir Alan Sınırları İçerisinde Yer Alan Köyler ve Mücavir Alan Sınırları Dışında Bulunan Komşu Köyler

Kaynak: (24.12.1980 tarihli, 'İzmir' in Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin İzmir Belediyesine Bağlanması Konulu Raporundan Derlenmiştir)

İzmir Belediyesi Mücavir Alan Sınırları İçerisinde Yer Alan Köyler		**İzmir Belediyesi Mücavir Alan Sınırları Dışında Bulunan Komşu Köyler**	
Gölcükler Köyü	Cumaovası	Kaynaklar Köyü	Buca
Görece Köyü		Çatalca Köyü	Cumaovası
Kısık Köyü		Yaka Köyü	Bornova
Sancaklı Köyü	Karşıyaka	Sasalı Köyü	Menemen
Yamanlar Köyü		Kaklıç Köyü	
Çamdibi Köyü	Bornova	Asarlık Köyü (Kısmen giriyor)	
Çiçekli Köyü			
Eğridere Köyü			
Gökdere Köyü			
Karaçam Köyü			
Kavaklıdere Köyü			
Kayadibi Köyü			
Uzundere Köyü			
Sarnıç Köyü			
Harmandalı Köyü	Menemen		
Koyundere Köyü			
Ulucak Köyü			
Asarlık Köyü (Kısmen giriyor)			

4.1.3 1980-1984 Arası Dönem İzmir Belediyesi ve İzmir' de Bulunan Diğer Belediyeler

'1980 yılına kadar İzmir Belediyesinin çevre belediyelerini oluşturan İzmir ili merkez, Bornova ve Karşıyaka ilçelerine bağlı Altındağ, Balçova, Bornova, Buca, Büyükçiğli, Çamdibi, Gaziemir, Gültepe, Işıkkent, Narlıbahçe, Pınarbaşı, Yeşilyurt Belediyeleri ile Balatçık, Doğançay, Doğanlar, Küçükçiğli, Örnekköy, Naldöken ve Uzundere köyleri 11.12.1980 tarih ve 17187 sayılı resmi gazetede yayınlanan Milli Güvenlik Konseyinin 34 numaralı kararı ile İzmir Belediyesi' ne bağlanmıştır. Böylece daha önceki yıllarda sınırları onaylanmış olan yukarıda adı geçen belediyeler ile sadece tapulama olarak sınırları belli olan ve yukarıda anılan köylerin dış sınırları, İzmir Belediyesi sınırlarını oluşturmuştur.'(Tablo 4.3, Şekil 1.1) (Kaynak:08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporu)

Tablo 4.3 1980 Yılına Kadar İzmir Belediyesi Sınırları İçerisinde Yer Alan Belediyeler ve Köyler
Kaynak: (08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporundan Derlenmiştir)

<table>
<tr><th>İZMİR BELEDİYE SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN BELEDİYELER</th><th colspan="2">İZMİR BELEDİYE SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN KÖYLER</th></tr>
<tr><td rowspan="8">İzmir Belediyesi
Bornova Belediyesi
Karşıyaka Belediyesi
Altındağ Belediyesi
Balçova Belediyesi
Buca Belediyesi
Büyükçiğli Belediyesi
Çamdibi Belediyesi
Gaziemir Belediyesi
Gültepe Belediyesi
Işıkkent Belediyesi
Narlıbahçe Belediyesi
Pınarbaşı Belediyesi
Yeşilyurt Belediyesi</td><td>Balatçık Köyü</td><td>Menemen</td></tr>
<tr><td>Doğançay Köyü</td><td rowspan="3">Karşıyaka</td></tr>
<tr><td>Örnekköy Köyü</td></tr>
<tr><td>Küçükçiğli Köyü</td></tr>
<tr><td>Doğanlar Köyü</td><td rowspan="2">Bornova</td></tr>
<tr><td>Naldöken Köyü</td></tr>
<tr><td>Uzundere Köyü</td><td>Cumaovası</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

1980 YILINA KADAR İZMİR BELEDİYESİ SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN BELEDİYELER

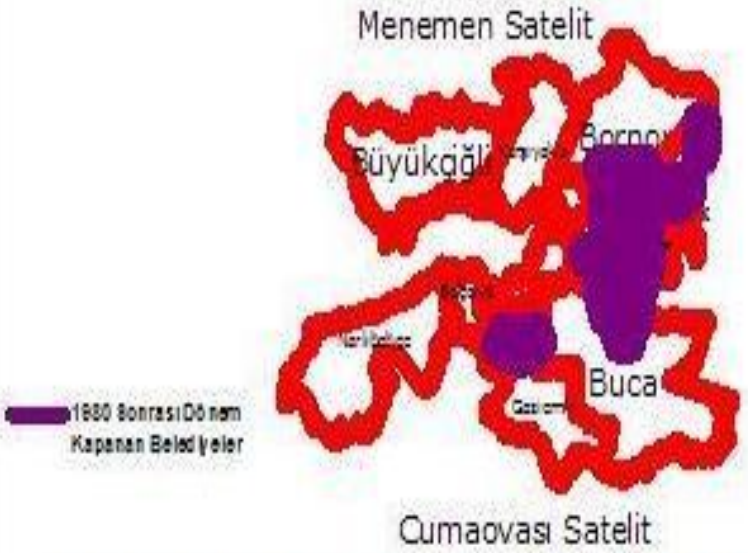

Kaynak: 08.02.1984 Tarih İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporundan Derlenmiştir.

1984 SONRASI DÖNEM İZMİR BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN BELEDİYELER

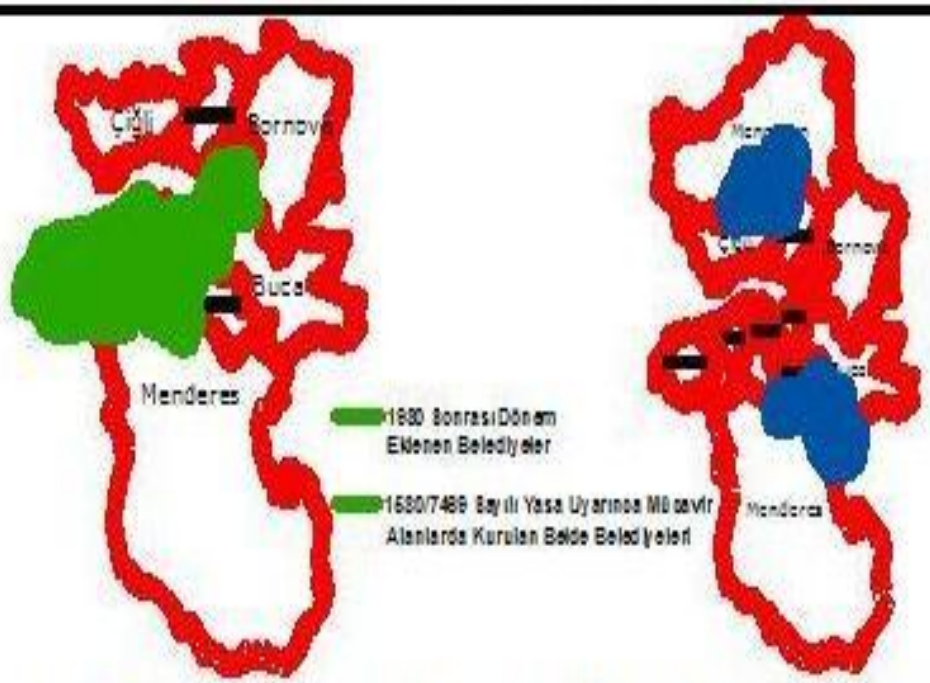

Kaynak: 08.02.1984 Tarih İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporundan Derlenmiştir.

04.12.1981 tarihinde yürürlüğe giren 2561 Sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanunun 7. maddesinde, 'Büyükşehir Belediyesine yeni belediye ve köylerin katılmasıyla doğacak yeni sınır, 1580 sayılı Belediye Kanununun 5/B maddesi hükümlerince yeniden tespit olunur' denmesine rağmen Milli Güvenlik Konseyinin 34 numaralı kararı dışında harita üzerinde belirlenmiş ve onaylanmış herhangi bir belge bulunamamıştır.(Kaynak:08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporu sy 1)

Bu döneme ait Mücavir alan sınırları incelendiğinde; 'İzmir Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosunca; aynı büronun 19.06.1981 gün ve 297 sayılı yazılarında bahsi geçen danışmanlar kurulunun 17.18.19/11/1980 günlü toplantısının 2 sayılı kararı gereği hazırlanmış olan ve İzmir Belediye Meclisinin 30.06.1981 gün, 347/250 sayılı; il idare kurulunun 28.01.1982 gün, 136 sayılı kararı ile uygun görülmüş olan İzmir Belediyesi mücavir alanının kuzeyde Menemen yönünde genişletilmesine ait mücavir alan değişikliği de İmar ve İskân Bankalığınca 07.09.1982 tarihinde onaylanmıştır.' (Kaynak:08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporu sy 3)

4.1.4 1984-2004 Arası Dönem İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Bağlı Belediyeler

İzmir Belediyesinin 1984 yılında 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Büyükşehir Belediyesi olmasıyla Milli Güvenlik Konseyinin tariflediği İzmir Belediyesi sınırı, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırı olarak işlem görmüştür. (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy1-2)

1984-2004 arası dönemde İBŞB'ne bağlı belediyelere ilişkin değerlendirmeler 08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları' başlıklı rapordan derlenmiştir. (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy1-2)

3030 sayılı yasa kapsamındaki Merkez, Karşıyaka ve Bornova ilçe belediyelerine ilave olarak 04.07.1987 günlü Resmi Gazetede yayınlanan 3392 sayılı 103 İlçe Kurulması Hakkındaki Kanunla Buca İlçesi ve Belediyesi kurulmuş, Merkez ilçenin

Buca dışındaki kesimleri ise Konak adını almıştır. (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 1)Söz konusu kanunda Buca Belediyesine bağlı mahalleler ile Buca ilçesindeki köyler listelenmiş, ancak herhangi bir sınır tarifi ile pafta üzerinde sınır onaması yapılmamıştır. Merkezi Cumaovası olan Cumaovası Belediyesi'nin adının Menderes olarak değiştirilmek üzere İzmir İlinde Menderes İlçesi oluşturulmuş ve ekli listede belirtildiği üzere bu tarihe kadar merkez ilçeye (Konak) bağlı olup, İzmir Büyükşehir Belediyesi Mücavir alan sınırları dâhilinde bulunan Gölcükler Görece, Kısık, Oğlananası köyleri Cumaovası ilçesine bağlanmıştır.

03.06.1992 gün ve 21247 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 27.05.1992 gün 3806 sayılı 13 İlçe ve 2 İl Kurulması Hakkında Kanun ile İzmir Büyükşehir Belediyesi dâhilinde 3030 sayılı yasa kapsamında Çiğli, Gaziemir, Balçova, Narlıbahçe İlçeleri ile Belediyeleri kurulmuştur.

29.12.1993 gün ve 21803 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 27.12.1993 gün 3949 sayılı 3 İlçe kurulması hakkında kanun ile Güzelbahçe İlçe ve Belediyesi kurularak, Narlıbahçe'nin Güzelbahçe dışındaki kesimlerinin adı Narlıdere olarak değiştirilmiştir.

Yeni kurulan ilçelerin ve belediyelerin sınır tarifleri bulunmayıp, pafta üzerinde de sınırların onaması yapılmamıştır. 3030 sayılı kanun dâhilindeki yeni ilçelerin ve belediyelerin kurulmasına ilişkin kararların eklerinde söz konusu ilçelere bağlı köyler ve belediyeye bağlı mahalleler listelenmiştir. Mahalle sınırlarını tarifleyen hudutname niteliğindeki belgelerin bulunamaması veya yeterli olmaması, belediye sınırlarının belgelendirilmesini zorlaştırmaktadır. Köylerde ise tapulama sınırlarından başka idari sınırlara rastlanmadığından köy tapulama sınırları, köy sınırları olarak yorumlanmıştır. Böylece ilçelere bağlı köylerin tapulama sınırlarının toplamı ilçe sınırı olarak, belediyelere bağlı mahallelerin dış sınırları ise ilçe belediye sınırları olarak düşünülmüştür. 'Bu durumda ilçe belediye sınırının dolayısıyla Büyükşehir Belediye sınırının bazı kesimlerinde küçülmeler söz konusu olmaktadır. Örneğin daha önce bir kısmı Belediye sınırları içinde bulunan Yelki Köyünün, önce Narlıbahçe Belediyesinin daha sonra da Güzelbahçe Belediyesinin oluşturulması

sonrasında sınır içinde kalıp kalmadığı bilinememekte ve böylesi bölgelerde uygulama yapılamamaktadır.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 2)

31.12.1993 gün ve 21805 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 93/42734 sayılı karar ile Konak ilçesine bağlı İnciraltı ve Bahçelerarası mahallelerinin Balçova Belediye Sınırları içine alınması 1580/7469 sayılı kanunun 7.maddesi gereğince uygun görülmüştür. Söz konusu kararda İnciraltı ve Bahçelerarası mahallelerinin Balçova Belediyesine bağlandığı ifade edilmekle beraber, ilçe sınırlarında değişiklik yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır (Tablo 4.4, Şekil 1.2). (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 3)

3030 sayılı yasa uyarınca ilçe belediyelerinin sınırları büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturduğu göz önüne alınırsa İzmir Büyükşehir Belediye sınırının da belgelendirilmemiş olduğu ortaya çıkmaktadır. İzmir Belediyesinin 1984 yılında 3030 sayılı yasaya tabi Büyükşehir Belediyesi olmasıyla 02.12.1969 tarihinde onaylanan mücavir alan sınırı, İzmir Büyükşehir Belediyesinin Mücavir alan sınırı olarak işlem görmüş; her türlü planlama ve uygulamalar bu sınırlar bütünlüğü içinde ele alınmıştır. (Kaynak:08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporu sy 3)

'13.04.1984 gün, 3 sayılı Kemalpaşa Belediye Meclisi, 10.05.1984 gün, 3/2539 sayılı il idare kurulu kararı, 12.06.1985 gün, 92 sayılı İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi, 22.08.1985 gün, 5/754/1985 sayılı il idare kurulu kararı ile uygun görülen Kemalpaşa Belediyesi ile İzmir Büyükşehir Belediyesi arasındaki mücavir sınır değişikliği 30.01.1986 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onanmıştır.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994, sy 3)

Ancak 1990 tarihinden itibaren mücavir sınırlara İzmir Büyükşehir Belediye'sinden herhangi bir görüş alınmadan ve gerekçesi belirtilmeden olumsuz yönde müdahaleler başlamıştır.

Tablo 4.4 1984 Sonrası İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde Yer Alan Belediyeler, Bağlanan Köyler ve Değişen Mahalleler

Kaynak: (08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporundan Derlenmiştir)

Tarih	**Kanun**	**İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde Yer Alan Belediyeler**	**Bağlanan Köyler**	**Değişen Mahalleler**
1980-1984 Arası Dönem		İzmir Belediyesi		
		Karşıyaka Belediyesi		
		Bornova Belediyesi		
1984	3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	İzmir Büyükşehir Belediyesi		
04.07.1987	3392 sayılı 103 İlçe Kurulması Hakkındaki Kanun	Buca Belediyesi		
		Konak Belediyesi(Merkez ilçenin Buca dışında kalan alanları Konak adını almıştır)		
		Menderes Belediyesi(Cumaovası Belediyesinin ismi değiştirilmiştir)	Gölcükler Köyü	
			Görece Köyü	
			Kısık Köyü	
			Oğlananası Köyü	

Tablo 4.4 ün devamı

03.06.1992	27.05.1992 gün 3806 sayılı 13 İlçe ve 2 İl Kurulması Hakkındaki Kanun	Çiğli Belediyesi		
		Gaziemir Belediyesi		
		Balçova Belediyesi		İnciraltı Mahallesi
				Bahçelerarası Mahallesi
		Narlıbahçe Belediyesi		
29.12.1993	27.12.1993 gün 3949 sayılı 3 İlçe Kurulması Hakkındaki Kanun	Güzelbahçe Belediyesi	Yelki Köyü	
		Narlıdere Belediyesi (Narlıbahçe'nin Güzelbahçe dışındaki kesimlerinin adı Narlıdere olarak değiştirilmiştir)		

Güney Mücavir Alanında bulunan ve 1987 yılına kadar Merkez ilçeye (Konak) bağlı olup, bu tarihten sonra Menderes ilçesine bağlanmış olan Görece Köyünün İzmir Büyükşehir Belediyesi Mücavir Alanından çıkarılması, 3194 sayılı İmar Kanununun 45. maddesine göre Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca 20.07.1990 tarihinde haritalar üzerinde sınır onaması da yapılmak suretiyle resen onaylanmıştır. Yine Güney Mücavir Alanında bulunan ve 1987 yılına kadar Merkez ilçeye (Konak) bağlı olup, bu tarihten sonra Menderes ilçesine bağlanmış olan Kısık, Oğlananası ve Gölcükler Köylerinin İzmir Büyükşehir Belediyesi Mücavir Alanından çıkarılması, 3194 sayılı İmar Kanununun 45. maddesine göre Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca 07.11.1991 tarihinde resen onaylanmıştır. (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 4)

'Diğer taraftan Belediye mücavir alan sınırları dâhilinde 1580/7469 sayılı yasanın 7. maddesi uyarınca belde belediyeleri kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararları alınmıştır. 3030 sayılı yasada ilçe belediyeleri dışındaki belediyelere yer verilmemiş

olması nedeniyle mücavir alanlarda oluşturulan belde belediyeleri mücavir alan dışına çıkmış olmaktadır.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 4)

1580/7469 sayılı yasa uyarınca Mücavir Alanlarda Belde Belediyeleri kurulmuştur, İzmir İli özelinde kurulan belde belediyeleri resmi gazete sayısı ve tarihleri ile birlikte hangi karara dayandırılarak kurulduğu aşağıda anlatılmıştır. Yasa uyarınca; İzmir Mücavir alanında yer alan Menemen, Menderes ve Gaziemir İlçelerinde belde belediyeleri kurulmuştur.

'Menemen ilçesinde; 16.12.1991 gün, 21083 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 91/39022 sayılı karar ile Ulucak Köyünde Ulukent Belediyesi, 02.01.1992 gün, 21099 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 91/39141 sayılı karar ile Koyundere Köyünde Koyundere Belediyesi, 22.11.1992 gün, 2143 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/41000 sayılı karar ile Harmandalı Köyünde Harmandalı Belediyesi ve 22.11.1992 gün, 21413 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/41012 sayılı karar ile Asarlık Köyünde Asarlık Belediyesi kurulmuştur.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 5)

'Menderes ilçesinde; 22.11.1992 gün, 21413 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/40997 sayılı karar ile Görece köyünde Görece Belediyesi ve 31.12.1993 gün, 21805 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 93/42736 sayılı karar ile Oğlananası köyünde Oğlananası Belediyesi kurulmuştur.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 5)

'Gaziemir ilçesinde; 17.06.1993 gün, 21610 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 12.06.1993 gün ve 93/41824 sayılı karar ile Sarnıç köyünde Sarnıç Belediyesi kurulmuştur.' (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 5) 'Mücavir alanlarda oluşturulan bu belde belediyelerinin sınırlarına ilişkin açıklamalar yapılmamış, pafta üzerinde de belediye sınırlarına ilişkin onamalar yapılmamıştır. Oluşturulan belediyelerden Ulukent ve Koyundere Belediyelerinde 1992 yılı Kasım ayında yapılan yerel ara seçimlerden sonra belediye teşkilatı oluşturulmuştur.'(Tablo 4.5, Şekil 1.2) (İBŞB Mücavir Alan Sınırları Raporu 1994 sy 5)

Tablo 4.5 1580/7469 Sayılı Yasa Uyarınca Mücavir Alanlarda Kurulan Belde Belediyeleri

Kaynak: (08.02.1994 tarihli, 'İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları Raporundan Derlenmiştir)

Tarih	**Kanun**	**İlçe**	**Köy**	**İzmir Büyükşehir Belediyesi Mücavir Alan Sınırında Kurulan Belde Belediyeleri**
16.12.1991	21083 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 91/39022 Sayılı Karar	Menemen	Ulucak Köyü	Ulukent Belediyesi
02.01.1992	21099 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 91/39141 Sayılı Karar		Koyundere Köyü	Koyundere Belediyesi
22.11.1992	2143 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/41000 Sayılı Karar		Harmandalı Köyünde	Harmandalı Belediyesi
22.11.1992	21413 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/41012 Sayılı Karar		Asarlık Köyü	Asarlık Belediyesi

Tablo 4.5 in Devamı

22.11.1992	21413 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 92/40997 Sayılı Karar	Menderes	Görece Köyü	Görece Belediyesi
31.12.1993	21805 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 93/42736 Sayılı Karar		Oğlananası Köyü	Oğlananası Belediyesi
17.06.1993	21610 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 12.06.1993 gün ve 93/41824 Sayılı Karar	Gaziemir	Sarnıç Köyü	Sarnıç Belediyesi

1984 SONRASI DÖNEM İZMİR İLÇE BELEDİYELERİ VE 2004 SONRASI DÖNEMDE İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN İLK KADEME BELEDİYELERİ

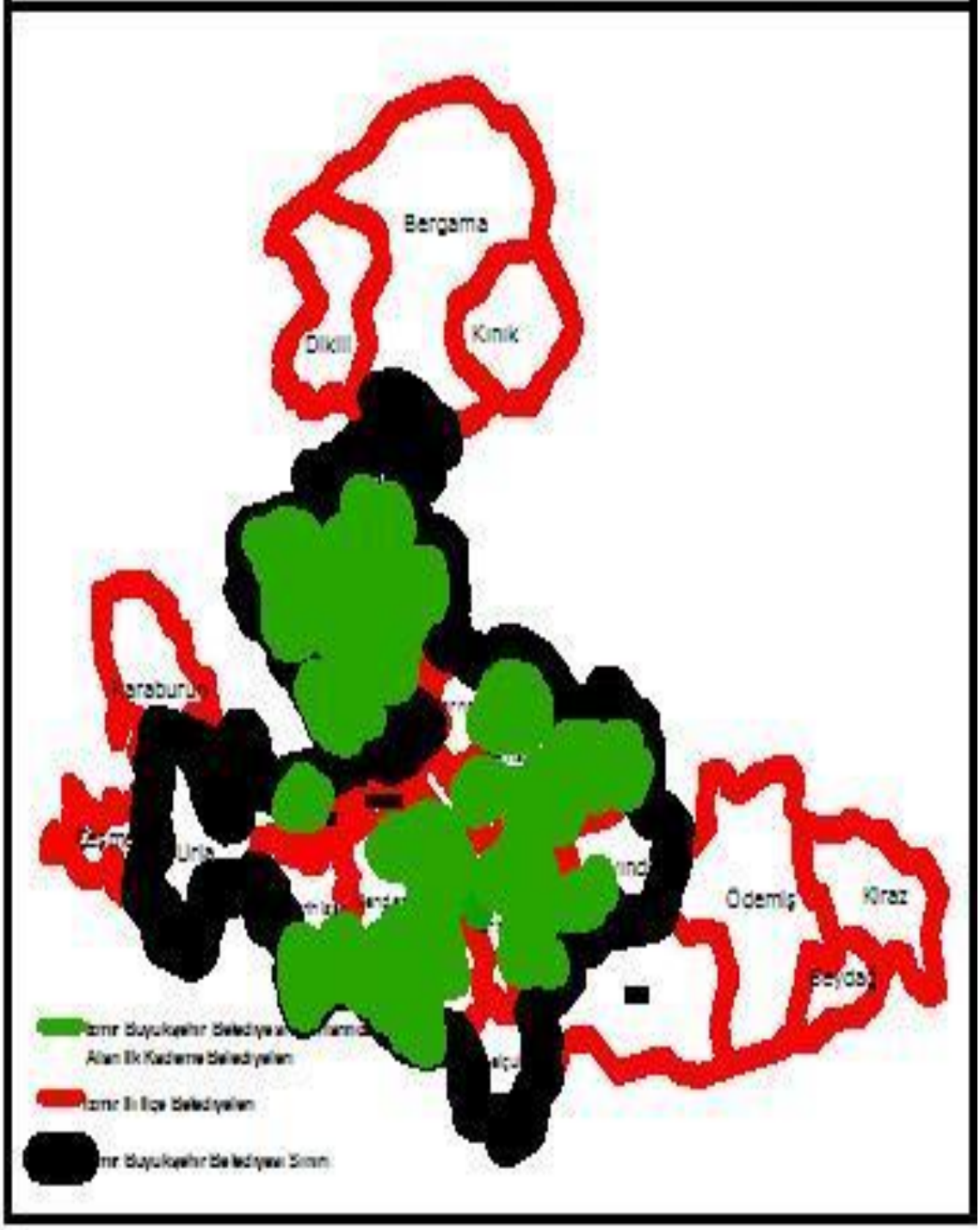

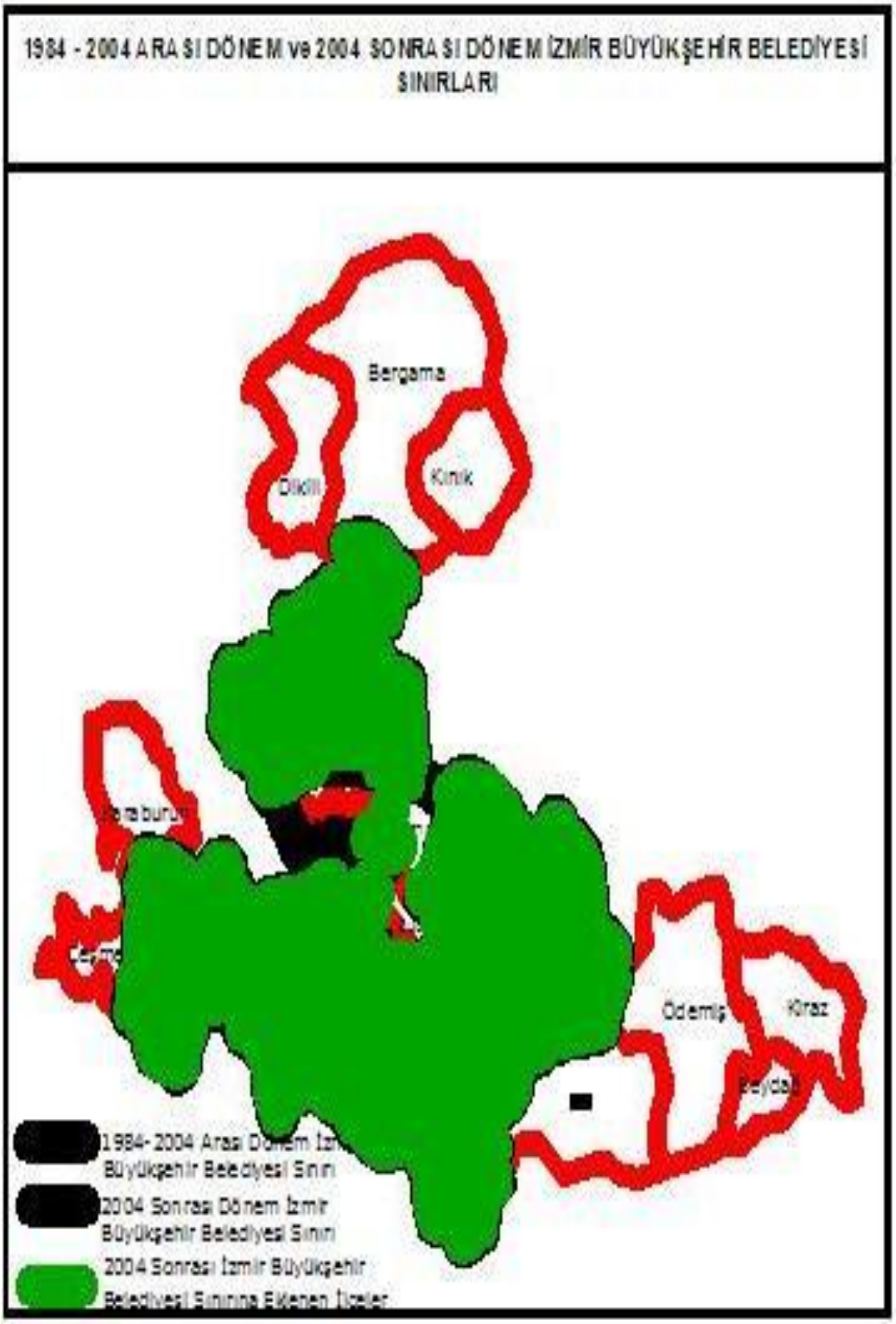
1984 - 2004 ARASI DÖNEM ve 2004 SONRASI DÖNEM İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI
Bergama
Dikili
Kınık
Ödemiş
Kiraz
1984- 2004 Arası Dönem İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırı
2004 Sonrası Dönem İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırı
2004 Sonrası İzmir Büyükşehir Belediyesi Sınırına Eklenen İlçeler

4.1.5 2004 Sonrası Dönem Belediye Sınırlarına İlişkin Değişiklikler

10.07.2004 tarihinde çıkarılan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda hem de 1984 tarihinde çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda, yerel düzeyde iki kademeli bir büyükşehir belediyesi örgütlenme sistemi söz konusudur. Üst kademeyi büyükşehir belediyesi oluştururken, ikinci kademeyi, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan diğer belediyeler oluşturmaktadır. 3030 sayılı yasanın uygulanması sürecinde karşılaşılan bir takım zorlukları aşmak amacıyla oluşturulmuş bulunan 'alt kademe belediyeleri', 5216 sayılı yasayla birlikte 'ilk kademe belediyelerine dönüştürülmüştür. 5216 sayılı yasanın 2. madde uyarınca yapılan genişletmeyle, büyükşehir belediyesi sınırlarına giren belediyeler 'ilk kademe belediyesi' adını; ilçe belediyeleri ise, 'büyükşehir ilçe belediyesi' adını almıştır.

5216 sayılı yasanın Valilik binası merkez kabul edilip, il mülki idare sınırları içinde kalmak koşuluyla, nüfusa dayalı belli yarıçapta daireler çizilerek büyükşehir belediyesi sınırları genişletilmektedir. Bu yarıçaplar, nüfusu 2.000.000'dan fazla olan İzmir için 50 km dir. 2004 tarihinden sonra İzmir Büyükşehir Belediyesinin sınırları genişlemiş, büyükşehir sınırları içerisinde sadece ilçe belediyeleri yer almakta olup, belde belediyeleri kapatılmış ve bulundukları ilçe belediyelerine bağlanmışlardır.

2004 tarihinde yürürlüğe giren yasal düzenleme uyarınca, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırlarına merkezde bulunan Balçova, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karşıyaka, Konak, Narlıdere ilçelerine ek olarak Aliağa, Foça, Bayındır, Kemalpaşa, Menderes, Menemen, Urla, Seferihisar, Selçuk ve Torbalı ilçeleri de eklenerek İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan toplam İlçe Belediye sayısı 19 adet olmuştur. Buca' da Kaynaklar, Çiğli' de Sasalı, Gaziemir' de Sarnıç, Güzelbahçe' de Yelki, Aliağa' da Helvacı, Foça' da Yenifoça, Bağarası, Gerenköy, Bayındır' da Canlı, Çırpı, Kemalpaşa' da Armutlu, Bağyurdu(Parsa), Ören, Ulucak, Yukarıkızılca, Menderes' te Oğlananası, Değirmendere, Tekeli, Görece, Özdere, Gümüşsuyu(Gümüldür), Menemen' de Emiralem, Asarlık, Koyundere, Maltepe, Seyrek, Türkeli, Ulukent, Harmandalı, Seferihisar' da Doğanbey(Payamlı), Ürkmez, Torbalı' da Ayrancılar, Çaybaşı, Karakuyu, Pancar,

Subaşı, Yazıbaşı(Hortuna) olmak üzere Büyükşehir Sınırları dâhilindeki ilçelerde bulunan toplam 37 adet İlk Kademe Belediyesi yer almaktadır. (İBŞB 08.11.2004 tarih, 05.174/1…43 sayılı Meclis Kararı)

6 Mart 2008 tarihli 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanuna göre, büyükşehir sınırları içinde yeni ilçeler kurulurken ilk kademe belediyeleri kaldırılarak bağlı bulundukları ilçelerin mahallesine, nüfusu 2.000'den aşağı olan belediyeleri de köye dönüştürülmüştür. Böylelikle büyükşehir belediyesi düzeni, ilçe büyüklüğünde olan belediyeler üzerinden yeniden tanımlanmıştır. Bu düzenleme, 29 Mart 2009 yerel seçimleriyle beraber uygulamaya konulmuştur. İzmir ili özelinde var olan 37 adet ilk kademe belediyesinin tüzel kişilikleri kaldırılarak, sınırları içerisinde yer aldıkları ilçelerin mahallelerine dönüştürülmüş, Karabağlar ve Bayraklı Belediyeleri bu tarihten sonra belediye olmuşlardır (Tablo 4.6).

Tablo 4.6 5747 Sayılı Yasayla İzmir Özelinde Mahalleye Dönüşen İlk Kademe Belediyeleri, İdari Sınırlarında Kalan Orman Köyleri ve Mahalleye Dönüşen Köyler

Kaynak: (İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 08.11.2004 tarih, 05.174/1…43 sayılı Kararları Doğrultusunda; mahalleye dönüşen köylerin bağlandığı ilçe veya ilk kademe belediyeleri ile, orman köyleri ve bu köylerin her türlü imar uygulamasını yapmak ve onaylamak ile yetkilendirilen ilçe Belediyelerine İlişkin Listeden Derlenmiştir)

	İlçe Adı	**Mahalleye Dönüşen İlk Kademe Belediyeleri**	**İdari Sınırlarında Kalan Orman Köyleri**	**Mahalleye Dönüşen Köyler**
1	**ALİAĞA**	**Helvacı**	Bozköy Çaltılıdere Çakmaklı Çıtak Çoraklar Güzelhisar Hacıömerli Horozgediği Kalabak Karaköy Karakuzu Zamurlu Şehitkemal Uzunhasanlar	Yukarı Şehit Kemal
2	**BALÇOVA**	-	-	-
3	**BAYINDIR**	**Canlı Çırpı**	Alankıyı Osmanlar Balcılar Dernekli Hisarlık Çamlıbel Söğütören Karahalli Yakapınar Elifli Çiftçigediği Kızılcaova Arıkbaşı Kızılcaağaç Çınardibi(Osmaniye) Çıplak Furunlu Havuzbaşı	Karaveliler Hasköy

Tablo 4.6 nın Devamı

4	**BAYRAKLI**	-	-	-
5	**BORNOVA**	-	Laka Kavaklıdere Yeşilçam Çamiçi Çiçekli Eğridere Karaçam Kayadibi Kurudere Sarnıç Gökdere Beşyol Yaka	-
6	**BUCA**	**Kaynaklar**	Belenbaşı Kırıklar Karacaağaç Doğancılar	-
7	**ÇİĞLİ**	**Sasalı**	-	Kaklıç
8	**FOÇA**	**Yenifoça** **Bağarası** **Gerenköy**	Yenibağarası Yeniköy Kozbeyli Ilıpınar	-
9	**GAZİEMİR**	**Sarnıç**	-	-
10	**GÜZELBAHÇE**	**Yelki**	Çamlı Küçükkaya Büyükkaya Payamlı	-
11	**KARABAĞLAR**	-	Tırazlı Kavacık	-
12	**KARŞIYAKA**	-	Yamanlar Sancaklı	-

Tablo 4.6 nın Devamı

13	**KEMALPAŞA**	**Armutlu** **Bağyurdu(Parsa)** **Ören** **Ulucak** **Yukarıkızılca**	Akalan Ansızca Aşağıkızılca Bayramlı Beşpınar Cumalı Çambel Çınarköy Damlacık Dereköy Gökyaka Gökçeyurt Kamberler Kızılüzüm Kurudere Kuyucak Ovacık Sarıçalı Sarılar Sinancılar Vişneli Yenmiş Yeşilyurt Yeşilköy Yenikurudere Yiğitler Zeamet Sütçüler	Çiniliköy Örnekköy Halilbeyli
14	**KONAK**	**-**	-	-

Tablo 4.6 nın Devamı

15	**MENDERES**	**Değirmendere Tekeli Oğlananası Görece Özdere Gümüşsuyu(Gümüldür)**	Sancaklı Ataköy Çakaltepe Kuyucak Çile Efemçukuru Gölova Karakuyu Kısık Keler Çatalca Küner Çamönü Şaşal Yeniköy Develi Akçaköy Çileme	Ahmetbeyli
16	**MENEMEN**	**Emiralem Asarlık Koyundere Maltepe Seyrek Türkeli Ulukent Harmandalı**	Alaniçi Bozalan Çukur Göktepe Görece Hasanlar Hatundere İğnedere Karaorman Süleymanlı Turgutlar Belen Doğa Haykıran Yanık Ayvacık Bağcılar Çaltı Telekler Yahşelli	Buruncuk Çavuş Musabey Günerli Kesik Süzbeyli Tuzçullu
17	**NARLIDERE**	**-**	-	-
18	**URLA**	**-**	Bademler Balıklıova Barbaros Demircili Kuşçular Ovacık Yağcılar Gölcük	Gülbahçe Özbek

Tablo 4.6 nın Devamı

19	**SEFERİHİSAR**	**Doğanbey (Payamlı) Ürkmez**	Turgut Beyler Düzce İhsaniye Gödence Çamtepe Orhanlı Kavakdere	Ulamış
20	**SELÇUK**	**-**	Barutçu Zeytinköy	-
21	**TORBALI**	**Ayrancılar Çaybaşı Karakuyu Pancar Subaşı Yazıbaşı (Hortuna)**	Ahmetli Arslanlar Bozköy Çakırbeyli Çamlıca Dağkızılca Dağtekke Düverlik Helvacı Kaplancık Karakızlar Karaot Korucuk Ormanköy Sağlık Saipler Taşkesik Tulum Yeşilköy Yoğurtçular Demirci Yeniköy	Çapak Özbey Eğerci Şehitler Pamukyazı Bulgurca Atalan Bülbüldere Göllüce Kırbaş Naime Kuşçuburun

29.03.2009 seçimleri sonrasında oluşturulan, Bayraklı ve Karabağlar İlçelerinin kapsadıkları mahalleler aşağıda belirtilmiştir. Bayraklı için Karşıyaka ve Bornova İlçelerinden, Karabağlar için Konak İlçesinden belirli alanlar oluşturulan yeni ilçelerin sınırlarına dâhil edilmiştir. Yeni ilçelere dâhil olan mahalleler Tablo 4.7 de listelenmiştir.

Tablo 4.7 5747 Sayılı Yasayla İzmir'de Oluşturulan 2 Adet Yeni İlçeye Bağlanan Mahalleler ve Köyler

Kaynak: (5747 Sayılı Yasadan Derlenmiştir)

5747 İle İzmir İlinde Oluşturulan Yeni İlçeler	**Oluşturulan Yeni İlçelere Bağlanan Mahalleler**	**Oluşturulan Yeni İlçelere Bağlanan Köyler**
BAYRAKLI	1 75. Yıl 2 Adalet 3 Alpaslan 4 Bayraklı 5 Cengiz Han 6 Çay 7 Çiçek 8 Doğançay 9 Emek 10 Fuat Edip Baksi 11 Gümüş Pala 12 Muhittin Erener 13 Manavkuyu 14 Mansuroğlu 15 Osman Gazi 16 Onur 17 Org. Nafiz Gürman 18 Postacılar 19 R. Şevketince 20 Soğukkuyu 21 Tepekule 22 Turan 23 Yamanlar	-

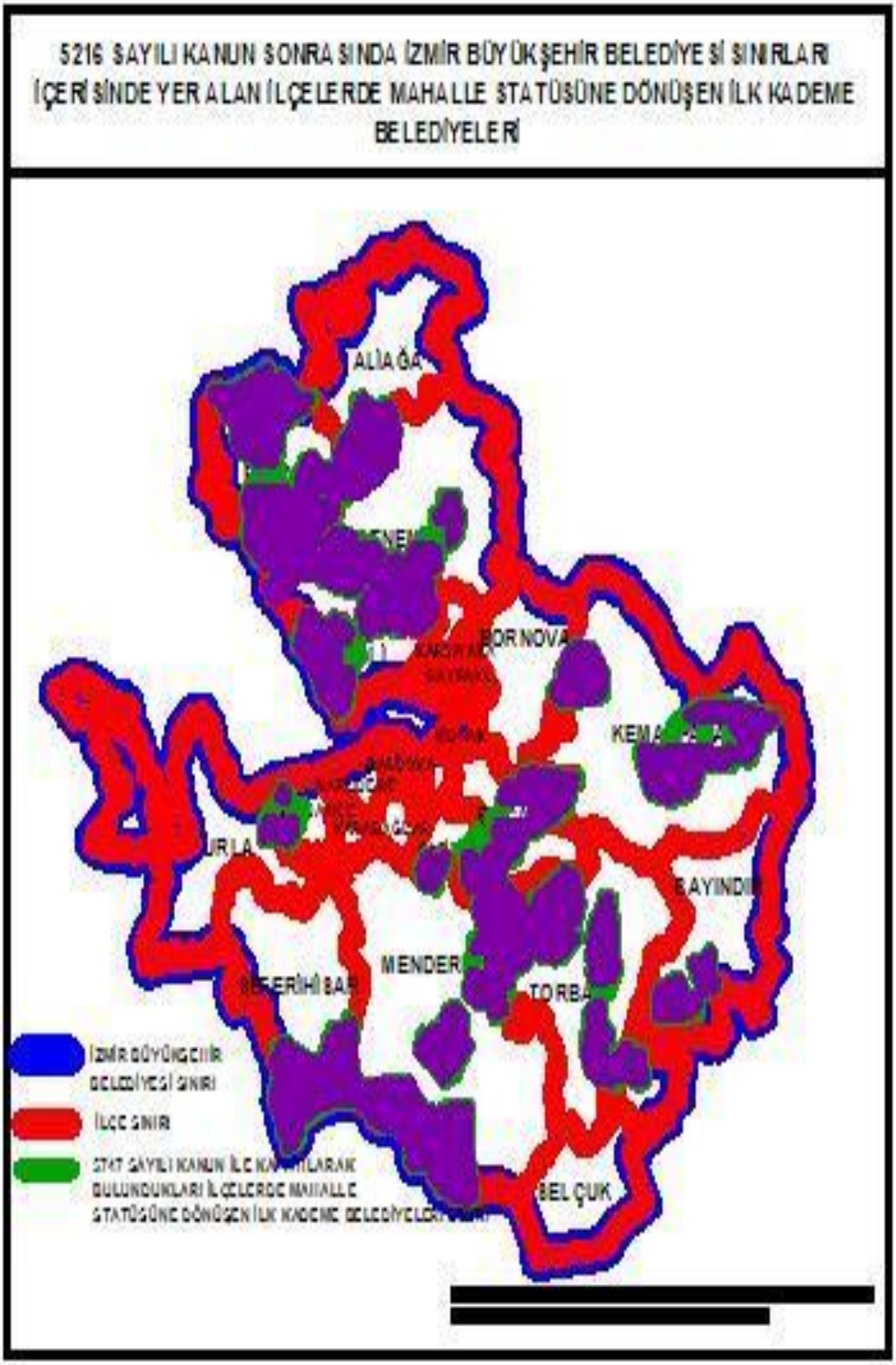
5216 SAYILI KANUN SONRASINDA İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI İÇERİSİNDE YER ALAN İLÇELERDE MAHALLE STATÜSÜNE DÖNÜŞEN İLK KADEME BELEDİYELERİ
ALİAĞA
BORNOVA
KEMALPAŞA
URLA
BAYINDIR
MENDERES
SEFERİHİSAR
TORBALI
BELÇUK
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRI
İLÇE SINIRI

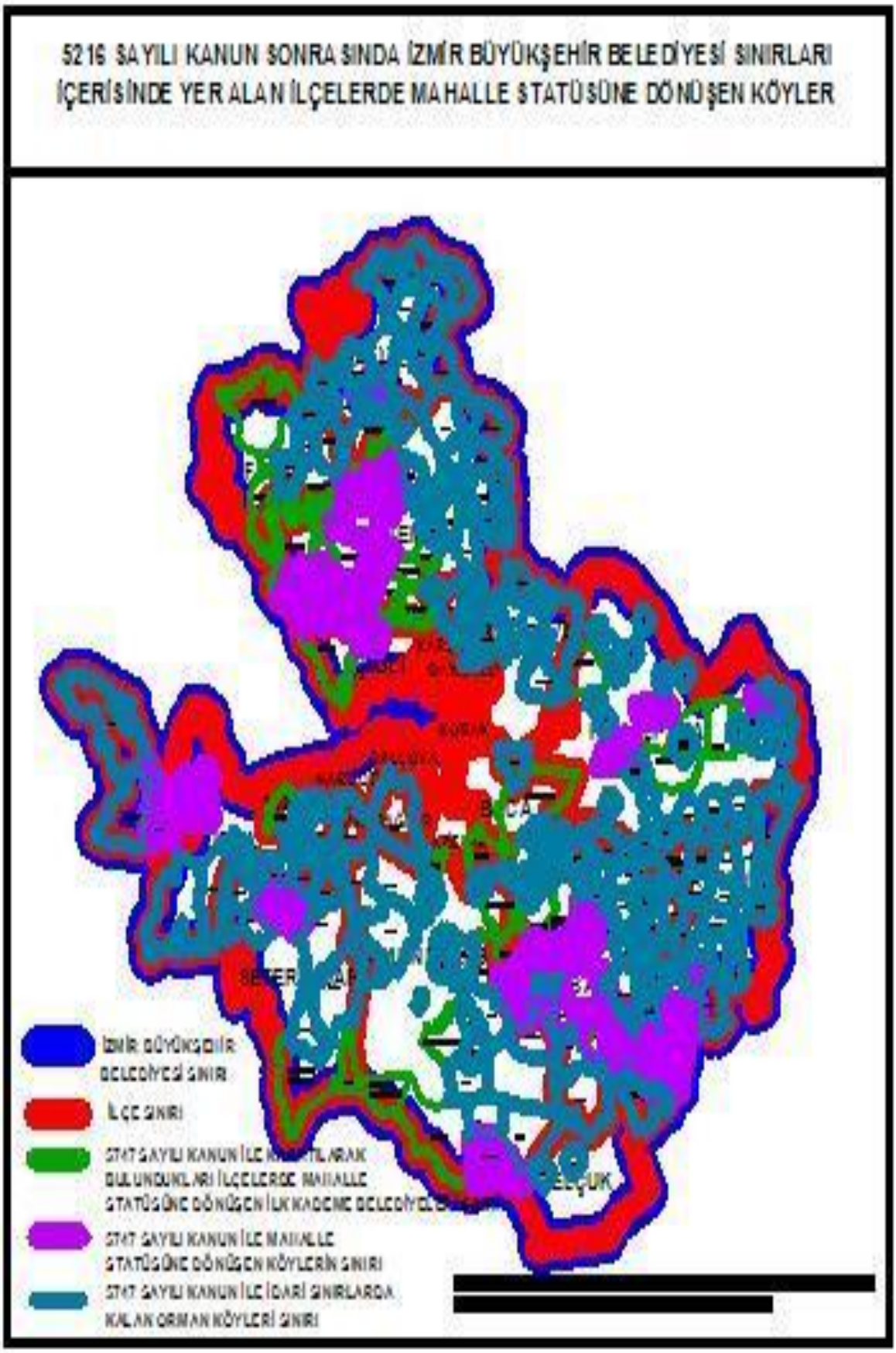
5216 SAYILI KANUN SONRASINDA İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI
İÇERİSİNDE YER ALAN İLÇELERDE MAHALLE STATÜSÜNE DÖNÜŞEN KÖYLER
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRI
İLÇE SINIRI
5747 SAYILI KANUN İLE MAHALLE STATÜSÜNE DÖNÜŞEN KÖYLERİN SINIRI
5747 SAYILI KANUN İLE İDARİ SINIRLARDA KALAN ORMAN KÖYLERİ SINIRI

Tablo 4.7 nin Devamı

KARABAĞLAR	1	Abdi İpekçi	1	Kavacık
	2	Adnan Süvari	2	Tırazlı
	3	Ali Fuat Cebesoy		
	4	Ali Fuat Erdem		
	5	Arap Hasan		
	6	Aşık Veysel		
	7	Aydın		
	8	Bahar		
	9	Bahçelievler		
	10	Bahriye Üçok		
	11	Barış		
	12	Basın Sitesi		
	13	Bozyaka		
	14	Cennetoğlu		
	15	Cennetçeşme		
	16	Çalıkuşu		
	17	Devrim		
	18	Doğanay		
	19	Esenlik		
	20	Esentepe		
	21	Esenyalı		
	22	Fahrettin Altay		
	23	Gazi		
	24	Gn. Asım Gündüz		
	25	Gn. Kazım Özalp		
	26	Gülyaka		
	27	Günaltay		
	28	İhsan Alyanak		
	29	Karabağlar		
	30	Kazım Karabekir		
	31	Kibar		
	32	Limontepe		
	33	Maliyeciler		
	34	Metin Oktay		
	35	Muammer Akar		
	36	Osman Aksüner		
	37	Özgür		
	38	Peker		
	39	Poligon		
	40	Refet Bele		
	41	Reis		
	42	Salih Omurtak		
	43	Sarıyer		
	44	Selvili		
	45	Sevgi		
	46	Şehitler		
	47	Tahsin Yazıcı		
	48	Uğur Mumcu		
	49	Umut		
	50	Uzundere		
	51	Üçkuyular		
	52	Vatan		
	53	Yunus Emre		
	54	Yurtoğlu		
	55	Yzb. Şerafettin		

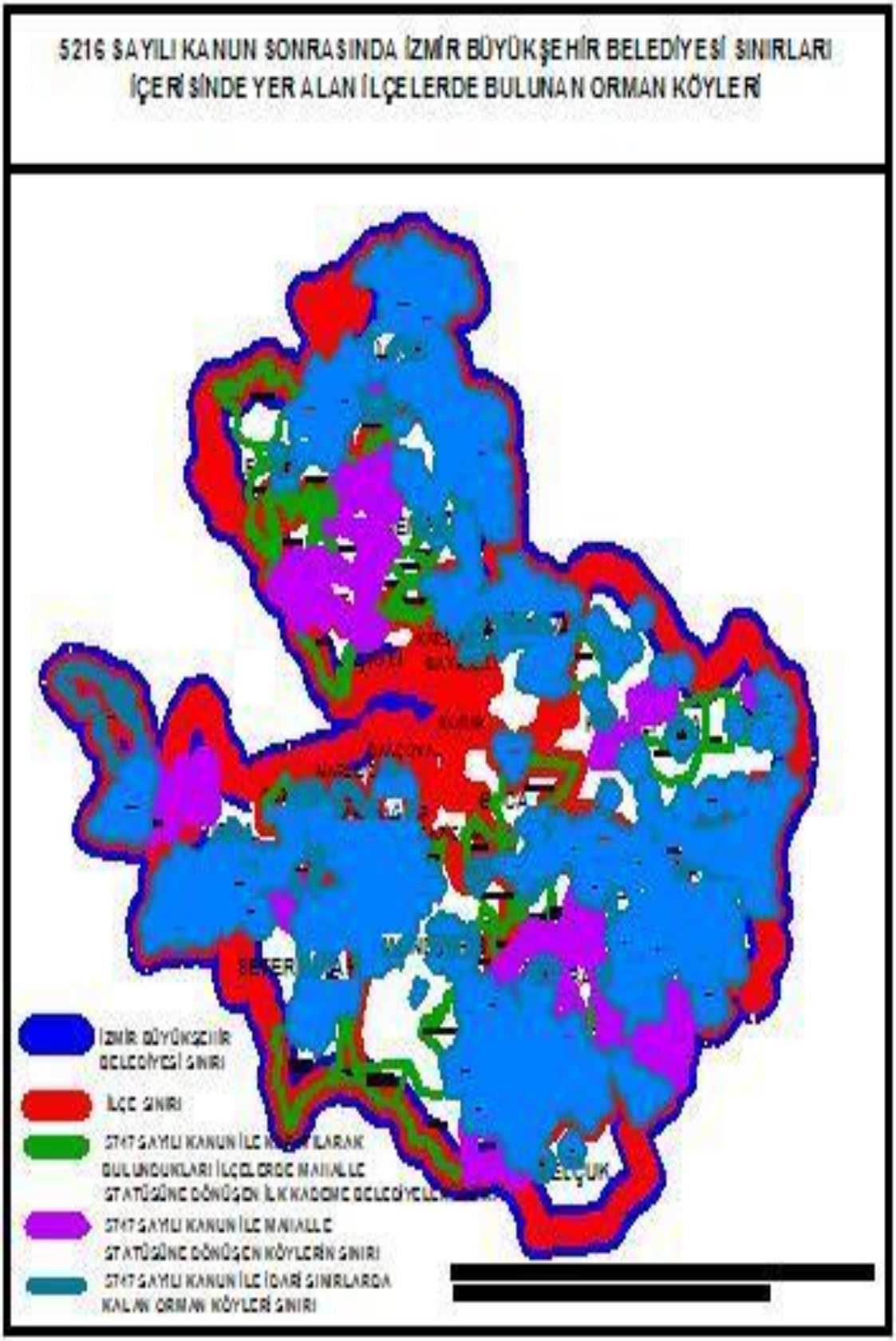
5216 SAYILI KANUN SONRASINDA İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRLARI
İÇERİSİNDE YER ALAN İLÇELERDE BULUNAN ORMAN KÖYLERİ
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SINIRI
İLÇE SINIRI
5747 SAYILI KANUN İLE
BULUNDUKLARI İLÇELERDE MAHALLE
STATÜSÜNE DÖNÜŞEN İLK KADEME BELEDİYELER
5747 SAYILI KANUN İLE MAHALLE
STATÜSÜNE DÖNÜŞEN KÖYLERİN SINIRI
5747 SAYILI KANUN İLE İDARİ SINIRLARDA
KALAN ORMAN KÖYLERİ SINIRI

2009 tarihinden sonra İzmir İli; Büyükşehir Sınırlarında bulunan Aliağa, Balçova, Bayındır, Bayraklı, Bornova, Buca, Çiğli, Foça, Gaziemir, Güzelbahçe, Karabağlar, Karşıyaka, Kemalpaşa, Konak, Menderes, Menemen, Narlıdere, Urla, Seferihisar, Selçuk ve Torbalı olmak üzere toplam 21 adet İlçe Belediyesi ve Büyükşehir Sınırlarına dâhil olmayan Bergama, Beydağ, Çeşme, Dikili, Karaburun, Kınık, Kiraz, Ödemiş ve Tire olmak üzere toplam 30 adet İlçe Belediyesine sahiptir (Şekil 1.3).

4.2 İzmir Belediyesinin Dönemlere Göre Yönetimi ve Belediye Başkanları

1868 yılında İzmir'de ilk belediye kurulmuş olup belediye meclisinde yabancı tüccarların üye olarak yer alması yerli ve yabancı tüccarlar arasında çıkar çatışmalarına yol açmıştır. Bu çekişmeler sebebiyle 'belediyenin düzenleme ihtiyacını gören Vali Ahmet Hamdi Paşanın girişimiyle, belediye riyasetine reis olarak Yenişehirlizade Hacı Ahmet Efendi'yi tayin etmiş ancak kısa bir süre sonra Belediye hakkındaki yetkinsizliği anlaşılarak görevden alınmıştır.' (İBŞB stratejik planI(2006-2017), sy17) 1879 yılında kurulan; görev alanı Müslüman ve Yahudi mahallelerinden oluşan Birinci Daire-i Belediye'de Emin Bey reislik görevine devam ederken, görev alanı Ecnebi, Levanten, Rum ve Ermeni yerleşim bölgelerini kapsamakta olan İkinci Daire-i Belediye Reisliğine Ragıp Bey getirilmiştir. (Serçe,1996,sy35) Halil Rıfat Paşanın valiliği döneminde Vilayet İdare Meclisi Kararıyla, Birinci Belediye Dairesi feshedilip kentin yönetimi Ragıp Bey'in yönetimindeki İkinci Daireye bırakılmıştır. İzmir'in belediye başkanlarına ait tablo esas alındığında Cumhuriyet öncesi dönemde İzmir Belediyesine başkanlık yapan reislerin görev sürelerinin bir ve iki yıl olduğu görülmektedir. Ragıp Beyden sonra sırasıyla Yahya Hayati Paşa, Eşref Paşa, Tevfik Paşa, Ali Nizami Bey, Dr. Ethem Taşlıoğlu, Evliyazade Refik Bey ve Hacı Hasan Paşanın belediye reisliği yaptığı görülmektedir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8 Cumhuriyet Öncesi Dönem İzmir Belediye Başkanları
Kaynak: (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2006-2017 Stratejik Planından Derlenmiştir)

	Başkanlık Dönemi	**Belediye Başkanları**
Cumhuriyet Öncesi Dönem İzmir Belediye Başkanları	1875 – 1892	Yenişehirlizade Ahmet Efendi
	1892 – 1893	Ragıp Paşa
	1894 – 1895	Yahya Hayati Paşa
	1895 – 1907	Eşref Paşa
	1908	Tevfik Paşa
	1908 – 1910	Ali Nizami Bey
	1911 – 1912	Dr. Ethem Taşlıoğlu
	1913 – 1918	Evliyazade Refik Bey
	1912 – 1922	Hacı Hasan Paşa

Cumhuriyet dönemi İzmir Belediye Başkanları sırası ile Şükrü Kaya, Muammer Uşakli, Hüseyin Aziz Akyürek, Dr. Hulusi Alataş, Sezai Göker'dir. Başkanlardan Şükrü Kaya ve Hüseyin Aziz Akyürek milletvekili seçilmeleri nedeniyle, Muammer Uşakli, Dr. Hulusi Alataş, Sezai Göker belediye heyetiyle yaşadığı çatışmalar nedeniyle istifa etmişlerdir. 1922-1931 yılları arasında 7 ayrı belediye başkanının göreve gelerek çeşitli nedenlerle görevden ayrılması ya da istifa etmeleri o dönemlerde kentte yaşanan çatışmaların ve siyasi hareketliliğin boyutlarını göstermesi açısından önemlidir. (Göksu, 2003, sy 57)

1931 yılında göreve gelen Belediye Başkanı Behçet Uz döneminde; kentin su ve kanalizasyon işleri büyük oranda tamamlanmaya çalışılmış; Bostanlı, Mersinli ve Güzelyalı bataklıklarının kurutulması ile bu alanların ağaçlandırması yoluna gidilmiş, park ve çocuk oyun alanları açılarak kentin hizmetine sunulmuştur. Yangın alanının temizlenmesi ile ilgili iki önemli oluşum, 1932'de yapılan Gazi Heykeli ve 9 Eylül Panayırları olmuştur. Yangından sonra ekonomik olarak büyük bir kayıp yaşayan kente canlılık getirmesi bakımından 9 Eylül Panayırları'nın kurulması önemlidir.

'Diğer bir önemli atılım ise Kültürpark'ın yapılmasıdır. Yangın alanının temizlenmesinden sonra, kentin akciğeri olarak tanımlanan bu yer; sergi alanları, sosyal ve eğlence mekânlarını bünyesinde toplayarak İzmirlilere kazandırılmıştır. II.

Dünya Savaşı yıllarında yaşanan ekonomik sorunlar belediye hizmetlerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Dönemin Belediye Başkanı Reşat Leblebicioğlu Kurumu maddi olarak ayakta tutmaya çalışmış ve Halkapınar bataklığının kurutulması, Elektrik Su Havagazı Otobüs Tramvay İdaresi'nin kurulması gibi önemli girişimleri başarmıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı döneminden sonra da sosyal ve kültürel çalışmalara hız kazandırmış ve bu bağlamda; İzmir'de ilk defa Belediye Bandosu, Senfoni Orkestrası ile Şehir Tiyatrosu'nu kurmuştur. Behçet Uz'dan sonra sırasıyla; Reşat Leblebicioğlu, Hulusi Naci Selek, Rauf Onursal, Mustafa Selahattin Akçiçek, Enver Dündar, Faruk Tunca, Hv. Kur. Alb. Safa Poyraz, General Burhanettin Uluç, Enver Saatçigil ve Rebi Başol'un başkanlıkları döneminde İzmir'de kent hayatını düzenleyerek çeşitli örgütlenmeler yapılmıştır. 1960'lı yıllarda, başkanlık yapan Osman Kibar kentte asfaltsız sokak bırakmamak vaadini büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. Dönemde yapılan çalışmalardan dolayı Başkan; "Asfalt Osman" olarak bugün de anımsanmaktadır. 1973 – 1980 yılları arasında görev yapan İhsan Alyanak döneminde, özellikle çağdaş kent anlayışına uygun çalışmalar yapmıştır. Birçok cadde ve kavşak düzenlemesi, Konak Meydanı düzenlemesi, Konak Üst Geçidi ve Konak Katlı Otopark yapımı, Hasan Tahsin Anıtı'nın açılması, sosyal konut projeleri, Eşrefpaşa Hastanesi'nden halkın ucuz biçimde yararlandırılması, Halkapınar Santral Garajının açılması ve "Düzenleme Satışları" ile TANSAŞ'ın temellerinin atılması gibi sosyal kent hayatına yönelik birçok proje hayata geçirilmiştir.'(İBŞB stratejik plan(2006-2017),sy18) İzmir Belediyesinin Büyükşehir Belediyesine dönüşmeden önceki son başkanları Cahit Günay ve Ceyhan Demir'dir. Bu başkanların görev süreleri 3 yıldan az sürmüştür.

1984'te çıkan 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile İzmir Belediyesinin ismi İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiştir. Bu dönemin ilk başkanı Burhan Özfatura olmuştur. İlk seçim döneminde yerini Yüksel Çakmur'a devretmek zorunda kalan Özfatura 1994-1999 döneminde ikinci olarak belediye başkanlığına geçmiştir. Sonraki seçimlerde Ahmet Piriştina Belediye Başkanlığına gelmiş olup İzmir'in gelişmesine yönelik yaptığı çalışmalarla halk tarafından takdir toplamayı başarmıştır. Piriştina'nın vefatından sonra Belediye Başkanlığına gelen Aziz Kocaoğlu halen İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığını sürdürmektedir.

2004'te çıkan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile de hizmet alanı 50 km yarıçapındaki tüm yerleşkeleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu dönemde kentte gerçekleştirilen önemli ve büyük ölçekli yatırımlar şunlardır; 2000 yılında metro, 2011 yılında hızlı trenin kullanıma başlaması ile ulaşım konusunda, Akdeniz Olimpiyatları ve Universiade gibi dünyanın büyük spor organizasyonlarının yapılmasıyla ulusal ve uluslar arası alanda önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Ahmet Adnan Saygun Kültür Merkezi ve Tarihi Hava Gazı Fabrikası restore edilerek Kültürel alanda da çeşitli mekânlar üretilmiştir. Tarih ve turizm alanında; kent merkezinde Agora Antik Kentinin kent hayatına kazandırılması için kamulaştırmalar yapılmış ve kent vizyonuna yeni açılımlar kazandırılmıştır. Homeros Vadisi ve Sasalı Doğal Yaşam Parkı Kentsel hayatı doğa ile bütünleştirmektedir.

Tablo 4.9 Cumhuriyet Dönemi İzmir Belediye Başkanları

Kaynak: (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2006-2017 Stratejik Planından Derlenmiştir)

	Başkanlık Dönemi	**Belediye Başkanları**
Cumhuriyet Dönemi İzmir Belediye Başkanları	1922-1923	Şükrü Kaya
	1924	Muammer Uşakli
	1924 - 1925	Hüseyin Aziz Akyürek
	1928 - 1930	Dr. Hulusi Alataş
	1930-1931	Sezai Göker
	1931 - 1941	Dr. Behçet Uz
	1941 - 1949	Reşat Leblebicioğlu
	1949 - 1950	Hulusi Naci Selek
	1950 - 1954	Rauf Onursal
	1954 - 1955	Mustafa Selahattin Akçiçek
	1955 - 1957	Enver Dündar
	1957 -1960	Faruk Tunca
	1960	Hv. Kur. Alb. Safa Poyraz
	1960 - 1961	General Burhanettin Uluç
	1961 - 1962	Enver Saatçigil
	1963-1964	Rebi Başol
	1964-1973	Osman Kibar
	1973 - 1980	İhsan Alyanak
	1980 - 1983	Cahit Günay
	1983 - 1984	Ceyhan Demir
	1989 -1994	Yüksel Çakmur
	1984 - 1989, 1994 - 1999	Dr. Burhan Özfatura
	1999-2004	Ahmet Piriştina
	2004-….	Aziz Kocaoğlu

4.3 İzmir Büyükşehir Belediyesi Yönetiminin Yeniden Yapılanma Sürecine İlişkin Değerlendirme

Yeniden yapılanma süreci ülkemizde hem kamu yönetiminde, hem de yerel yönetim sistemleri üzerinde etkili olmuştur. Yeniden yapılanma sürecinin uygulanması ise yerel yönetimlerin yaptırım gücünde ve organizasyonunda değişikliklere neden olan yeni yasal düzenlemeler ile gerçekleşmiştir. Bu bölümde Büyükşehirlerin yönetimine ilişkin yeni yasal düzenlemelerin sonuçları değerlendirilmek istenmiştir. Bu kapsamda; Kasım 2010 ve Haziran 2011 tarihleri arasında İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Aliağa, Balçova, Bayındır, Bayraklı, Bornova, Buca, Çiğli, Foça, Gaziemir, Güzelbahçe, Karabağlar, Karşıyaka, Kemalpaşa, Konak, Menderes, Menemen, Narlıdere, Urla, Seferihisar, Selçuk, Torbalı Belediyelerinde anket görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bölüm içerisinde anket sonuçlarına göre yeniden yapılanma sürecinin İzmir Büyük Şehir Yönetim süreci üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Söz konusu ilçe belediyelerden; Kemalpaşa Belediyesinde sadece Belediye Başkanı ile Karşıyaka Belediyesinde Belediye Başkanı ve İmar Müdürü ile Menemen Belediyesinde Belediye Başkanı ve Şehir Plancıları ile Aliağa, Bayındır, Güzelbahçe, Urla, Seferihisar, Balçova ve Bayraklı Belediyelerinde şehir plancıları Buca ve Narlıdere Belediyelerinde İmar Müdürleri ve Şehir Plancıları Bornova, Çiğli, Gaziemir, Konak, Karabağlar ve Selçuk Belediyelerinde İmar Müdürleri ile görüşülmüştür. Torbalı ve Menderes Belediyelerinde Harita Teknikerleri ile Foça Belediyesinde ise İnşaat Mühendisi ile görüşülerek anket çalışması tamamlanmıştır (Tablo 4.10). Belediye Başkanları ve Şehir plancıları ile görüşme yapılamayan belediyelerde bazı kategorilere yanıt alınamamıştır. Yanıt alınamayan kategoriler genellikle planlama ile ilgili olan bölümlerden oluşmaktadır. Tüm belediyelerde etkenlik kategorisi tam olarak yanıtlanmıştır. Belediyelerden bazılarında görüşmeler yüz yüze yapılmış, bazılarında ilgili kişiler ile telefonda görüşülerek bilgi alınmış, bazılarında ise belediyenin imar şubesine mail yoluyla anket gönderilmiş olup, teknik personel tarafından cevaplandırılan anketler değerlendirilmiştir.

Tablo 4.10 İzmir Büyük Şehir Belediyesi İlçeleri ve Anket Görüşmesi Yapılan İlçeler

İLÇELER	**ANKET GÖRÜŞMESİ YAPILAN KİŞİLER**
Aliağa	Şehir Plancısı
Balçova	Şehir Plancısı
Bayındır	Şehir Plancısı
Bayraklı	İmar Müdürü
Bornova	İmar Müdürü
Buca	İmar Müdürü Şehir Plancısı
Çiğli	İmar Müdürü
Foça	İnşaat Mühendisi
Gaziemir	İmar Müdürü
Güzelbahçe	Şehir Plancısı
Karabağlar	İmar Müdürü
Karşıyaka	Belediye Başkanı İmar Müdürü

Talo 4.10 un Devamı

Kemalpaşa	Belediye Başkanı
Konak	İmar Müdürü
Menderes	Harita Teknikeri
Menemen	Belediye Başkanı Şehir Plancısı
Narlıdere	İmar Müdürü Şehir Plancısı
Urla	Şehir Plancısı
Seferihisar	Şehir Plancısı
Selçuk	İmar Müdürü
Torbalı	Harita Teknikeri

Anket çalışması kapsamında 5216 sayılı yasada ve yeniden yapılanma sürecinin amacında yer alan belirli konular üzerinde durulmuştur. Hem yasada hem de yeni oluşturulan yapılanmada eski oluşumlara göre daha demokratik olunacağı iddialarının uygulamada gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğinin araştırılması ve eksikliklerinin saptanması amacı ile anket soruları; Etkenlik, Demokratik Süreçler ve Katılım, Sürdürülebilirlik, Tarihi Çevre Koruma, Planlama Yetkileri ve Süreci, Sınırlar ve İmar Uygulamaları açısından toplam yedi kategoride incelenmiştir.

Anket çalışması sürecinde ankete katılan İlçe Belediye Başkanlarından ve teknik personelden bölümler içerisinde yer alan sorulara ilişkin olarak İzmir Büyükşehir Belediyesinin yürüttüğü çalışmalar ile ilgili değerlendirmelerde bulunmaları istenmiştir. Bu değerlendirmeler yapılan uygulamalar hakkındaki görüşlerini aşağıdaki tabloda yer alan rakamlarla numaralandırılmaları istenmiştir. Bulunan sorular için görüşleri yok ise 0, kesinlikle katılmıyorlarsa 1, katılmıyorlarsa 2,

kararsız iseler 3, katılıyorlarsa 4 ve kesinlikle katılıyorlarsa 5 rakamlarıyla değerlendirmeleri istenmiştir (Tablo 4.11). Anket esnasında anket yapılan kişilerin nadiren kesinlik belirttikleri soruların genellikle kısmen katılıyorum kısmen katılmıyorum şeklinde yanıtlandığı tespit edilmiştir. Bölümlere ilişkin yapılacak değerlendirmelerde alınan yanıtlar doğrultusunda tablolar oluşturulmuş çıkan sonuçlar ortalama değerler göze alınarak yorumlamalar yapılmıştır. Hazırlanan sorular doğrultusunda 5216 sayılı kanunun İzmir ili özelindeki yansımasını inceleme fırsatı yakalanmış olup farklı açılardan olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.11 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasasına İlişkin Değerlendirme İçin Yapılan Anket Çalışması Puanlama Tablosu

Görüşüm yok	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
0	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

4.3.1 Etkenlik Açısından Değerlendirmeler

İngilizce Effectiveness kelimesinin karşılığı olarak “Etkinlik” olan kavram dilimizde Etkenlik olarak kullanılmaktadır. Etkenlik yerine “Etkililik” de kullanan bazı yazarlar aslında faaliyet, aktivite (activity) kelimesinin karşılığı olarak kelimeye anlam yüklemişlerdir. Etkenlik kelimesini ise eski dilden “müessiriyet” karşılayabilir. Bu bağlamda Etkenlik kavramı; etkinliklerin sonucu ile etkinliklerin amacı arasındaki ilişkiyi kurarak örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunan bir amaç olmaktadır. (Orhan, 2006, sy 7) Bu nedenle; ulaşılmak istenen amaçları gerçekleştirme derecesi, çıktıların azamileştirilmesi gibi farklı noktalardan hareket edildiğinde etkenlik “belirli amaçlara veya yönelinen çıktılara en az maliyetle varmak” ve kamusal amaçlar ve hizmetler temel alınarak, bunların maksimizasyonun en düşük maliyetle gerçekleştirilmesi demektir. (Orhan, 2006 sy 8) Sonuç olarak Etkenlik kavramı, örgütlerin tanımlanmış amaçlarına ulaşmak amacıyla gerçekleştirdikleri etkinliklerin sonucunda, bu amaçlara ulaşma derecesini belirleyen bir performans boyutudur.

Bu bölümde; 5216 sayılı kanunun uygulanmasında İzmir Büyükşehir Belediyesinin hizmetlerinin ilçelerde etkin bir şekilde sürüp sürmediğinin sonuçlarını göstermektedir. Etkenlik kavramının uygulamada nasıl olduğu konusunu araştırmak amacıyla toplam sekiz adet soru sorulmuş alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

5216 sayılı yasa çerçevesinde hazırlanan anket sorularından etkenlik bölümü ile ilgili olan sorulara yönelik değerlendirmelerde, İlçe belediyelerinde yapılan anket çalışmasında ankete verilen cevaplar doğrultusunda alınan bilgilere göre ortalama değerlerler elde edilmiştir (Tablo 4. 12). Bu değerlere göre;

Yasanın;

- ‘Büyükşehir Alanının (Metropoliten Bölgenin) stratejik olarak gelişimi ve bölgesel ölçeğin güçlendirilmesine katkı sağlayacak politikaların ve uygulamaların oluşturulmasına olanak tanımakta olduğunu,

- ‘Kent yönetimi kapasitesinin gelişmesine katkı sağlayacak politikaların oluşturulmasına olanak sağlamakta olduğunu düşünmekteler ve bu görüşlere katılmaktadırlar.

- ‘İlçeler arasında dengeli ekonomik gelişmeyi ivmelendirecek politikaların ve uygulamaların oluşturulmasına olanak sağlayacak düzenlemeleri içermediği düşünülmektedir. Yasanın ve yapılan uygulamaların, bu konuyla ilgili olarak ilçeler arasında eşitlik sağlamadığını belirtmişlerdir.

Yasanın uygulanması ve sınırların genişletilmesinden sonra aşağıdaki hizmetlere ilişkin olarak;

- ‘Su ve kanalizasyon hizmetleri etkin biçimde yürütülemez hale gelmiştir.’ Görüşüne katılmadıklarını, aksine su ve kanalizasyon hizmetleri ile ilgili olarak herhangi bir güçlükle karşılaşmadıklarını hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirildiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.12 Etkenlik Açısından Değerlendirilmesi

SORULAR	ORTALAMA
1. Büyükşehir Alanının stratejik gelişimine katkı sağlayacak politika ve uygulamaların oluşturulmasına olanak tanımaktadır.	**3.09**
2. Kent yönetimi kapasitesinin gelişmesine katkı sağlayacak politikaların oluşturulmasını olanak sağlamaktadır.	**3.04**
3. İlçeler arasında dengeli ekonomik gelişmeyi ivmelendirecek politika ve uygulamaların oluşturulmasına olanak sağlayacak düzenlemeleri içermektedir.	**2.66**
4. Su ve kanalizasyon hizmetleri etkin biçimde yürütülemez hale gelmiştir	**2.77**
5.Toplu taşım hizmetleri etkin olarak yürütülememektedir.	**2.89**
6. Kültür, turizm, spor ve sanat faaliyetlerine ilişkin olarak yeterli hizmet verilmektedir.	**3.33**
7.İtfaiye ve afet hizmetlerinde yeterli etkenlik sağlanmaktadır.	**3.45**
8. İlçe Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyesi arasında gelirlerin paylaşımı adildir.	**2.04**

- ‘Toplu taşıma hizmetlerinin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yerine getirildiği görüşünde oldukları belirlenmiştir.

- ‘Kültür, turizm, spor ve sanat faaliyetlerine ilişkin olarak yeterli hizmet verildiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

- ‘İtfaiye ve afet hizmetlerinde yeterli etkenliğin sağlandığı görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak yapılan görüşmelerde bu soruda yer alan iki ayrı kategoriyi ayırdıkları itfaiye hizmetlerinin iyi bir şekilde yerine

getirildiğini belirttikleri fakat afet hizmetleri ile ilgili olarak herhangi bir oluşumun olmadığını bu hizmetlerin daha çok herhangi bir afet durumunda kaymakamlık tarafından yürütüldüğü bu konuda belediyenin yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

- ‘İlçe Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyeleri arasında gelirlerin paylaşımı adil olduğu görüşüne katılmadıkları belirlenmiştir. İlçe Belediye gelirlerinin ilçelerin sahip olduğu nüfus doğrultusunda paylaştırıldığını, ilçede yer alan sanayi kuruluşlarından toplanan vergilerden daha fazla gelir elde edildiği halde ilçeye maddi ödenek olarak dönüşünün nüfusa dayalı olarak yapılmasının adil olmadığı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Dolayısıyla mali konularda ilçe belediyelerde büyük sıkıntılar görüldüğü tespit edilmiştir.

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde yürürlükte olan yasa ve yönetmeliklerin Türkiye’nin 3. büyük şehri olan, dolayısıyla önemli bir şehrin sorunlarını çözmede son derece yetersiz kaldığı, bu durumun acilen gözden geçirilerek geliştirilmesi gerekliliği, yasa ve yönetmeliklerin pratik uygulamaya sokularak yeniden düzenlenmesinde fayda olacağı ve önemli bir sorun olarak vurgulanmış olan İlçe Belediyelerinin görüşlerine yer verilmediği hususunun ilçe belediyelerinin de görüşleri alınarak uygulamaya geçilmesi gerekliliği belirtilmiştir.

5216 sayılı yasanın geçici 2. maddesi ile büyükşehir belediye sınırları, bilimsel metotlar kullanılmadan, sadece merkeze uzaklığa göre belirlendiği oysa yönetim sınırları belirlenmesinde insanların işlerini görmek için tercih ettiği merkezler dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Mevcut durumda, halkın basit işleri için dahi önceki dönemlere kıyasla çok fazla zahmet içine girdiklerinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla hizmetlerin etkin olarak yürütülmesinde pratikte sıkıntılar görüldüğü belirtilmiştir.

Kanaat önderlerinin İzmir’i fazla tanımadığı kentte vizyon eksikliğinin olduğu, konusunda olumsuz görüşler alınmıştır. Toplu taşıma, Kültür-Sanat ve itfaiye

hizmetleri konularında belediye hizmetlerinden genel olarak memnun oldukları tespit edilmiştir.

4.3.2 Demokratik Süreçler ve Katılım Açısından Değerlendirmeler

Demokrasi tanım olarak; halk için halk tarafından halkın yönetilmesidir.(Öner, 2005, sy57) Katılım kavramı ise kamu siyasalarının belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesinde yer alma veya iktidarı kullanan kişilerin kararlarını etkilemeye yönelik tüm eylem ve işlemlerdir. (Çiftçi, 1996, sy10) Demokrasi halkın güç verdiği kişilerce konulan kurallar ve uygulamalar olmakla birlikte kendilerine ve karşısındakilere saygıyı gerektiren bir modeldir. (Öner, 2005, sy57) Bu açılımlarla katılımcı demokrasi modeli öne çıkmaktadır.

Bu bölüm; 5216 sayılı kanun gereğince yapılan çalışmaların Demokratik ve katılım açısından ilçelerdeki yansımalarını göstermektedir. Özellikle Büyükşehir Belediyesinin yaptığı planlama çalışmalarında ilçe belediyeler ile olan koordinasyonunu ve büyükşehrin yönetimi konusunda STK ve farklı ilgi gruplarının görüşlerine yer verilip verilmediği ile ilgili sonuçları göstermektedir. Anket düzenlenen kişilere toplam altı adet soru sorulmuş alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Anket sonucunda elde edilen değerlere göre yasanın;

- ‘Farklı toplumsal gruplar arasında sosyal bütünleşmeyi sağlamayı amaçlayan politika ve uygulamaların geliştirilmesine olanak sağlamakta’ olduğu görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir, aksine yasanın ve yapılan uygulamaların bu konuda son derece kapalı olduğunu belirtmişlerdir.

- ‘Sivil toplum kuruluşlarının Büyük Şehir planlaması ve yönetimi konusundaki konulara ve sürece katılımlarını güçlendirdiğine katılmamaktadırlar.

- ‘Büyükşehir’in yönetimi sürecinde farklı ilgi gruplarının görevlerinin tanımlanmasına olanak tanımadığı,

- ‘Farklı ilgili grupları ile Büyükşehir Belediyesi arasında yeni ortaklıklar kurulmakta ve ortaklıklar çerçevesinde yeni stratejik yaklaşımlar geliştirilemediği görüşündedirler.

- ‘Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar ıslah planlarının aynen ve değiştirerek onaylanması ve uygulamasının denetlenmesi konusunda da yine büyükşehir belediyesinin yetkili kılınmış olmasının demokratik süreçler açısından sakıncalı olduğuna katıldıkları belirlenmiştir.

- ‘Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyonun, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte, büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkili olduğu ifade edilmektedir. Böyle bir yaklaşımın oldukça merkeziyetçi olduğunu ve demokratik süreçler açısından sakıncalı olduğu konusuna katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.13 Demokratik Süreçler ve Katılım Açısından Değerlendirilmesi

SORULAR	ORTALAMA
1. Farklı toplumsal gruplar arasında sosyal bütünleşmeyi sağlamayı amaçlayan politika ve uygulamaların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.	**2.61**
2. Sivil toplum kuruluşlarının Büyük Şehir planlaması ve yönetimi konusundaki konulara ve sürece katılımlarını güçlendirmiştir.	**2.16**
3.Büyükşehir'in yönetimi sürecinde farklı ilgi gruplarının görevlerinin tanımlanmasına olanak tanımaktadır.	**2.11**
4.Farklı ilgili grupları ile Büyükşehir Belediyesi arasında yeni ortaklıklar kurulmakta ve ortaklıklar çerçevesinde yeni stratejik yaklaşımlar geliştirilebilmektedir.	**2.31**
5. Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar ıslah planlarının aynen ve değiştirerek onaylanması ve uygulamasının denetlenmesi konusunda da yine büyükşehir belediyesinin yetkili kılınmış olması demokratik süreçler açısından sakıncalıdır.	**3.61**
6. Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyonun, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte, büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkili olduğu ifade edilmektedir. Böyle bir yaklaşımın oldukça merkeziyetçi olduğunu ve demokratik süreçler açısından sakıncalıdır.	**3.72**

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde plan yapım aşamasında oda ve ilçe belediyelerin zaman zaman görüş alınması için büyükşehir belediyesine çağırıldıkları fakat görüşlerinin önemsenmediği, ilçelerden gelen taleplerin tam olarak plan aşamasında çizimlere yansımadığı, genel olarak yapılan tanıtımlarda planların slayt şeklinde gösterildiği bu gösterimin ilçelerden katılan teknik personel tarafından okunamadığı gibi konularda olumsuz görüşler bildirilmiştir. Özellikle Yönetim konusunda kişilerin fikir beyanında bulunması için belediye kanunları gereği oluşturulan Kent Konseyleri'nde ilgili kişilerin fikir beyanında bulunmasına zemin hazırlandığı fakat bu türde platformlara katılımın çok az düzeyde seyrettiği belirtilmiştir. Bu platformlarda direkt olarak planlar üzerinden olmasa da planlamayı ilgilendiren konuların tartışıldığı, sorun alanlarının belirtildiği ve fikir üretildiği nadiren de olsa işlenen konular arasında olduğu bilgileri alınmıştır. Konuşmalar esnasında demokratik süreçlerin yanı sıra Büyükşehir Belediyesinin hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâfları çözmesi, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkili olması yaklaşımı oldukça merkeziyetçi gibi görünse de çözüm aşamasında olumlu sonuçlar verebildiği bildirilmiştir.

4.3.3 Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirmeler

Günümüzde hızlı gelişen teknoloji ve endüstrinin ortaya çıkardığı çevre kaynaklı problemler, kontrolsüz artan nüfus ve dünyanın kaynaklarının sınırlılığı; insanlığı, yeni bir kavram olan sürdürülebilirlik koşullarının araştırılmasına ve uygulanmasına yönlendirmiştir. (Gündüz, 2004, sy 58) Kaynakların sürekli korunmaları ve kendi kendilerini yenileme sınırları aşılmadan kullanımı sürdürülebilir çevre ve kalkınmanın temel felsefesini oluşturur. WCED (World Commission on Environment and Development)'ın sürdürülebilir kalkınma tanımına göre; bugünkü nesiller ile gelecek nesillerin imkânlarını tehlikeye atmaksızın kendi ihtiyaçlarını karşılamasını mümkün kılan bir kalkınma modelidir" Sürekli ve Dengeli (Sürdürülebilir) Kalkınma, bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinmelerini karşılama olanaklarını ellerinden almadan karşılamaktır. (Keleş ve Hamamcı, 2002, sy 166)

Bu bölümde; 5216 sayılı kanun gereğince yapılan çalışmaların Sürdürülebilirlik açısından ilçelerdeki yansımalarını göstermektedir. Özellikle Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmaların doğal çevrenin korunması, sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve kente yönelik yapılan çalışmalarda çevreye ilişkin olarak önlem alınıp alınmadığı ile ilgili sonuçları göstermektedir. Toplam beş adet soru sorulmuş alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 4.14 Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi

SORULAR	ORTALAMA
1. Sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için; Büyükşehir Belediyelerine kentsel çevrenin sürdürülebilir gelişimine olanak sağlayacak yeni politika ve uygulamalar gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır.	**3.50**
2. Doğal çevrenin korunması ve rehabilitasyonu (iyileştirilmesi) konusunda gerekli yasal politika ve uygulamalara olanak sağlamaktadır.	**3.22**
3. Kentte çevre (hava, deniz, çevre, su) kirliğine yönelik olarak gerekli tespitler yapılmakta ve gerekli önlemler alınmaktadır.	**2.94**
4. Kentte çevre kirliliğine ilişkin olarak gerekli bilgilendirme ve bilinçlendirmeler yeterince yapılmaktadır.	**3.27**
5. Katı atık yönetim sistemi geliştirilmiş ve İlçe Belediyelerinde uygulamaya geçirilmiştir.	**2.41**

Anket sonucunda elde edilen değerlere göre yasanın;

- ‘Sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için Büyükşehir Belediyelerine kentsel çevrenin sürdürülebilir gelişimine olanak sağlayacak yeni politika ve uygulamalar gerçekleştirmesine olanak sağladığına,

- ’Doğal çevrenin korunması ve rehabilitasyonu (iyileştirilmesi) konusunda gerekli yasal politika ve uygulamalara olanak sağladığına katıldıkları belirlenmiştir.

- ‘Kentte çevre (hava, deniz, çevre, su) kirliğine yönelik olarak gerekli tespitlerin yapılmakta ve gerekli önlemlerin alınmakta olduğu konusuna kısmen katıldıkları ama bu konuda genel olarak kararsız oldukları belirlenmiştir. Özellikle kış aylarında yakıt tüketimi konusunda belli saatlerde yakmak, belli kalitede kömür kullanımı vb. gibi uyarıların yapıldığı bildirilmiş bu uygulamaların çevre bilinci oluşturmadaki öneminden bahsedilmiştir.

- ‘Kentte çevre kirliliğine ilişkin olarak gerekli bilgilendirme ve bilinçlendirmeler yeterince yapıldığını, Ancak; ilçelerde gözlemlenen en büyük eksikliğin özellikle pil ve geri dönüşümü yapılabilecek şişe, kâğıt vb. gibi materyallerin toplanacağı alanların eksikliğinin dikkat çektiği belirtilmiştir. Bu alanların sadece alışveriş merkezlerinde değil halkın normal zamanda da rahatça ulaşabileceği belirli aralıklarda sokaklarda bulunmasının daha uygun olacağı bildirilmiştir.

- ‘Katı atık yönetim sisteminin geliştirilmediği ve İlçe Belediyelerinde uygulamaya geçirilmediği görüşündedirler. Bazı ilçelerde uygulamaların olduğu fakat genel olarak uygulamaya geçilen bir konu olmadığı konusunda görüşler bildirilmiştir.

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde ilçelerde bulunan sit özelliğini kaybetmiş alanların da sit kapsamında bulunması ve bu özelliği taşıyan alanlara ilişkin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu ve belediyenin ortak karar üretmesi gerekliliğinden doğan süreç uzamaları, yeni politikaların üretilemediği, eskiden alışıla gelinmiş şekilde çevreyi korumaya devam edildiği bazen bildiri ya da konferans düzenlenmesi ya da belirli

günlerde çöp toplama şeklinde önlemlerin alındığı ve bunların çevre korumada yetersiz kaldığı gibi konularda olumsuz görüşler bildirilmiştir.

4.3.4 Tarihi Çevre Koruma Açısından Değerlendirmeler

Tarihi çevre mirasının duyarlı bir biçimde korunması ve yaşatılmasıyla uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılmasını amaçlayan Tarihi Çevre Koruma konusu kentte turizm, kültür, sanat açılarından olduğu kadar geçmişe sahip çıkma ve gelecek kuşaklara bu değerleri yansıtabilme açısından da önemlidir.

Tablo 4.15 Tarihi Çevre Koruma Açısından Değerlendirilmesi

SORU	ORTALAMA
1. Tarihi ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda ilçe belediyeleri ile işbirliği içinde çalışılmaktadır.	**1.70**

Bu bölümde bir adet soru sorulmuş olup soruda Büyükşehir Belediyesinin Tarihi ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda yaptığı çalışmalarda ilçe belediyelerle nasıl bir uyum içerisinde olduğu sorulmuş olup ankete katılanlar ile yapılan sözlü görüşmelerde yapılan çalışmaların neler olduğu da ayrıca sorulmuştur.

- ‘Tarihi ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda Büyükşehir Belediyesinin ilçe belediyeleri ile işbirliği içinde çalışmadığı belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde birkaç belediye haricinde büyükşehrin bu konu ile ilgili yaptığı çalışmaların yetersiz kaldığı, ancak ‘Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri’ gibi törenlerde ödül dağıtımında ilçelerin törene davet edilmeleri şeklinde katıldıkları belirtilmiştir. Bazı belediyelerde ise büyükşehrin bu konu ile ilgili ilçelerde düzenlediği konferansların bilinçlenme açısından faydalı olduğu, eski yapıların korunması ve yaşatılması konusunda büyükşehir belediyesinden destek görüldüğünden de bahsedilmesi bu konu ile ilgili büyükşehir belediyesinin olumlu çalışmaları olduğunu göstermektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tarihi ve kültürel mirasın korunması ile ilgili olarak yaklaşık sekiz yıldır düzenlenen ve amacı kentteki kültürel - mekânsal mirasa hak ettiği saygının gösterilmesi ve bu konudaki doğru çalışmaların özendirilerek ödüllendirilmesi ve tanıtılması olan "Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" verilmektedir. Bu ödüllerin dışında İzmir'in tarihsel yapısını koruyarak yaşatmak amacıyla kentte çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları; Kemeraltı Anafartalar Caddesi Cephe Düzenleme Projesi, Kadifekale – Tiyatro ve Çevresi Koruma, Geliştirme ve Yaşatma Projesi, Agora Kazıları, Havagazı Fabrikası, Ayavoukla Kilisesi, havra ve sinagogların yenilenmesidir. (İzmir Büyükşehir Belediyesi Sitesi,2011.(http://www.izmir.bel.tr/tarihesaygi/Bagimsiz.aspx?id=3)

Yukarıda belirtilenlere ilişkin olarak büyükşehir belediyesinin çalışmalarının ve uygulamalarının olduğu görülmüş, anket sonucunda çıkan bilgilere göre ise bu çalışmalarda ilçe belediyeleri ile ortak hareket edilmediği belirlenmiştir.

4.3.5 Planlama Yetkileri ve Süreci Açısından Değerlendirmeler

Bu bölümde toplam sekiz adet soru sorulmuş olup sorularda 5216 sayılı kanun gereğince yapılan çalışmaların Planlama Yetkileri ve Sürecini nasıl etkilediğini ve bu süreçte nelerin yaşandığını göstermektedir. Özellikle Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmaların planlama açısından hangi konularda yeterli hangi konularda kısıtlılık yaşandığını göstermesi açısından sonuçlar göstermektedir.

Anket sonucunda elde edilen değerlere göre yasanın;

- Büyükşehir Yönetimi ile Merkezi yönetim kuruluşları arasında yetki karmaşasından kaynaklanan sorunların olduğuna katıldıkları belirtilmiştir. Büyükşehrin planlama sınırları içerisinde çok sayıda merkezi kurumun söz sahibi olmasının planlama sürecini ve uygulamaya geçiş aşamasını çok uzattığı, hüküm getirilen alan sahiplerini birçok açıdan mağdur ettiği ifade edilmiştir. Planlama alanları içerisinde, kıyı alanlarıyla ilgili düzenlemelerde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Sit ve Kültür-turizm alanlarıyla ilgili

düzenlemelerde Kültür ve Turizm Bakanlığı merkezi kurum olarak en çok karşılaşılanlar olduğu belirlenmiştir.

- Büyükşehir'in planlanması sürecinde ilçe belediyeleri ile uyumlu bir bilgi alışverişi ve etkileşim içerisinde bir Nazım Plan süreci yaşanmadığı belirtilmiştir. Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan plana ilçe belediyelerinin uymak zorunda bırakıldığı, plan yapım aşamasında görüş belirtme ya da fikir alışverişinde bulunulacak ortamın sağlanmadığı hususu özellikle vurgulanmıştır. Yapılan görüşmelerde ankete katılan belediyelerden bazıları; plan yapım aşamasında görüş belirtildiğini fakat plan sonucunda bu görüşlerin plan üzerinde yer almadığını ifade etmişlerdir.

- Planlama mevzuatı ile yerel yönetimler mevzuatı arasında kısmen bütünlük ve uyum sağlandığı görüşündedirler.

- Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar ıslah planlarının aynen ve değiştirerek onaylanması ve uygulamasının denetlenmesi konusunda da Büyükşehir belediyesinin yetkin kılınması planlama sürecinin etkenliği açısından kısmen olumlu bulunduğu genel olarak ise bu görüşe katılmadıkları belirlenmiştir.

- Büyükşehir Belediyelerinin planlama yetkilerinin 1/25000-1/5000 ölçekleri arasındaki nazım imar planları ile sınırlı olmayıp, İl Özel İdaresi Kanunu'nda da belirtildiği üzere, İl Çevre Düzeni Planı'nın kabulü ve onaylanmasını da kapsamasını Stratejik Planlama Sürecinin etkenliği açsısından olumlu bulmaktadırlar.

- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Büyükşehir Belediyelerince onanacak olan stratejik planların hangi ilkeler çerçevesinde hazırlanması gerektiğinin belirtilmemesinin planların etkenliği açısından olumsuz sonuçlara neden olacağı belirtilmektedir.

Tablo 4.16 Planlama Yetkileri ve Süreci Açısından Değerlendirilmesi

SORULAR	ORTALAMA
1. Büyükşehir Yönetimi ile Merkezi yönetim kuruluşları arasında yetki karmaşasından kaynaklanan sorunlar olabilmektedir	**3.61**
2. Büyükşehir'in planlanması sürecinde ilçe belediyeleri ile uyumlu bir bilgi alışverişi ve etkileşim içerisinde bir Nazım Plan süreci yaşanmıştır.	**2.44**
3. Planlama mevzuatı ile yerel yönetimler mevzuatı arasında bütünlük ve uyum sağlanmaktadır.	**3.17**
4. Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar ıslah planlarının aynen ve değiştirerek onaylanması ve uygulamasının denetlenmesi konusunda da Büyükşehir belediyesinin yetkin kılınması planlama sürecinin etkenliği açısından olumlu buluyorum.	**2.83**
5. Büyükşehir Belediyelerinin planlama yetkilerinin 1/25000-1/5000 ölçekleri arasındaki nazım imar planları ile sınırlı olmayıp, İl Özel İdaresi Kanunu'nda da belirtildiği üzere, İl Çevre Düzeni Planı'nın kabulü ve onaylanmasını da kapsamasını Stratejik Planlama Sürecinin etkenliği açsısından olumlu buluyorum.	**3.35**
6. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Büyükşehir Belediyelerince onanacak olan stratejik planların hangi ilkeler çerçevesinde hazırlanması gerektiğinin belirtilmemesi planların etkenliği açısından olumsuz sonuçlara neden olacaktır.	**3.58**
7. Büyükşehir Alanı sınırları içerisinde çok sayıda Merkezi kurumunda yetkili olması planlama süreci ve yetkiler açısından karmaşaya neden olmaktadır.	**3.72**
8. Büyükşehrin gelişimine ilişkin vizyon oluşturulurken ilçe belediyeleri ile ortak çalışmalar yapılmakta, ilçe belediyelerinin görüşlerine yer verilmektedir.	**1.94**

- Büyükşehir Alanı sınırları içerisinde çok sayıda Merkezi kurumunda yetkili olması planlama süreci ve yetkiler açısından karmaşaya neden olduğuna katılmaktadırlar.

- 'Büyükşehrin gelişimine ilişkin vizyon oluşturulurken ilçe belediyeleri ile ortak çalışmalar yapılmakta, ilçe belediyelerinin görüşlerine yer verilmektedir.' Sorusuna katılmadıkları ilçe belediyelerinin görüşlerine hiçbir şekilde yer verilmediği konusu özellikle vurgulanmıştır.

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde planlama yetkisinin son karar vericisi konumunda büyükşehir belediyesine yetki verildiği için ilçe belediyelerin görüşlerinin etkisinin fazla olmadığı, bu durumun ilçeye gelecek yatırımlara çoğu zaman engel teşkil ettiği, 3030 sayılı kanun döneminde ilçede onaylanan planların 5216 sayılı kanunla birlikte hem ilçe hem büyükşehir belediye meclisinde onanması gerekliliğinden kaynaklanan plan onaylanma aşamasının uzun sürmesinin yatırımcılar üzerinde caydırıcı etkisinin olması gibi konularda bilgiler alınmıştır. Parselasyon planları belediye encümeni tarafından onaylanırken, nazım ve uygulama planları belediye meclisi tarafından onaylanıyor. Planlama Yetkileri açısından büyükşehir belediyesini en büyük söz sahibi yapan kanunun, planlama sürecini de çift meclis onayı ile uzatmakta olduğu ilçelerin usulen bile olsa söz haklarının yok denecek kadar az olduğu, ilçe belediyelerinin yapılan planları ancak askıya asıp kaldırmak gibi basit sayılabilecek görevler yapmaya mahkûm bırakıldığı konusunda görüşler alınmıştır.

4.3.6 İmar Uygulamaları Açısından Değerlendirmeler

Bu bölümde toplam iki adet soru sorulmuş olup sorularda 5216 sayılı kanun gereğince yapılan çalışmaların uygulanabilirliği ile kanunda geçen tanımların uygulama aşamasında sorun yaratıp yaratmadığı, yapılan planların uygulamada aksaklık yaşatıp yaşatmadığı ve bu gibi durumların büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeler arasında ne şekilde çözüm üretildiği gibi sonuçları göstermektedir. Bu bölümde toplam iki adet soru sorulmuş alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 4.17 İmar Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi

SORULAR	ORTALAMA
1. Kentteki yol meydan bulvar gibi ana bağlantı yollarının yapımında ilçe belediyeleri ile uyum içerisinde çalışılmaktadır.	**2.55**
2. Büyük kamusal alanlar oluşturma ve büyük projeler geliştirme sürecinde ilçe belediyeleri ile birlikte karar üretilmektedir.	**2.44**

Anket sonucunda elde edilen değerlere göre yasanın;

- ’Kentteki yol meydan bulvar gibi ana bağlantı yollarının yapımında ilçe belediyeleri ile uyum içerisinde çalışılmakta olduğu konusuna katılmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca yasada bu gibi tanımların net olarak ifade edilmediği, çalışma alanlarında hangi belediyenin yetkili konumda olduğu yasadan kaynaklanan eksik ifadeler nedeniyle sorun alanlarını oluşturduğu özellikle vurgulanmıştır.

- ‘Büyük kamusal alanlar oluşturma ve büyük projeler geliştirme sürecinde ilçe belediyeleri ile birlikte karar üretilmediği belirtilmiştir.

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde 5216 sayılı kanunda cadde, bulvar vb. gibi tanımların yetersiz kaldığı, gereken açıklamaların olmayışının büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında açmazlara neden olduğu bildirilmiştir. Büyük kamusal alan oluşturulması ve büyük proje üretimi konusunda ilçe belediyelerle ortak bir sürecin izlenmediği, kararların büyükşehir belediyesi tarafından alındığı, ilçe belediyelerin izleyici rol üstlendiği belirtilmiştir. Kanunla yetki alanları net olarak açıklanmamıştır. Bu konuda kişilerden edinilen bilgiler doğrultusunda bu konuda herhangi bir genelge de bulunmadığı için Büyükşehrin belirlediği standartlarla işlerin yürümek zorunda bırakıldığı belirtilmiştir. Bunun da sadece İzmir için değil ülke genelinde yer alan,

ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasında sorunlara yol açmakta olduğu ifade edilmiştir.

4.3.7 Sınırlar Açısından Değerlendirmeler

Bu bölümde bir adet soru sorulmuş olup soruda Büyükşehir Belediyesinin sınırlarının belirlenmesinin hakkındaki görüşlere yer verilmiştir. Bu sınır belirleme işleminin olumlu ve olumsuz özelliklerinin olup olmadığı ile, planlama ve yönetim konularında verimli mi yoksa sorun yaratıcı mı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.18 Sınırlar Açısından Değerlendirilmesi

SORU	ORTALAMA
1. Büyükşehir Alanı sınırlarının belirlenmesinde işlevsel, ekonomik, ekolojik sınırların dikkate alınmaması yönetimsel ve planlama açısından önemli sorunlara neden olmaktadır.	**3.94**

Bu bölümde bir adet soru sorulmuş olup Soru için ortalama 3.94 puan elde edilmiştir. Soruya göre, yasanın;

- ‘Büyükşehir Alanı sınırlarının belirlenmesinde işlevsel, ekonomik, ekolojik sınırların dikkate alınmaması yönetimsel ve planlama açısından önemli sorunlara neden olduğuna katılmaktadırlar.

5216 sayılı kanunda sınır belirlenmesinde işlevsel, ekonomik, ekolojik sınırların dikkate alınmaması yönetimsel ve planlama açısından önemli sorunlara neden olmaktadır.

Anket yapım aşamasında puanlamanın dışında anket yapılan kişilerle yapılan sözel görüşmelerde sınırlar konusunda Büyükşehir Belediye sınırlarının belirlenmesinin 50 km yarıçapa dayandırılmasının anlamlı olmadığı konusunda fikir birliği olduğuna yönelik bilgiler alınmıştır. Nasıl ki kent hakkında sadece nüfus kriteri göz önünde bulundurularak hüküm getirmek doğru değilse, büyükşehir alan sınırları belirlenirken işlev, ekonomik hareketlilik ve ekolojik sınırlara dikkat edilmemesi sorun

yaratmaktadır. Bunun yanı sıra yapılan görüşmeler esnasında sınır konusunda; planların dijital ortamlarda çizilmesinden kaynaklanan netliklerin olması, geçmiş zamanlarda yaşanan özellikle mahalle sınırlarına ilişkin karışıkların yaşanmaması açısından olumlu sonuçlar yarattığı ifade edilmiştir.

Hizmetlerin dağınıklığı, yasa çerçevesinde mücavir alan sınırları artan bazı ilçe belediyelerinin idaresi altına aldığı bazı eski mahalle ve köylerin bu ilçe belediyelerine uzaklığı (Menderes örneği), bazı yerleşimlerin büyükşehir ile ilişkilerinin, büyükşehir belediye sınırları dışında kalan ilçe merkezlerinden çok daha az olması (Aliağa örneği), ekonomik-fiziksel özelliklerin aynı olduğu bir bölgenin planlamasında farklı idarelerin sorumlu olması, planlamada bütünlüğün sağlanamaması (Urla Yarımadası örneği) gibi konulardan kaynaklanan sıkıntıların olduğu bildirilmiştir.

BÖLÜM BEŞ
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kent Yönetimlerinde yeniden yapılanma sürecinde zaman içerisinde değişen anlayışlar doğrultusunda eski yönetim kavramı yerini yönetişime bırakmış böylelikle kentsel alanların özellikle de Metropoliten Alanların yaşanabilirliklerinin arttırılması için güçlü ve geniş metropoliten alan yönetimlerinin oluşturulması öngörülmüştür.

Metropoliten Alanların yönetimine ilişkin uygulamalar ülkemizde Nazım Plan bürolarının kurulduğu 1960'lı yıllardan bu yana sürdürülmektedir. Metropoliten Alanların yönetimine ilişkin olarak 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir yasası ile radikal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerin en önemlisi Büyükşehirlerin sınırlarına ilişkin değişikliklerdir. Önceki dönemlerden farklı olarak, Büyükşehir olarak tanımlanan oldukça geniş alanların yönetimlerinden Büyükşehir Belediyeleri sorumlu olmuştur. Metropoliten Alan Yönetişimi ve Bütünleştirici yaklaşımlar çerçevesinde gerçekleştirilen bu düzenleme benimsediği yaklaşımlar açısından pek çok sorun ve çelişkiyi barındırmaktadır. Tez kapsamında yapılan anket çalışmalarında söz konusu sorun ve çelişkilerin işlevsellik kriterine uygun olmayan sınır belirlemeleri; sınırlar, etkinlik ve İlçe Belediyelerinin gelirlerine ilişkin sorunları; görev ve yetki karmaşası; planlamada yetki paylaşımında dengesizlik; planlamada sürdürülebilirlik ilkelerine ilişkin ve katılım süreçlerine ilişkin belirsizlikler içerdiği belirlenmiştir.

5.1 İşlevsellik Kriterine Uygun Olmayan Sınır Belirlemeleri

Metropoliten alanların sınırlarının belirlenmesinde metropoliten merkez ile çevresindeki kırsal ve kentsel yerleşmeler arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkiler dikkate alınarak, işlevsellik kriterleri üzerinden sınırların belirlenmesinin gerektiği bilinmektedir. Ancak 5216 sayılı yasa ile Büyükşehir Alan sınırının belirlenmesinde daha önce yürürlükte olan 3030 sayılı yasadan oldukça farklı bir yaklaşım benimsenmiş, sınırlar bu kriterlerin hiçbirini dikkate almadan sadece nüfus ve mesafe kriterleri kullanılarak fiziki mekânın dairesel olarak genişletilmesi biçiminde

gerçekleştirilmiştir. Buna göre 5216 sayılı yasa ile bir yerde Büyükşehir kurulabilmesi için en az üç ilçe ve ilk kademe belediyesinin varlığı, toplam nüfusun en az 750.000 olması, fiziki yerleşim ve ekonomik gelişmişliğin büyükşehir belediyesi kurulmasını gerektirmesi koşuluyla nüfusu 1.000.000 a kadar olan büyükşehirlerde 20 km., 1.000.000-2.000.000 arasında 30 km, nüfusu 2.000.000 dan çok büyükşehirlerde ise yarıçapı 50 km. olan sınır Büyükşehir Belediyesinin sınırı olarak belirlenmiştir. Bu yasal düzenleme ile OECD raporunda da belirtildiği üzere oldukça geniş bir metropoliten alan sınırı belirlenmiştir. Ancak genişleme işlevsellik kriterlerini dikkate almadığından metropoliten alan içinde yer alması gereken pek çok yerleşme alanı sınır dışında kalmıştır. Örneğin lineer gelişme gösteren kentlerde dairesel sınır belirleme işlevsel olarak çok yoğun ilişkilerinde bulunduğu ilçe belediyelerini metropoliten alan sınır dışında bırakmaktadır.

Sonuç olarak, yönetişim yaklaşımları güçlü ve geniş metropoliten yönetimlerin varlığına vurgu yapmaktadır. Ancak 5216 sayılı yasa ile belirlenen metropoliten alan sınırları işlevsellik ölçütüne uygun olmaması nedeniyle geniş ancak işlevlerini sınırlı biçimlerde gerçekleştirebilecek metropoliten alan yönetimlere olanak tanımaktadır. Sınır belirlenmesinde kent içinde var olan mal akışı, insan akışı, kentsel-kırsal nüfus artışı gibi belirleyicilerin de göz önünde bulundurulması gerekir. Kentin homojen yapısının belirlenmesi, bu akışı bozmayacak şekilde sınır genişletilmesinin olması, her kentin özelliğinin birbirinden farklı olduğu gerçeği ile belirlenecek olan alan sınırlarının standart koşullara göre değil kentin özelliğine göre yeniden oluşturulması gerekmektedir.

5.2 Sınırlar, Etkinlik ve İlçe Belediyelerinin Gelirlerine İlişkin Sorunları

5216 sayılı yasal düzenleme ile metropoliten alan sınırlarının genişlemesi Büyükşehir Belediyelerinin etkinlikleri açısından da sorun oluşturmaktadır. Çünkü Büyükşehir Belediyeleri artık çok daha geniş kentsel ve kırsal alanlara hizmet sağlamakla yükümlü duruma gelmişlerdir. Hizmet alanlarının genişlemesi Büyükşehir Belediyeleri açısından hizmet artışı gibi bir soruna neden olurken, Büyükşehir alan sınırları içerisinde kalan İlçe Belediyelerinin gelirlerinin bir

kısmının Büyükşehir Belediyelerine aktarılması ise İlçe Belediyeleri açısından sorunun diğer boyutunu oluşturmaktadır. 5216 sayılı yasanın Büyükşehir belediyesinin gelirleri kısmı 23. Maddesinde *"Genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranlar içinde ayrılarak İller Bankası tarafından gönderilecek pay.*" olarak belirlenmiş olan gelirler ilçe belediyelerinin İller Bankası gelirlerinin bir kısmının Büyükşehir Belediyelerine aktarılmasını öngörmektedir.

Dolayısıyla, Büyükşehir Belediye Sınırlarının genişlemesi, ilçe belediyelerine sunulacak hizmetlerin etkinliği açısından ilk olarak, genişleyen Büyükşehir alanlarına Büyükşehir yönetimlerinin hizmet sağlama sorunu, ikinci olarak; ilçe belediyelerinin gelirlerinin bir kısmını Büyükşehir Belediyelerine devretmeleri sonucunda ilçe Belediyelerinin kendi yerel hizmetlerini etkin biçimde sağlayamama sorununu meydana getirmiştir.

5.3 Görev ve Yetki Karmaşası

Büyükşehir Alanlarında Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinden oluşan iki kademeli bir yönetim yapısı oluşmuştur. Bu yapılanma biçimi Büyükşehir Belediyelerine, İlçe Belediyeleri sınırları içerisinde gerçekleştirmek üzere bazı yükümlükler vermiştir. Büyükşehir Belediyelerinin görev ve yükümlülükleri bu yasal düzenleme ile çok daha kapsayıcı olmuştur.

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak Büyükşehrin bütününü ilgilendiren üst ölçekli görev ve sorumlulukların yanı sıra ilçe düzeyinde yürütülmesi gereken pek çok görev ve sorumluluk da Büyükşehir yönetimlerine verilmiştir. Görev ve sorumluluklara ilişkin g.maddesinde *"büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini*

gerçekleştirmek" olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu yasal düzenleme görev ve sorumlulukların dağıtımında nesnel ölçütler kullanmamış, bu yaklaşım biçimi ise İlçe Belediyeleri ile Büyükşehir Belediyeleri arasında görev paylaşımı açısından sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Görev ve sorumluluk paylaşımındaki karmaşa pek çok kez sorunların yargı yoluyla çözümlenmeye çalışılmasına neden olmaktadır.

Dolayısıyla, 5216 sayılı yasal düzenlemenin Büyükşehir Belediyelerine, İlçe Belediyelerince gerçekleştirilebilecek pek çok görev ve sorumluluğun verilmiş olması ve İlçe Belediyeleri ile Büyükşehir Belediyelerinin gerçekleştirecekleri hizmetlerin nesnel ölçütler ile belirlenmemiş olması Belediyeler arasında yetki karmaşasına neden olmaktadır.

5.4 Planlamada Yetki Paylaşımında Dengesizlik

Metropoliten alanda yönetişim güçlü bir metropoliten alan yönetiminin yanı sıra yerel yönetim birimlerinin eşgüdüm içerisinde uyumlu bir birliktelik ve modern bir yapılanma içerisinde, dikey hiyerarşi yerine yatay ilişkileri öngörür. Ancak 5216 sayılı yasa ile metropoliten alanların planlanmasında planlama yetkisi açısından dikey bir hiyerarşik sistem benimsenmiş ve Büyükşehir Belediyeleri ile İlçe Belediyeleri arasında planlama yetkileri açısından denge yapısı bozulmuştur. Çünkü Madde 7' de yer aldığı üzere Büyükşehir Belediyeleri "*büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak*" ile sorumludurlar.

Ayrıca 11. maddede yer aldığı üzere Büyükşehir belediyesi ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisine sahiptir. Planlama ve denetim yetkilerinin dengesiz dağıtımı, ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyelerinin eşgüdüm içerisinde çalışmalarına olanak tanımamasının yanı sıra planlamanın demokratik işleyişi açısından sakıncalar içerebilmektedir.

5.5 Planlamada Sürdürülebilirlik İlkelerine İlişkin Belirsizlikler

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları kapsamında planlamada sürdürülebilirlik ilkelerini sağlamak üzere '*Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak…'* yer almaktadır. Ancak sürdürülebilirlik kalkınma ilkeleri oldukça subjektif bir tanımlama olup, planların hangi sosyal, ekonomik, çevresel ve mekânsal planlama ilkeleri çerçevesinde sürdürülebilirliği sağlayacağına ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Nesnel ölçütlerin belirlenmemesi sürdürülebilirlik ilkelerinin planlamaya yansıtılmasını güçleştirebilmektedir.

5.6 Katılım Süreçlerine İlişkin Belirsizlikler

OECD ve METREX raporlarındaki açıklamalara göre Metropoliten Alanlarda yönetişim güçlü demokratik süreçleri gerekli kılar. Örneğin metropoliten alanlarda yönetişim süreçlerinde farklı toplumsal gruplar arasında bütünleşmeyi sağlayacak politika ve uygulamaların geliştirilmesine olanak verilmesi öngörülür. Sivil toplum kuruluşlarının Büyükşehir Planlaması ve yönetimi konularına ve sürece katılımları beklenir. Bu nedenle Büyükşehirlerin yönetiminde farklı ilgi gruplarının görevlerinin tanımlanması gerekmektedir. Ancak 5216 sayılı yasal düzenleme Metropoliten Alanın yönetişiminde farklı ilgi gruplarının sürece katılımını sağlayacak herhangi bir içeriğe ve hükme sahip değildir.

5.7 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Büyükşehirlerin yönetimine ilişkin yeni yasal düzenlemelerin sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yapılan anket çalışmasında, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan 21 adet İlçe Belediyesi ile yapılan görüşmelerden alınan sonuçlara göre yeniden yapılanma sürecinin İzmir Büyük Şehir Yönetim süreci üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Belediyelerde yapılan görüşmeler; Belediye Başkanları, Şehir plancıları, imar müdürleri ve ya teknik personel ile yapılmış olup, Belediye Başkanları ve Şehir plancıları haricinde görüşme yapılan kişilerden anketteki bazı kategorilere yanıt alınamamıştır. Anket çalışması kapsamında 5216 sayılı yasada ve yeniden yapılanma sürecinin amacında yer alan belirli konular üzerinde durulmuştur. Hem yasada hem de yeni oluşturulan yapılanmada eski oluşumlara göre daha demokratik olunacağı iddialarının uygulamada gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğinin araştırılması ve eksikliklerinin saptanması amacı ile anket soruları; Etkenlik, Demokratik Süreçler ve Katılım, Sürdürülebilirlik, Tarihi Çevre Koruma, Planlama Yetkileri ve Süreci, Sınırlar ve İmar Uygulamaları açısından toplam yedi kategoride incelenmiştir.

Bölümlere ilişkin yapılan değerlendirmelere göre çıkan sonuçlar ortalama değerler göze alınarak yorumlanmıştır. Hazırlanan sorular doğrultusunda 5216 sayılı kanunun İzmir ili özelindeki yansımasını inceleme fırsatı yakalanmış olup farklı açılardan olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Toplam yedi kategoride sorulan sorulara göre; ankete katılanlar yasanın uygulamadaki sonuçlarını değerlendirmişlerdir. Yapılan anket çalışmaları aktörlerin algılarına dayalı olarak gerçekleştirilen analizlerdir. Bu nedenle alınan yanıtların subjektif olduğu belirtilmelidir.

Etkenlik konusunda Büyükşehir belediyesinin sağlamakla zorunlu olduğu görevleri yerine getirdiğini belirtmişlerdir. Ancak yasaya bakıldığında bu konu ile ilgili sıkıntıların bulunduğu tespit edilmiştir. 5216 sayılı yasanın geçici 2. maddesi ile büyükşehir belediye sınırları, bilimsel metotlar kullanılmadan, sadece merkeze uzaklığa göre belirlendiği oysa yönetim sınırları belirlenmesinde insanların işlerini

görmek için tercih ettiği merkezler dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak, halkın basit işleri için dahi önceki dönemlere kıyasla çok fazla zahmet içine girdiklerinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla hizmetlerin etkin olarak yürütülmesinde pratikte sıkıntılar görülmekte olduğu özellikle vurgulanmıştır. Bu bölüme ilişkin olarak üzerinde en çok vurgu yapılan konunun yürürlükte olan yasa ve yönetmeliklerin bir şehrin sorunlarını çözmede son derece yetersiz kaldığıdır. Yasa ve yönetmeliklerin pratik uygulamaya sokularak yeniden düzenlenmesinin gerektiği ve özellikle İlçe Belediyeleri ile ortak karar verme sürecinin başlaması, yapılan çalışmalarda ilçe belediyelerinin de görüşlerinin alınarak uygulamaya geçilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Özellikle mali konularda, eski dönemlere göre sıkıntı olduğu, ilçeler arasında ekonomik gelişmenin ve yatırımların dengeli olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Anket sonuçları Demokratik süreçler ve Katılım açısından değerlendirildiğinde yasanın ve belediyenin yapmış olduğu çalışmalarda bu konuda çok yetersiz kaldığı, demokrasi ve katılımın sağlanmadığı ifade edilmiştir. Ancak bazı konularda yasada belirtildiği şekliyle Büyükşehir Belediyesinin hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâfları çözmesi, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkili olması yaklaşımı oldukça merkeziyetçi gibi görünse de çözüm aşamasında olumlu sonuçlar verebildiği bildirilmiştir.

Sürdürülebilirlik konusunda hem yasada hem büyükşehir belediyesi uygulamalarında gerekli düzenlemelerin yapıldığı görüşündedirler. Ancak; ilçelerde gözlemlenen en büyük eksikliğin geri dönüşümü yapılabilecek materyallerin toplanacağı alanların halkın rahatça ulaşabileceği yerlerde bulunmaması olduğu bildirilmiştir. Bu gibi alanların geliştirilmesinin çevre korumada etkili olacağı belirtilmiştir.

Tarihi ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda ilçe belediyeleri ile işbirliği içinde çalışılmadığı belirtilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tarihi ve kültürel mirasın korunması ile ilgili olarak “Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri” verilmekte olduğu bunun dışında İzmir’in tarihsel yapısını koruyarak

yaşatmak amacıyla kentte çeşitli çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Ancak bu bölüme ilişkin olarak büyükşehir belediyesinin çalışmalarının ve uygulamalarının olduğu görülmüş, anket sonucunda çıkan bilgilere göre ise bu çalışmalarda ilçe belediyeleri ile ortak hareket edilmediği belirlenmiştir.

Anket sonuçları Planlama Yetkileri ve Süreci açısından değerlendirildiğinde yasanın ve belediyenin yapmış olduğu çalışmalarda yetersizliklerin olduğu belirtilmiştir. Özellikle Planlama Yetkileri açısından büyükşehir belediyesini en büyük söz sahibi yapan kanunun, planlama sürecini de çift meclis onayı ile uzatmakta olduğu ilçelerin usulen bile olsa söz haklarının yok denecek kadar az olduğu, ilçe belediyelerinin yapılan planları ancak askıya asıp kaldırmak gibi basit sayılabilecek görevler yapmaya mahkûm bırakıldığı konusunda görüşler alınmıştır. Planlama yetkisinin son karar vericisi konumunda büyükşehir belediyesine yetki verildiği için ilçe belediyelerin görüşlerinin etkisinin fazla olmadığı, bu durumun ilçeye gelecek yatırımlara çoğu zaman engel teşkil ettiği, 3030 sayılı kanun döneminde ilçede onaylanan planların 5216 sayılı kanunla birlikte hem ilçe hem büyükşehir belediye meclisinde onanması gerekliliğinden kaynaklanan plan onaylanma aşamasının uzun sürmesinin yatırımcılar üzerinde caydırıcı etkisinin olması gibi konularda sıkıntıların yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle; Büyükşehir Alanı sınırları içerisinde çok sayıda Merkezi kurumunda yetkili olmasının planlama süreci ve yetkiler açısından karmaşaya neden olduğu belirtilmiştir.

Yasa ve büyükşehir belediyesinin uygulamaları İmar Uygulamaları açısından değerlendirildiğinde 5216 sayılı kanunda cadde, bulvar vb. gibi tanımların yetersiz kaldığı, Kanunla yetki alanlarının net olarak açıklanmadığı, bu durumun büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında açmazlara neden olduğu bildirilmiştir. Büyük kamusal alan oluşturulması ve büyük proje üretimi konusunda ilçe belediyelerle ortak bir sürecin izlenmediği, kararların büyükşehir belediyesi tarafından alındığı, ilçe belediyelerin izleyici rol üstlendiği belirtilmiştir. Kişilerden edinilen bilgiler doğrultusunda bu konuda herhangi bir genelge de bulunmadığı için Büyükşehrin belirlediği standartlarla işlerin yürümek zorunda bırakıldığı belirtilmiştir. Bunun da

sadece İzmir için değil ülke genelinde yer alan, ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasında sorunlara yol açmakta olduğu tespit edilmiştir.

Anket sonuçları Sınırlar açısından değerlendirildiğinde ise; 5216 sayılı kanunda sınır belirlenmesinde işlevsel, ekonomik, ekolojik sınırların dikkate alınmaması yönetimsel ve planlama açısından önemli sorunlara neden olmakta olduğu gözlenmiştir. Büyükşehir Belediye sınırlarının belirlenmesinin 50 km yarıçapa dayandırılmasının anlamlı olmadığı konusunda fikir birliği olduğuna yönelik bilgiler alınmıştır. Nasıl ki kent hakkında sadece nüfus kriteri göz önünde bulundurularak hüküm getirmek doğru değilse, büyükşehir alan sınırları belirlenirken işlev, ekonomik hareketlilik ve ekolojik sınırlara dikkat edilmemesi sorun yaratmaktadır. Bunun yanı sıra yapılan görüşmeler esnasında sınır konusunda; planların dijital ortamlarda çizilmesinden kaynaklanan netliklerin olması, geçmiş zamanlarda yaşanan özellikle mahalle sınırlarına ilişkin karışıkların yaşanmaması açısından olumlu sonuçlar yarattığı ifade edilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda 5216 sayılı yeni yasal düzenlemenin büyükşehir alanı içerisinde yapılacak uygulamalarda son derece yetersiz kaldığını, bazı konularda kısmen olumlu sonuçlar meydana getirdiğini fakat yetkiyi tam anlamıyla Büyükşehir Belediyelerine bırakıp ilçe belediyelerini büyükşehir belediyesine bağımlı duruma getirdiği tespit edilmiştir. Karar verme aşamasında, yaşanan süreçlerde ve sonuçların uygulanmasında ilçe belediyeleri ile ortak karar vermeyi geliştirecek hükümlerin bulunmaması belediyeler arasında koordinasyonun sağlanmamasının uygulamalarda sıkıntılara neden olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

Aktel, M. Memişoğlu, D. (2005). 'Yerel Yönetim Reformlarının Başarısızlık Nedenleri' *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform* (der:Özgür, H., Kösecik, M.) Ankara: Nobel yayın.

Alada, A. (2006). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması. *Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma*, TMMOB Yayını (24-26)

Aydınlı, H. İ. (2003). 1980 Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desentralist Eğilimler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-5*, 73-86

Bilgin, S., Üsküp, M., (1994) tarihli, '*İzmir Büyükşehir Belediyesi Belediye ve Mücavir Alan Sınırları*' konusu ile ilgili olarak hazırlanan rapor. (08.02.1994)

Boudreau, J., (2010). '*Metropolitan Governance*' Encyclopedia of Urban Studies, ed: R. Hutchinson, Sage Pub. Us, 506-509

Budak, S. (2006). Yeniden Yapılanma, Avrupa Birliği ve Kent. *Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, TMMOB Yayını*, 98-104

Çınar T., Çiner U., Zengin, O. (2009). *Büyükşehir Yönetiminde Bütünleştirme Süreci,* Ankara: TODAİE Yayını

Çukurçayır, M. Akif (1997). 'Yerel Yönetimler ve Katılım Olgusu' *Belediye Dergisi-4*, 4

Çiftçi, Oya (1996). 'Temsil Katılma ve Yerel Demokrasi' *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi-5*,6

Demiral Berkan (2007). ‘‘Türkiye’de Anakent Yönetimleri: Uygulama ve Sorunlar’ *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – II* Uygulama (der:Özgür, H., Kösecik, M.) Ankara: Nobel yayın

Erten, M. (1999). *Nasıl Bir Yerel Yönetim*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

Fırat, S. (2006). Yeni Büyükşehir Belediye Yönetimi Sisteminin Farklı Yönleri ve Disiplin Hükümleri. *Memleket Mevzuat, Aylık Yerel Yönetim Dergisi,* Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği, 8-17-24

Göksu, E. (2003). *‘1929 Dünya Ekonomik Buhran Yıllarında İzmir ve Suç Coğrafyası’* İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları

Göksu, S. (2006). Bir Demokrasi Projesi Olarak Çok Aktörlü Planlama Yönetimi Üzerine Düşünceler, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması. *Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma*, TMMOB Yayını, 123-125

Göymen, K. (1997). *Türkiye’de Kent Yönetimi*, İstanbul: Boyut Kitapları, 30-31,179-189

Güler, Birgül Ayman (1987). ‘Büyük Kentler için Yönetim Arayışları’ *Türk İdare Dergisi Cilt: 59 Sayı:374,* 117-123

Gündüz, F. (2004). ‘Çevre ve Turizmin Sürdürülebilirliği’ *Planlama Dergisi,* sy 58 http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/3c04118df112c13_ek.pdf

Hamamcı, C. (2006). Kent Yönetiminin Yeniden Yapılanması, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması. *Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma*, TMMOB Yayını, 96-98

Hutchinson, R., (2010). ‘*Metropolitan*’ Encyclopedia of Urban Studies, ed: R. Hutchinson, Sage Pub. Us, 504-506

İzmir Büyükşehir Belediyesi (b.t.) *2006-2017 Stratejik Planı*

İzmir Büyükşehir Belediyesi Sitesi, (2011). *Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri* http://www.izmir.bel.tr/tarihesaygi/Bagimsiz.aspx?id=3

Jessop, B. (2002). '*Liberalism, Neo-Liberalism and Urban Governance: A State Theoretical Perspective'* Antipode, 34 (3), 452-472

Karaman, Toprak Z. (2006). Belediye Örgütlenmesinde, Kent Siyasetinin Oluşturulmasında Toplumsal Sorumluluğun Normatif Temelleri ve Yapılabilir Kılma, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması. *Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma*, TMMOB Yayını, 104-109

Karaman, Toprak Z. (2006). *Kent Yönetimi ve Politikası,* İzmir: Anadolu Matbaacılık

Keleş, R. (1985). 'Türkiye'de Anakent Yönetimi', *Amme İdaresi Dergisi C.18-S.2*, 73

Keleş, R. (1992). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, (1. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge Yayınevi

Keleş, R. (2002). *Kentleşme Politikası*, (7. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi

Keleş, R., Hamamcı C. (2002). *Çevrebilim*, (4. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi sy 166

Metropoliten Alan Yönetimi ve Planlama İlişkileri. (2001). *I. Oturum. Metropoliten Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar*, TMMOB Yayını, 37-61/169-203

Mayer, M. (1994). 'Post Fordist City Politics', *The City Reader* içinde, (der:LeGates, T., Stout, F.2002, Londra: Routledge

Metrex, (2003). The Revised Metrex Pracice Benchmark of Effective Metropolitan Spatial Planning, *The Network of European Metropolitan Regions and Areas*, Glasgow

Mollenkoph, J. (1992). How to Study Urban Political Power, *The City Reader* içinde, (ed:LeGates, T., Stout, F.2002), Londra: Routledge

OECD, (2000). *The Reform of Metropolitan Governance*, OECD Observer

Orhan, M. (2006). *'Yönetimde Verimlilik-Etkenlik ve Türk Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi'* T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bölümü, Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Öner, Şerif (2005). 'Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu', *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform* (der:Özgür, H., Kösecik, M.) Ankara: Nobel yayın

Resmi Gazete, (1980). 11.12.1980 tarih ve 17187 sayılı - Milli Güvenlik Konseyinin 34 Numaralı Kararı

Resmi Gazete, (1981). 08.12.1981 tarih 17538 sayılı - 2561 Sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun

Resmi Gazete, (1987). 04.07.1987 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 3392 sayılı 103 ilçe kurulması hakkındaki kanun

Resmi Gazete, (1992). 03.06.1992 gün ve 21247 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 27.05.1992 gün 3806 sayılı 13 İlçe ve 2 İl kurulması hakkında kanun

Resmi Gazete, (1993). 29.12.1993 gün ve 21803 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 27.12.1993 gün 3949 sayılı 3 İlçe kurulması hakkında kanun

Serçe, E. (1996). *'İzmir'de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi (Tanzimattan 1945 Yılına Kadar)'* 153-155

Şengül, T, (2001). "Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime", *Kentsel Çelişki ve Siyaset, Kapitalist Kentleşme Süreçlerine İlişkin Yazılar* içinde, İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayını,

Tekel, A. (2002). *'Metropoliten Planlamanın Önemi ve Gerekliliği Üzerine'* Çağdaş Yerel Yönetimler Cilt:11 Sayı:1 Ocak

Toprak Z. (2006). *'Yerel Yönetimler'*, (6. Baskı). İzmir: Nobel Yayın Dağıtım 204-229

Torlak, S., Sezer, Y. (2005). Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme" *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform* (der:Özgür, H., Kösecik, M.) Ankara: Nobel yayın

Turgut, S. (2004). *İstanbul'un Yönetimi Bir Kent Planlama Yönetimi Denemesi*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi

Tuzcuoğlu, F. (2003). '*Metropoliten Yönetim'* (119-123) Sakarya: Sakarya Kitabevi

Tuzcuoğlu, F. (2007). 'Metropoliten Yönetim Nereye?' *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – II Uygulama (der:Özgür, H., Kösecik, M.)* Ankara: Nobel yayın, 55

Yıldız, R., Çıracı, H. (2006). '5216 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunun Stratejik Mekânsal Planlama Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi', *İTÜ Dergisi, Cilt 5,sayı 2/2,* 197-206

Yurdkoru A., (1990). *İzmir Şehri Rehberi*, 3-4

Yüksel, F. (2004). *Çağdaş Kent Yönetimi ve Yönetici Vizyonu* Ankara: Detay Yayıncılık

EKLER

Ek 1: 5216 Sayılı Büyük Şehir Yasasına İlişkin Değerlendirme – Anket Formu

5216 SAYILI BÜYÜK ŞEHİR YASASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Bu anket çalışması Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde yürütülmekte olan 'Büyükşehir Yönetiminde Yeniden Yapılanma (İzmir Örneği)' konu başlıklı Yüksek Lisans Tezi Kapsamında gerçekleştirilmektedir. İlginiz için teşekkür ederiz….

Lütfen aşağıdaki konularda görüşlerinizi derecelerine göre belirtiniz…

Görüşüm yok	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
0	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

BELEDİYE YÖNETİMİNE SORULACAK SORULAR

ETKENLİK

5216 sayılı yasa Büyük Şehir Sınırları içerisinde;

1…...Büyükşehir Alanının (Metropoliten Bölgenin) stratejik olarak gelişimi ve bölgesel ölçeğin güçlendirilmesine katkı sağlayacak politikaların ve uygulamaların oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

2…....Kent yönetimi kapasitesinin gelişmesine katkı sağlayacak politikaların oluşturulmasını olanak sağlamaktadır.

3…....İlçeler arasında dengeli ekonomik gelişmeyi ivmelendirecek politikaların ve uygulamaların oluşturulmasına olanak sağlayacak düzenlemeleri içermektedir.

Yasanın uygulanması ve sınırların genişletilmesinden sonra aşağıdaki hizmetlere ilişkin olarak;

4…….Su ve kanalizasyon hizmetleri etkin biçimde yürütülemez hale gelmiştir.

5…….Toplu taşım hizmetleri etkin olarak yürütülememektedir.

6…….Kültür, turizm, spor ve sanat faaliyetlerine ilişkin olarak yeterli hizmet verilmektedir

7……..İtfaiye ve afet hizmetlerinde yeterli etkenlik sağlanmaktadır.

8……...İlçe Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyeleri arasında gelirlerin paylaşımı adildir.

Hizmetlerin etkin olarak yürütülüp yürütülmemesi ve mali konulardaki görüşlerinizi lütfen belirtiniz

……

…… ……..

DEMOKRASİ / KATILIM

5216 sayılı yasal düzenleme;

1……. Farklı toplumsal gruplar arasında sosyal bütünleşmeyi sağlamayı amaçlayan politika ve uygulamaların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.
2…….Sivil toplum kuruluşlarının Büyük Şehir planlaması ve yönetimi konusundaki konulara ve sürece katılımlarını güçlendirmiştir.
3…….Büyükşehir'in yönetimi sürecinde farklı ilgi gruplarının görevlerinin tanımlanmasına olanak tanımaktadır.
4…….Farklı ilgili grupları ile Büyükşehir Belediyesi arasında yeni ortaklıklar kurulmakta ve ortaklıklar çerçevesinde yeni stratejik yaklaşımlar geliştirilebilmektedir.
5……. Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar islah planlarının aynen ve değiştirerek onaylanması ve uygulamasının denetlenmesi konusunda da yine büyükşehir belediyesinin yetkili kılınmış olması demokratik süreçler açısından sakıncalıdır.
6…….. Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyonun, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte, büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkili olduğu ifade edilmektedir. Böyle bir yaklaşımın oldukça merkeziyetçi olduğunu ve demokratik süreçler açısından sakıncalıdır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
5216 sayılı yasal düzenleme;

1…… Sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için Büyükşehir Belediyelerine kentsel çevrenin sürdürülebilir gelişimine olanak sağlayacak yeni politika ve uygulamalar gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır.
2……Doğal çevrenin korunması ve rehabilitasyonu (iyileştirilmesi) konusunda gerekli yasal politika ve uygulamalara olanak sağlamaktadır.
3…….Kentte çevre (hava, deniz, çevre, su) kirliğine yönelik olarak gerekli tespitler yapılmakta ve gerekli önlemler alınmaktadır.
4…….Kentte çevre kirliliğine ilişkin olarak gerekli bilgilendirme ve bilinçlendirmeler yeterince yapılmaktadır.
5…….Katı atık yönetim sistemi geliştirilmiş ve İlçe Belediyelerinde uygulamaya geçirilmiştir.

TARİHİ ÇEVRE KORUMA

1……..Tarihi ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması konusunda ilçe belediyeleri ile işbirliği içinde çalışılmaktadır.

PLANLAMA YETKİLERİ ve SÜRECİ

1……Büyükşehir Yönetimi ile Merkezi yönetim kuruluşları arasında yetki karmaşasından kaynaklanan sorunlar olabilmektedir.
2…….Büyükşehir'in planlanması sürecinde ilçe belediyeleri ile uyumlu bir bilgi alışverişi ve etkileşim içerisinde bir Nazım Plan süreci yaşanmıştır. Soruldu ama değerlendirilmedi.
3……Planlama mevzuatı ile yerel yönetimler mevzuatı arasında bütünlük ve uyum sağlanmaktadır.
4…… Büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarının, bu planlarda yapılacak değişikliklerin, parselasyon planlarının ve imar islah planlarının **aynen ve değiştirerek onaylanması** ve **uygulamasının denetlenmesi** konusunda da Büyükşehir belediyesinin yetkin kılınması planlama sürecinin etkenliği açısından olumlu buluyorum.
5…….Büyükşehir Belediyelerinin planlama yetkilerinin 1/25000-1/5000 ölçekleri arasındaki nazım imar planları ile sınırlı olmayıp, İl Özel İdaresi Kanunu'nda da belirtildiği üzere, İl Çevre Düzeni Planı'nın kabulü ve onaylanmasını da kapsamasını Stratejik Planlama Sürecinin etkenliği açsısından olumlu buluyorum
6…… 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Büyükşehir Belediyelerince onanacak olan stratejik planların hangi ilkeler çerçevesinde hazırlanması gerektiğinin belirtilmemesi planların etkenliği açısından olumsuz sonuçlara neden olacaktır.
7……Büyükşehir Alanı sınırları içerisinde çok sayıda Merkezi kurumunda yetkili olması planlama süreci ve yetkiler açısından karmaşaya neden olmaktadır.
8…….Büyükşehrin gelişimine ilişkin vizyon oluşturulurken ilçe belediyeleri ile ortak çalışmalar yapılmakta, ilçe belediyelerinin görüşlerine yer verilmektedir.

İMAR UYGULAMALARI

1……Kentteki yol meydan bulvar gibi ana bağlantı yollarının yapımında ilçe belediyeleri ile uyum içerisinde çalışılmaktadır. Bu konudaki sorun alanlarını lütfen açıklayınız.
……..
2…….Büyük kamusal alanlar oluşturma ve büyük projeler geliştirme sürecinde ilçe belediyeleri ile birlikte karar üretilmektedir.
……

SINIRLAR

1…….. Büyükşehir Alanı sınırlarının belirlenmesinde işlevsel, ekonomik, ekolojik sınırların dikkate alınmaması yönetimsel ve planlama açısından önemli sorunlara neden olmaktadır.
2.Sınırlardan kaynaklanan sorunların hangi konularda yoğunlaştığını belirtiniz?
.....